

Tämä on päätöksen verkkoversio, jossa on otettu huomioon henkilötietolain (523/1999) tavoitteet yksityisyyden suojusta siten, että päätöksestä on poistettu valittajina olevien yksityisten henkilöiden nimet.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

PÄÄTÖS

Annettu julkipanon jälkeen
2.4.2014

DNr:o

YM5/5222/2012

ASIA **Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan vahvistaminen**

VAHVISTETTAVAKSI SAATETTU PÄÄTÖS

Hämeen liiton maakuntavaltuuston päätös 11.6.2012 Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä.

KAAVAN SISÄLTÖ

Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaava käsittää asumisen, elinkeinojen ja logistiikan alueidenkäyttöratkaisuja sekä kaupallisten palvelujen kokonaisratkaisun.

LAUSUNNOT

Sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ovat antaneet maakuntakaavasta lausunnon.

Kaavasta on antanut lausuntonsa myös Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Hämeen ELY-keskus).

Sisäasiainministeriöllä sekä **työ- ja elinkeinoministeriöllä** ei ole lausuttavaa kaavasta.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö toteaa, että maakuntakaavan alueella on monia tärkeitä puolustushallinnon kohteita, kuten varuskunnat, varikot, varastoalueet, varalaskupaikka. Puolustusvoimat on osallistunut kaavan valmisteluun, jossa esitetyt lausunnot on pääosin otettu huomioon.

Puolustusministeriö esittää vaihemaakuntakaavassa olevia puolustusvoimien varastoalueiden suojavyöhykkeitä (sv-a ja sv-b) koskevia määräyksiä tarkennettavaksi seuraavasti:

Rakentamismääräys (sv-a ja sv-b): Osa-alueella on ensisijaisesti sallittua maa- ja metsätalouksrakentaminen ja puolustushallintoa palveleva rakentaminen. Alueelle ei tule sijoittaa sairaalaa, vanhainkotia, lastentarhaa tai muuta vastaavaa laitosta, alueelle ei tule sijoittaa koulua tai asutustajamaa. Muun rakentamisen ollessa kyseessä, on puolustusvoimille varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Merkintä ei estä olemassa olevan rakennuskannan peruskorjausta.

Aluekohtainen suunnittelumääräys (suoja-alue b): alueen rakennusluvista ja muista maankäyttösuunnitelmista on pyydettävä puolustusvoimien lausunto.

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriö ei näe syytä vastustaa vaihemaakuntakaavan vahvistamista.

Siltä osin kuin kyse on hankkeista, jotka eivät sisälly hallituksen nykyisiin linjauksiin ja joihin tarvitaan valtion rahoitusta, valtiovarainministeriö ottaa kantaa normaalin valtion talousarvio- ja kehysmenettelyn yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt asiassa edelleen lausunnon Museovirastolta, joka on kiinnittänyt huomiota kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arvioinnin ohuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö puoltaa seuraavilla huomautuksilla kaavan vahvistamista.

Hyväksyttävään kaavaan on lyhennetty kaavaehdotusvaiheen jälkeen Hattulan yhteystarvemerkinä ja poistettu Ypäjän Hevosopiston alueen erikoistavarakaupan suuryksikön merkintä. RKY-alueilla sijaitsevien uusien asuntoalueiden merkintöjä ei ole pienennetty, mutta niitä koskeviin merkintöihin on liitetty merkintä s (rakennetun kulttuuriympäristön peruspiirteet säilytetään).

Museoviraston ehdotusvaiheen lausunnossaan edellyttämä vaikutusten arviointi kulttuuriympäristön suhteen on edelleen valitettavan ohutta ja enemmän esitettyjä ratkaisuja perustelevaa kuin varsinaista kulttuuriympäristöihin kohdistuvaa vaikutusten arviointia. Kaavan hyväksymiselle ei ole kuitenkaan Museoviraston näkökulmasta esteitä.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kaavan vahvistamiselle ei näyttäisi olevan laillista estettä.

Ministeriö pitää hyvänä, että asumisen kehittämisen yhteydessä tuodaan esille tarve monipuolisiin asumisen mahdollisuuksiin tiivistä kaupunkiasumisesta väljään maaseutuasutukseen sekä kylien kehittämiseen. Samoin elinkeinojen kehittämisen yhteydessä tuodaan esille maa- ja metsätalouselinkeinojen toimintaedellytysten turvaaminen. On tärkeää, että maaseutualueet tulevat otetuiksi huomioon, kun tarkastellaan asumisen ja elinkeinojen kehittämistä. Maaseudun asuminen ja elinkeinojen kehittäminen tukevat maaseudun elinvoimaisuutta ja uusien vihreän talouden työpaikkojen syntymistä. Edelleen ministeriö pitää hyvänä, että MU ja MYg -merkintöjen yhteydessä on maininta siitä, että kaava ei aiheuta rajoituksia metsänhoidolle eikä metsälain mukaisissa toimenpiteissä edellytetä lausunntomenettelyä.

Ministeriö katsoo, että tulvasuojeluun ja tulvien ennaltaehkäisyyn olisi kaavan yhteydessä voinut kiinnittää enemmän huomiota. Nämä kysymykset ovat entistä tärkeämpiä tulevaisuudessa. Riihimäki on nimetty valtakunnallisesti merkittäväksi tulvariskialueeksi. Logistiikkaratkaisujen suunnittelun yhteydessä on hyvä kiinnittää huomioita puutavaran kuljetuksen ja varastoinnin tarpeisiin. Kaava on esitystavaltaan ja merkinnöiltään joltain osin varsin yksityiskohtainen. On tärkeää, että eri kaavatyyppeiden välinen työnjako on selkeä ja maakuntakaava on yleispiirteinen kaava, jossa on selkeä strateginen ulottuvuus. Lisäksi jotkut kaavamerkinnät ovat kuvaustavan ja värityksen osalta varsin lähellä toisiaan, jolloin ne eivät erotu kartalla selvästi.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että vaihemaakuntakaava yleisesti ottaen vastaa hyvin liikennepoliittisen selonteon tavoitteita. Kaavassa suositaan kaupunkialueiden eheyttämistä ja ole-

massa olevan liikenneverkoston hyödyntämistä. Kaavan ehdottamat maankäyttömuutokset keskittyvät pääasiassa jo olemassa olevien tie- ja raidelinjojen läheisyyteen.

Yhdyskuntarakenteen eheyttämisellä on mahdollista parantaa joukko- ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä. Joukkoliikenteen käytöllä on myös positiivinen vaikutus liikenneturvallisuuteen. Ministeriö pitää hyvänä, että kaavan selostusosassa painotetaan joukko- ja kevyen liikenteen edellytyksien parantamista ja jatkuvaa kehittämistä.

Vaihemaakuntakaavan liikenneratkaisut on suunniteltu kiinteänä osana muuta alueidenkäyttöä. Alueen kehittämisen kannalta merkittävimpiä ovat valtatie 3, 10 ja 12. Näiden palvelutaso pyritään säilyttämään korkeana ja yhtenäisenä. Kaavaselostuksessa käytettyä termiä "valtakunnallisesti merkittävä runkotie" ei olisi syytä käyttää, koska päätöstä runkotiestöstä ei ole tehty. Vaihemaakuntakaavassa esitetty "valtakunnallisesti merkittävän runkotien" kaavamerkintä on sisällytään ja oikeusvaikutuksiltaan epäselvä. Liikennehallinto puoltaa merkittävästi parannettava tieyhteyden merkintää valtateilla 10 ja 12. Kaavaan on merkitty valtateiden 2 ja 3 ympäristön kehittämissuosituksen. Kaavassa on myös osoitettu uusia tieliikenteen yhteystarpeita

Raideliikenteen lisääminen ja palvelutason parantaminen on nykyisen hallitusohjelman linjauksissa erityisen huomion kohteena. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä, että vahvistettavana olevassa vaihemaakuntakaavassa käsitellään raideliikenteen varaan tukeutuvien alueiden maankäytön kehittämistä. Kaavassa on osoitettu pääradan Riihimäki-Hämeenlinna -osuus merkittävästi parannettavana ratayhteytenä.

Kaavaan ei sisälly raideliikenteen aluevarausta HFP-liikennekäytävälle (Helsinki-Forssa-Pori). Kaavaselostuksessa kuitenkin mainitaan, että liikennekäytävän kehittämisessä varaudutaan täydentämään liikennejärjestelmää raideyhteydellä. Liikennehallinnon suunnitelmiin ei kuulu edellä mainittua rataa koskevien selvitysten tekeminen.

Vaihemaakuntakaavaan sisällytetyn ratayhteystarpeen jatkosuunnittelu Turku-Toijala radan oikaisulle Ypäjänselän pohjoispuolella ei ole Liikenneviraston ohjelmissa, mutta merkintää ei pidetä myöskään muun kehittämisen kannalta haitallisena.

Vaihemaakuntakaavassa on ehdotettu Humppilan lentokenttä- ja logistiikka-aluevarausta. Liikenne- ja viestintäministeriö ei tässä vaiheessa ota kantaa rahtiliikennekentän tarpeellisuuteen. Asiaan voidaan palata valmisteilla olevassa lentoliikennestrategiassa. Lentoliikennestrategian on määrä valmistua vuoden 2014 loppuun mennessä.

Mikäli kaavakartalla halutaan esittää Humppilaan lentoliikenteen alue, sen melualue tulisi osoittaa huomattavasti nykyistä laajempaan. Melulle herkkien toimintojen sijoittelua ohjaava melualuevara on syytä esittää realistisena. Kaavaselostuksen mukaan kartalla on esitetty sellainen L_{den} 55 dB melualue, missä kalkki lento-operaatiot ajoittuvat päivä- ja ilta-ajalle. Rahtilentoliikennettä harjoitetaan kuitenkin usein myös yöllä. Vahvistettavaksi esitetyssä vaihemaakuntakaavassa merkitty lentokonemelualue perustuu päivä- ja ilta-ajalle arvioituun liikennöintiin ja laskentamenetelmän standardikonetyyppeihin. Lentokonemelun arvioinnissa käytetyt lentokonetyypit eivät kaikilta osin vastaa meluarvoiltaan todellisia meluarvoja.

Ministeriö haluaa kiinnittää huomiota siihen, että mikäli vaihemaakuntakaavassa osoitetaan alueita tuulivoimalle, suunnittelussa tulee ottaa huomioon tuulimyllyjen turvallinen etäisyys liikenneväyliin ja lentopaikkoihin.

Yhteenvetona liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, ettei Humppilan lentoliikenteen melualueita tulisi vahvistaa kaavaan merkityn kaltaisena, vaan selvästi esitettyä laajempaan. Muutoin liikenne- ja viestintäministeriöllä ei ole vaihemaakuntakaavasta sellaista huomautettavaa, mikä estäisi kaavan vahvistamisen.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- terveysministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa on hyvin painotettu julkiseen ja kevyeen liikenteeseen pohjautuvaa liikenne- ja kaavoitussuunnittelua. Raideliikenteen kehittäminen on myös katsottu tärkeäksi. Kaavassa on otettu huomioon mahdolliset tuulivoima-alueet, melua aiheuttavien toimintojen meluhaittojen vähentämiseksi rajoitukset alueiden käyttöön (lentokenttä, ampuma-alue) sekä tiivistyvään yhdyskuntarakenteeseen tähtäävät kaupan suuryksiköiden sijoittamiset. Myös vesihuollolle on osoitettu aluevarauksia.

Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntakaavat tulisi sovittaa yhteen esimerkiksi raideliikennesuunnitelmien osalta (Päijät-Hämeen maakuntakaavoituksessa mainitut rata I tai rata II). Edellä mainittua yhteensovittamista ei ole selkeästi otettu huomioon Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavassa.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut kaavasta oman lausuntonsa kaavan käsittelyn ehdotusvaiheessa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomautettavaa kaavan vahvistamiseen.

VALITUKSET

Valittajat

Maakuntavaltuuston päätöksestä ovat valittaneet:

1. Pro Alhonkulma ry
2. valittaja A
3. valittaja B
4. Yhteisellä valituskirjelmällä valittajat C ym.
5. valittaja D
6. Hyvinkään kaupunginhallitus
7. Yhteisellä valituskirjelmällä Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Hämeenlinnan Latu ry. ja Ahveniston asuntoyhdistys ry.
8. Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry
9. Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry
10. Lounais-Hämeen lintuharrastajat ry
11. valittaja E
12. valittaja F
13. Yhteisellä valituskirjelmällä valittaja G ym.
14. Yhteisellä valituskirjelmällä valittajan H ym.
15. Yhteisellä valituskirjelmällä valittaja I ym.

Valitusten sisältö

1. Pro Alhonkulma ry

Pro Alhonkulma ry vaatii joko vaihemaakuntakaavan kumoamista tai vaihtoehtoisesti merkintöjen LL-1 780 ja TP/It 783 poistamista sekä jäljempänä tarkemmin ilmenevällä tavalla joidenkin muutosten tekemistä muihin kaavamerkintöihin.

Ensisijaisesti valittaja vaatii LL-1 -merkinnän sekä samalla viereisen TP/It-merkinnän poistamista sen tullessa tarpeettomaksi.

Vaihtoehtoisesti LL-1 -merkintä on muutettava selvitysalumerkinnäksi se-2 Selvitysalue, kuten Kaukaisten pienlentokenttä. Sen merkintää koskeva suunnittelumääräys sopii myös Humpplan

lentokentän alueeseen. LL-1 -alue vaatii vastaavat selvitykset siitä, millä edellytyksillä lentokenttä on tarpeen ja mitä muita merkintöjä maakuntakaavaan lentokenttä vaatii.

Mikäli LL-1 -merkintä jätetään vaihemaakuntakaavaan, valittaja vaatii seuraavia muiden merkintöjen tarkentamisia:

- melualueen laajentamista siten, että se vastaa vähintään 50 lennon päivittäistä melutasoa, sen pitää kattaa suunnitellut lentokentän suuntaamisvaihtoehdot ja lisäksi siinä pitää olla 45 desibelin ekvivalenttitason alue herkkien kohteiden rakennuskiellolla, 40 desibelin yökvivalenttitason alue ja melualueessa tulee huomioida kokonaismelu,
- HFP-selvitysalueen muuttamista merkittävästi parannettavaksi tieyhteydeksi ja rautatievaraukseksi, merkintöjen tulee perustua riittäviin selvityksiin,
- vastaavan lentoesteiden rakentamisrajoitusalueen merkintää LL-1-alueen ympärille kuin mitä erilliselivityksen perusteella on merkitty varalaskupaikan ympärille,
- LL-merkintään tulee merkitä suurin sallittu vuorokautisten ja öisin tapahtuvien lentojen määrä samaksi kuin mitä on käytetty meluselivityksen perusteena,
- HFP-tieyhteysvarausta on siirrettävä 500 metriä lounaaseen tai vaihtoehtoisesti LL-1-alueelle merkittävä suurimmaksi sallituksi kiitotien pituudeksi 2700 metriä,
- liikenneselvitysten päivittämistä siten, että liikennemäärät vastaavat lentokentän kannattavan toiminnan tason liikennettä,
- HFP-väylän viereen tulee merkitä melualue ja antaa sitä vastaava rakennuskielto,
- LL-1-alueen merkintään lisättävä määräys, että mahdolliset jäänestoaineen saastuttamat hulevedet on käsiteltävä kemiallisessa puhdistamossa ja siihen annettava suurimman mahdollisen virtaaman edellyttämä puskurointikapasiteetti,
- lähialueelle tulee merkitä kaksi tai kolme vaihtoehtoista lentokenttämerkintää, jotta YVA-vaiheessa olisi käytettävissä tasaveroisia vaihtoehtoja nykyiselle LL-1-merkinnälle,
- kaava on selkeämmin harmonisoitava viereisten maakuntien kaavojen kanssa esimerkiksi HFP-liikenneselvitysalueen osalta sekä vaihtoehtoisten lentokentän sijoituspaikkojen osalta - kentän varauksen voimassaolo on lyhennettävä viiteen vuoteen,
- varsinaisesta maakuntakaavasta ja vaihemaakuntakaavasta puuttuvat hiljaisten alueiden merkinnät. Maakuntakaavaan tulee varata riittävästi hiljaisia alueita.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Esteellisyydet

Valittaja katsoo, että kaavan laadinnassa päätöksentekoon on osallistunut esteellisiä henkilöitä sekä että, kaava on lain ja määräysten vastainen.

Hämeen liiton maakuntahallitus käsitteli kaavaa kokouksessaan 24.10.2011. Pöytäkirjan mukaan kokouksessa käsiteltiin kaavasta saatuja palautteita ja päätettiin, ettei lentokenttämerkintää poisteta kaavasta vaatimuksista huolimatta.

Päätöstä tehtäessä Eeva Nurmi ei ollut ilmoittanut esteellisyydestään ja osallistui päätöksentekoon. Eeva Nurmea on pidettävä esteellisenä hallintolain 28 §:n kohtien 3, 5 ja 7 sekä mahdollisesti kohdan 4 perusteella.

Eeva Nurmi on Humppilan kunnanvaltuuston jäsen. Humppilan kunta väittää saavansa merkittävää etua vaihemaakuntakaavan luonnokseen merkityn lentokenttävarauksen vuoksi.

Humppilan kunnantalossa keväällä 2011 järjestetyssä tilaisuudessa kunnanjohtaja ilmoitti, että kunnanvaltuutetuilla on salaista tietoa lentokenttähankkeesta ja että salassapidon turvaamiseksi asiasta tietäville on asetettu uhkasakko. Koska sellaista oleellista tietoa lentokentän merkityksestä ja taustoista ei ole annettu yleisön tietoon, se saattaa vaikuttaa päätöksentekoon puolueellisesti. Uhkasakon lankeamisen mahdollisuus aiheuttaa selkeän epäilyn asianosaisten puolueettomuudelle. Oleellista ei ole, saako asianosainen suoranaista hyötyä, jos kuitenkin tällainen salassa pidettä-

vä tieto antaa olettaa sellaisen hyödyn olevan todennäköinen. Näin on muodostunut asetelma, joka hallintolain esteellisyyssäännöksen tarkoittamalla tavalla on vaarantanut luottamuksen Nurmen puolueettomuuteen. Valittaja viittaa Oikeuskanslerin päätöksiin 16.9.2010 Dnrot OKV/1280/1/2009 ja OKV/1362/1/2009).

Salainen tieto lentokenttähankkeen merkityksestä ja salaamiseen liittyvä uhkasakon lankeamisen uhka aiheuttaa hallintolain 28 §:n kohdan 5 mukaisen haitan toteutumisen riskin. Haitta saattaa toteutua, mikäli lentokenttämerkintä poistettaisiin maakuntakaavasta. Jo pelkästään poistamisen riski pakottaisi salaisesta perusteesta tietävien paljastamaan perustelun. Siksi Nurmi ei ole voinut puolueettomasti tarkastella lentokenttävarauksen asiallisuutta maakuntakaavassa.

Lisäksi Humppilaan suunnitellun lentokentän tapauksessa on merkittävää myös Eeva Nurmen asuinpaikka. Hän asuu hyvin kaukana suunnitellun lentokentän paikasta eikä tule kärsimään lentokentän haitoista. Jos kunta saa kentästä merkittävää hyötyä, Eeva Nurmi hyötyy asiasta välillisesti, mutta asian haitat eivät häntä kosketa. Siksi häntä on pidettävä henkilökohtaisenkin hyödyn saajana.

Maakuntavaltuuston kokouksessa 11.6.2012 maakuntakaavaa käsiteltäessä todettiin Ilkka Joenpalon olevan esteellinen. Joenpalon läsnäolo kokouksessa ja aktiivinen osallistuminen asian käsitelyyn ennen esteellisyyden toteamista on saattanut aiheuttaa luottamuksen menetystä valtuuston päätöksenteon puolueettomuuteen. Joenpalon olisi pitänyt poistua päätöksen ajaksi.

Selvitysten puutteellisuus ja kaavan virheellisyydet

Kaavassa on sellaisia merkintöjä, jotka eivät perustu riittäviin selvityksiin tai ovat muutoin vastoin määräyksiä.

Valittaja pitää Humppilaan suunniteltua lentokenttää tarpeettomana. Jotta sille merkitty aluevaraus maakuntakaavassa olisi mahdollinen, olisi tullut osoittaa lentokenttätarve ja arvioida paikan soveltuminen lentokenttäkäyttöön riittävin selvityksin. Lentokentän tarvetta ei ole osoitettu ja selvitykset sen vaikutuksista ovat puutteelliset.

Kaavan oheismateriaalissa julkaisussa "Lentoliikenneselvitys 2011" ei ole tuotu esiin yhtään näkökohtaa, miksi maakuntakaavan alueelle tarvittaisiin uutta lentokenttää. Siellä sen sijaan useaan kertaan todetaan, että esimerkiksi Turun ja Tampereen lentokentillä olisi kapasiteettia ja ne olisivat suunnitellun lentokentän pahimmat kilpailijat.

Liiketoimintaselvityksessä on tehty virheellisiä oletuksia. Jo nykyisellään se osoittaa kentän taloudellisen kannattamattomuuden. Pelkkä lentokenttävaraus kaavassa aiheuttaa merkittäviä haittoja rakennuskiellon vuoksi ja haitat ovat suuremmat kuin pelkän kaavamerkinnän hyödyt. Koska lentokenttä on taloudellisesti kannattamaton, se ei tule toteutumaan rakentamisrajoituksen voimassaoloaikana eivätkä myöskään sen hyödyt toteudu.

LL-1-alue ei ole merkinnältään tasapainossa muiden kaavan merkintöjen kanssa. Toisistaan riippuvaisten merkintöjen tulee olla samantasoiset ja niiden perusteena tulee olla yhtä hyvin perustellut selvitykset. LL-1-merkintä on selvitysten perusteella riippuvainen muiden liikenneväylien kehittämisestä (esim. HFP-liikenneväylä) sekä logistiikka-alueesta ja moottoriradasta. Kun LL-1-merkintä on täsmällinen sijainnin määrittävä merkintä ja HFP-liikenneväylä vasta selvitysalue, niiden välillä on ristiriita.

Lentokentälle merkitty alue on kentän suunniteltuun kokoon nähden liian pieni. Sen johdosta kaava ratkaisee kentän paikan tarkemmin kuin mitä maakuntakaavassa merkinnät yleensä edellyttävät. Maakuntakaava on tältä osin yhtä tarkka kuin mitä yleensä asemakaava on. Lentokenttää varten tehdyt selvitykset ovat kuitenkin yleispiirteisiä. Ne eivät ole riittävän tarkkoja tai kattavia, kun otetaan huomioon merkinnän tarkkuus.

Lentomeluselvelytys on tehtävä siten, että sen lentomäärä vastaa lentokentän tarpeellisuuden, osoittamiseksi tehtyjä selvityksiä. Turun, Tampereen ja Porin lentokentillä on kullakin erittäin hyvin kapasiteettia ottaa vastaan 10 lentoa päivässä nykyistä enemmän. Jopa Helsingin lentokentän kapasiteetti riittäisi sellaiselle lentomäärälle. Lentokentän tarpeellisuutta ei voi perustella, mikäli lentomäärät jäävät noin alhaiselle tasolle. Lentokenttä voisi olla kannattavaa vasta, jos lentoja olisi 40–60 vuorokaudessa. Lentomeluselvelytys on tehtävä vastaavalla lentojen lukumäärällä.

Karttaan on nyt merkitty 55dB:n alue. Valtioneuvoston päätöksen 993/1992 mukaan suunnitelussa on huomioitava myös 45dB:n ja 40dB:n alueet. Kyseiset alueet tulee merkitä karttaan. Rakentamiskieltoa on laajennettava siten, että noiden alhaisempien ekvivalenttitasojen alueelle ei rakenneta herkästi häiriintyviä kohteita.

Lentokentän hulevesiselvelytys on puutteellinen. Hulevesiselvelytyksessä tulee esittää, mihin kenttäalueelta syntyvä vesi johdetaan ja minkä joen kautta se valuu mereen. Mikäli sillä välillä on sellaisia paikkakuntia, joiden vedenottoon jokiveden pilaantuminen saattaa vaikuttaa, pilaantumisen riskin merkitys on arvioitava.

Lentokenttämerkinnän ympärille on piirrettävä samanlainen lentoesteiden kieltoalue kuin varalaskupaikalle. Merkintää tarvitaan, ettei alueelle rakenneta mastoja tai vastaavia, jotka pitäisi poistaa, jos lentokenttä joskus satuttaisiin rakentamaan. Kenttää varten tarvitaan vähintään selvitys, millainen lentoestekieltoalue kentän ympärille tulee ja millaiset rakentamisrajoitteet alueelle tarvitaan.

Lentokentän ja sen oheistoimintojen vaatimat liikenneyhteydet ja niiden vaikutukset ovat kokonaan selvittämättä. Liiketoimintasuunnitelman mukaan lentokentän toiminnan edellytyksenä on rautatie Helsinkiin ja Pori-Helsinki maantien parantaminen. Kaavan vaikutukset tulisi arvioida myös niiltä osin.

Kaavaan on piirretty HFP-merkinnällä Helsinki-Pori tien varteen "kehitettävä liikennealue". Kentälle varattu alue on runsaat 4 km pitkä ja se vaatii 5 km pitkän alueen. Koska lentokenttä ei suoja-alueineen mahdu suunnitellulle alueelle, Pori-Helsinki tie on merkittävä noin 500 metriä nykyisestä paikasta lounaaseen ja "kehitettävää liikennealuetta" tulee siirtää vastaava määrä.

Lentokentän edellytyksinä on selvityksissä mainittu HFP-liikennealueeseen sisältyvä rautatieyhteys päärataan. Rautatieyhteydestä ei ole merkintää vaihekaavassa. Mikäli LL-1-merkintä jätetään kaavaan, rautatievaraus on myös merkittävä kaavaan sitovampana kuin selvitysalueena.

Lentokenttämerkintä osuu alueelle, jonka kautta kulkee nyt 110 kilovoltin sähkölinja. Sähkölinjalle on varattava uusi paikka kaavassa.

Maakuntakaavassa "kehitettävät liikennealueet" ovat ainakin HFP-väylän osalta sidoksissa lentokenttään. Ne tarkoittavat joko maantien leventämistä tai parantamista tai rautatien suunnitelmista ko. liikennealueelle. Kaikki mahdolliset ratkaisut liikenneolojen parantamiseksi nostavat liikenteen melua. Meluntorjuntaa koskevat toimet on joko määrättävä kaavassa tai muutettava merkintöjä siten, että melulle altistuvien henkilöiden määrä ei kasva.

"Kehitettävien liikennealueiden" viereen on merkittävä 55 dB:n ja 45 dB:n melualueet. 55dB:n alueelle on kiellettävä asuntojen rakentaminen ja 45dB:n alueella on kiellettävä melulle herkkien laitosten rakentaminen.

Teiden 2 ja 9 risteysalueen suunnitelmissa on oletettu, että liikennemäärät kasvavat 1.35-kertaiseksi. Suunnitelma ei ota lainkaan huomioon, että logistiikkakeskuksen tulo alueelle lisäisi raskasta liikennettä huomattavasti.

Lentokentän alueen luontoselvitys on puutteellinen eikä ympäristöministeriön asiasta antamien ohjeiden mukainen. Luontoselvitys on suurpiirteinen, mikä ehkä normaalitapauksessa voisi sopia maakuntakaavaan. Tässä tapauksessa kuitenkin lentokenttäalueen merkintä on yhtä tarkka kuin mitä se normaalisti olisi vasta asemakaavavaiheessa. Alueella tiedetään olevan direktiivilajeja, mihin ei ole lainkaan otettu kantaa luontoselvityksessä. Luontoselvityksessä tulee ottaa huomioon myös lentokoneiden mahdolliset laskeutumis- ja lähtöreitit.

Lentokenttävarauksen kesto ja sen aiheuttama rakennuskielto on kaavan mukaan voimassa 10 vuotta. Mikäli lentokentälle on tarvetta ja hankkeen perustelut ovat riittävän hyvät, investoinnin tekijä löytyy varmasti nopeammin kuin 10 vuodessa. Asiasta ei ole tehty selvitystä. Kyseisen tapainen selvitys olisi ollut tarpeen, jos olisi haluttu osoittaa lentokenttämerkinnän tarve.

2. valittaja A

Valittaja vastustaa kantatien 54 varrella Sääksmäelle sijoittuvaa teollisuusalueen merkintää sekä Vainolan peltojen osoittamista asuinalueiksi ja vaatii tältä osin kaavan vahvistamatta jättämistä. Lisäksi hän vaatii vaihemaakuntakaavan palauttamista tältä osin uuteen käsittelyyn.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Valittaja katsoo, että vaihemaakuntakaava on monilta osin asukkaiden ja maanomistajien näkemysten vastainen ja kaavassa on kohtia, jotka kaipaavat tarkempaa tarkastelua. Hausjärven osalta kantatien 54 varteen ns. Sääksmäen kohtaan on kunta halunnut teollisuusalueen merkintää. Hausjärven kunnalla on lukuisa määrä käyttämättömiä teollisuusalueita, joita se ei ole hyödyntänyt. Lisäksi tämä Sääksmäen alueen kohta on yksityisomistajien hallussa, eivätkä omistajat ole halukkaita luopumaan maistaan. Alue on merkitty tällä hetkellä 1-luokan pohjavesialueeksi, mutta tätä ei ole otettu huomioon maakuntakaavassa. Suunniteltu teollisuusalueen merkintä tulee liian lähellä kaunista kulttuurihistoriallisia maisemia ja tulisi pilaamaan ja tuhoamaan ainutlaatuisen näkymän.

Hikiän kohdalla on merkitty ns. Vainolan pellot asuinalueiksi. Tämä täytyy tarkastella myös uusiksi, sillä peltomaisemat ovat ainutlaatuisia ja maisemallisesti tärkeitä. Lisäksi on määritelty, että "Kajannon Haka" on ainutlaatuinen ympäristö, jota ei saa pilata. Metsä- ja peltoalueet ovat yksityisomistajien hallussa ja pellot ovat omistajien maatalouskäytössä.

Hämeen liitto on sanonut palautteessa, että "jonka mukaan toimivien maatilojen pelto tai metsäalueita ei tarpeettomasti osoiteta muuhun käyttöön".

3. valittaja B

Valittaja pyytää, että ympäristöministeriö ei vahvista vaihemaakuntakaavaa vaan palauttaa kaavan Hämeen liittoon asianmukaiseen käsittelyyn.

Valittaja pyytää, että ympäristöministeriö:

- toteaa maakuntavaltuuston päätöksen lainvastaiseksi (muutoksenhakuohjeet puuttuvat) ja palauttaa asian käsittelyn Hämeen liittoon,
- toteaa kaavamerkinnot ja selvitykset puutteellisiksi jäljempänä kuvatuin tavoin ja velvoittaa Hämeen liittoa täydentämään kaava-aineistoa tältä osin,
- velvoittaa Hämeen liittoa selvittämään esitetyt vaihtoehdot sijainnit Hausjärvelle suunnitellulle elinkeinojen kehittämisen kohdealueelle ennen kaavan hyväksyntää,
- poistaa ym. uuden elinkeinojen kehittämisen kohdealueen tästä kaavasta eli jättää olemassa olevan maakuntakaavan tältä osin voimaan tai toissijaisesti jos lopulta vaihtoehdot sijainnit todetaan tehtyjen selvitysten perusteella huonommiksi ja katsotaan, että tällainen elinkeinojen kehittämisen kohdealue on välttämätön tässä vaihemaakuntakaavassa pienentää alueen kokoa ja

siirtää alueen idemmäksi kokonaan pois pohjavesialueen päältä, ma-alueelta, luo-2 kohteiden sekä MYg alueelta,
 - määrää elinkeinojen kehittämisen kohdealueen rajattavaksi kaavakartassa tarkemmin, ei epä-määräisenä ympyränä, jota ei käytännössä voida kuitenkaan toteuttaa ja
 - kehottaa Hämeen liittoa selventämään kaavamerkinnässä, että elinkeinojen kehittämisen kohdealue ei ole tarkoitettu kaavoitettavaksi teollisuudelle tai työpaikka-alueeksi (esimerkiksi T, TY tai TP-merkinnöin).

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Muutoksenhakumahdollisuus

Maakuntavaltuuston pöytäkirjasta puuttuu lain edellyttämät muutoksenhakuohjeet kokonaan. Sitteen aineistoon tutustuvat eivät edes tiedä, että päätökseen voi hakea muutoksenhakua ympäristöministeriöltä. Päätöksen nähtävälle asettamispäivää (valitusajan alkamisajankohta) ei myöskään ole missään mainittu.

Hämeen liiton 19.6.2012 päivätyssä tiedotteessa, joka ilmeisesti on lähetetty kaikille palautteen antajille, ilmoitetaan, että "Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaava hyväksytty". Tiedotteessa ilmoitetaan, että maakuntavaltuuston pöytäkirjaan voi tutustua Hämeen liiton internet-sivuilla. Muutoksenhakumahdollisuutta ei mainita lainkaan. Tästä voi kirjeen vastaanottaja saada väärän kuvan. Hämeen liiton toimisto on lisäksi suljettuna 2.7.–27.7.2012.

Valittaja pitää Hämeen liiton toimintaa tässä suhteessa erittäin moitittavana ja pyytää, että ympäristöministeriö palauttaa kaavan Hämeen liittoon.

Asiasisältö

Valittaja pyytää lisäksi, että ympäristöministeriö jo tässä vaiheessa ohjeistaa Hämeen liittoa seuraavissa seikoissa:

1) Kaava-aineistosta puuttuu kokonaan mm. luonnonvaroihin ja -arvoihin ja kulttuuriympäristöön liittyvät merkinnät ja selvitykset

Kaavaselostuksen tiivistelmässä todetaan, että "luonnonvaroihin, kulttuuriympäristöön ja esimerkiksi luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset ovat kaavan sisältöön vaikuttavia tekijöitä mutta niiden aluevarauksia ei vaihemaakuntakaavassa käsitellä." Vaikka vaihemaakuntakaavassa ei käsitelläkään uusia aluevarauksia, on ym. tekijät otettava kaavan laadinnassa huomioon.

Kanta-Hämeen alueella on muun muassa 1-luokan pohjavesialueita, erityisiä ympäristöarvoja ja geologisia arvoja sisältäviä alueita (MY, MYg), valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita rakennuksia (sr-1 ja sr-2), valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita luontokohteita (s-1, s-2 ja s-3), luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä kohteita (luo-1 ja luo-2), valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurimaisemia (ma-1), maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita (ma-2) ja maakunnallisesti arvokkaita perinnemaisemia (ma-p).

Näitä tekijöitä ei kuitenkaan ole merkitty kaavakarttaan lainkaan. Yhdistelmäkartastakin suuri osa puuttuu. Esimerkinomaisesti valitukseen on liitetty ote Hausjärven kunnan yleiskaavaluonnoksen kartasta ja ote maakuntakaavan yhdistelmäkartasta, johon on käsin merkitty puuttuvia merkintöjä. Kaava-aineistossa ei ole myöskään minkäänlaisia erillisiä selvityksiä pohjavesialueista. Kaava-aineistossa ei ole myöskään minkäänlaisia selvityksiä luontoon tai kulttuuriin liittyvistä tekijöistä. Kanta-Hämeen alueella on esimerkiksi havaittu liito-oravia.

Valittajan käsityksen mukaan ym. selvitysten puuttuminen on selkeä laiminlyönti, joka tulee korjata.

Lisäksi valittaja toteaa, että hän on 20.6.2012 lähettänyt Hämeen liittoon sähköpostiviestillä asiakirjapyyntö, mutta hän ei ole saanut pyytämäänsä palautteita eikä viranomaislausuntoja, ainoastaan Hämeen liiton vastineen, jossa on liiton oma "lyhennelmä" sille toimitetuista asiakirjoista. Hämeen liitto ei ole myöskään julkaissut näitä kaavanlaadintaan liittyviä julkisia asiakirjoja - tai edes omaa vastinettaan - internet-sivuillaan. Sen vuoksi valittaja pyytää, että ympäristöministeriö kehottaa Hämeen liittoa julkaisemaan tämän aineiston, kuten myös viranomaisneuvottelupöytäkirjat, internet-sivustollaan.

2) "Elinkeinojen kehittämisen kohdealue" - vaihtoehtoiset sijainnit

Hausjärven kunnan alueelle on maakuntakaavassa esitetty "elinkeinojen kehittämisen kohdealue" kantatie 54:n ja Kappalaisentien risteysalueelle.

Valittaja toteaa, että hän on 15.2.2012 palautteessaan esittänyt Hämeen liitolle vaihtoehtoisia sijainteja ko. kohdealueelle. Hämeen liitto ei ole kuitenkaan ennen päätöksentekoa selvittänyt näitä vaihtoehtoja lainkaan.

Hämeen liiton ilmoituksen mukaan Hausjärven kunta on ilmoittanut, että valittajan esittämät vaihtoehtoiset sijainnit olisivat kalliimpia kuin nyt esitetty. Kaava-asiakirjoista ei kuitenkaan löydy minkäänlaisia laskelmia tai edes minkäänlaista Hausjärven kunnan lausuntoa asiasta. Siten on todettava, että epämääräinen "ilmoitus" ei ole riittävä peruste olla selvittämättä esitettyjä vaihtoehtoisia sijainteja.

Hausjärven kunnan omassa yleiskaavaluonnoksessa ko. alueella sijaitseva mutkitteleva tie on todettu riittämättömäksi. Lisäksi alueella olisi rakennettava kokonaan uudet vesi- ja viemäriinjat. Siten alueella ei ole hyödynnettävää olemassaolevaa infrastruktuuria.

Tämän lisäksi noin puolet kohdealueesta on 1-luokan pohjavesialuetta, josta toiminnassa oleva vedenottamo saa vetensä. Vedenottamon merkki puuttuu kartalta.

Alue on myös suurelta osalta maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi luokiteltua aluetta ja lisäksi se rajoittuu valtakunnallisesti merkittävään kulttuurimaisemaan. Merkityllä alueella sijaitsee lisäksi muun muassa laaja MYg- alue sekä luo- 2 (2 kpl), ja s-3 merkinnät ja lähistöllä sijaitsee luo-1 (liito-orava). Näitä merkintöjä ei löydy kaavakartalta eikä muualtakaan kaava- aineistosta.

Alue soveltuisi paljon paremmin esimerkiksi kuntalaisten virkistysalueeksi. Siten on kohtuullista, että ympäristöministeriö velvoittaa Hämeen liittoa selvittämään esitetyt vaihtoehtoiset sijainnit asianmukaisesti ennen päätöksentekoa.

3) "Elinkeinojen kehittämisen kohdealue"- kaavamääräyksen ja -merkinnän epäselvyys

Kohteen kaavamerkintä on epäselvä. Valittaja on pyytänyt palautteessaan selventämään kaavamerkintää, mutta vastineessa ei kommentoitu pyyntöä lainkaan, eikä kaavamääräystä ole selvennetty. Muissa kunnissa on alueet merkitty maakuntakaavaan selkeästi T- tai TP-alueiksi, jos ne sellaisina aiotaan kaavoittaa. Kaavamääräysten mukaan on joko teollisuus- (T, TY), työpaikka- (TP) tai elinkeinojen (maa/metsätalous) harjoittamisen alueita.

Hämmennystä aiheuttaa nyt se, että maakuntakaavaan on ko. alueelle merkitty "elinkeinojen kehittämisen kohdealue". Hämeen liiton ilmoituksen mukaan alue oli aluksi merkitty maakuntakaavaan TP-merkinnällä, mutta merkintä on jo luonnosvaiheessa "pehmennetty" elinkeinojen kehittämisen kohdealueeksi. Palutteen mukaan alueelle ei ole tarkoitus sallia teollisuutta tai TP- aluetta, vaan esim. käsityötoimintaa. Kaavamerkinnän kuvaus ei kuitenkaan selkeästi näin ilmaise.

Kaavamääräyksessä on selkeästi ilmaistava, että teollisuus ja työpaikka-alueet eivät sisälly/sovellu elinkeinojen kehittämisen kohdealueelle eli aluemerkinä ei salli T, TY, TP- tai sentapaisesti merkittyä kunnan kaavoitusta. Jos näin on tarkoitettu, ei pitäisi olla minkäänlaista ongelmaa kirjata asiaa selkeästi kaavamääräyksiin.

Hämeen liitto on ilmoittanut siirtäneensä kohdealuemerkintää "hieman" itäänpäin, mutta vain jotta alue ei menisi päällekkäin maaseudun kehittämisen kohdealueen kanssa. Alueen pohjavesialuetta, kulttuuriarvoja tai luontoarvoja ei ole huomioitu lainkaan. Siirrettyäkin alue sijaitsee edelleen osittain 1-luokan pohjavesialueella ja ma-alueella. Lisäksi alueella sijaitsee Majolammi (luo-2), toinen luo-2 kohde sekä laaja MYg- alue.

Alue on myös huomattavasti suurempi kuin aiemmin. Tällaisesta muutoksesta ei ole tiedotettu lainkaan. Alueen laajennusta on mahdotonta tarkistaa, koska aiempi kaavakartta ei ole kaava-aineistossa saatavilla.

4. valittaja C asiakumppaneineen

Valittaja asiakumppaneineen haluavat saattaa ympäristöministeriön harkintaan vaihemaakuntakaavan hyväksymispäätöksen muutoksenhakuun ja kaavassa osoitettuun kaavamerkinään 'elinkeinojen kehittämisen kohdealue' liittyviä seikkoja.

Valittajat ilmoittavat omistavansa Hausjärvellä sijaitsevan, museoviraston suojelukohteen Pikku-Pappilan.

Vaatimuksensa perusteluina valittajat esittävät muun muassa seuraavaa:

Valittajat toteavat, että heidän tietoonsa on saatettu muun muassa Hämeen liiton kirjeellä 19.6.2012, että Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaava on hyväksytty. Kirjeessä ei ole mainintaa muutoksenhakuohjeista, minkä vuoksi on ymmärretty väärin, ettei sisältöön voisi enää vaikuttaa. Mikäli kyseisen vaihemaakuntakaavan sisältöön voidaan vahvistavassa elimessä eli ympäristöministeriössä vaikuttaa, valittajat haluavat saattaa ympäristöministeriön harkintaan seuraavat seikat:

- Voiko kyseiseen maakuntakaavaan hakea muutosta ja milloin muutoksenhaku aika päättyy?
- Miksi Hämeen liitolle 13.2.2012 tekemän vaihemaakuntakaavaa koskevan muistutuksen vaihtoehtoisia elinkeinojen kehittämisen kohdealueita ei ole lainkaan selvitetty?
- Huolenaiheena on 1894 valmistuneen päärakennuksen ja vuosituhaten vaihteessa täydellisesti entisöityjen rakennusten ja laajan hoidetun pihamiljöön tulevaisuuden käyttömahdollisuus. Sama koskee naapuruston vanhaa ja vakiintunutta rakennuskantaa, mikäli teollinen toiminta tai mittava työpaikkakeskittymä rajoittuu jatkossa muutaman metrin päähän kyseisistä suojelukohteista. Elinkeinojen kehittämisen kohdealue on Hämeen liiton kaavaversiossa niin epämääräisesti rajattu, että huoli on enemmän kuin perusteltu. Aluetta on vähintäänkin siirrettävä ja tarkennettava niin, että nykyinen vakiintunut rakennus- ja asuntokanta voidaan säilyttää nykyisessä käyttötarkoituksessaan.
- Miten elinkeinojen kehittämisen kohdealue ja nykyisinkin käytössä oleva pohjavesialue vedenotamoinen soveltuvat samaan paikkaan?

Valittajat ilmoittavat tutustuneensa muun muassa valittajan B erittäin perusteltuun ja huolelliseen ympäristöministeriölle osoitettuun asiaa koskevaan kirjelmään 12.7.2012, jonka liitteistä löytyvät kyseessä olevan alueen tarkemmat paikannustiedot. Valittajat tukevat kirjelmässä esitettyjä toimenpiteitä.

5. valittaja D

Valittaja katsoo, että ympäristöministeriön ei tule vahvistaa Kanta- Hämeen 1. vaihemaakunta-kaavaa, vaan palauttaa se uuteen käsittelyyn tai hylätä kaavassa Kalmun kaavoittaminen asunto-tarkoitukseen.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Hämeen liitto on hyväksynyt 11.6.2012 Kanta- Hämeen 1. vaihemaakunta-kaavan, joka ei pidä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maaomistajille aiheudu kohtuutonta haittaa. Nämä tavoitteet vaarantuvat konkreettisesti Riihimäen seudulla, Kalmun osayleiskaavoituksessa. Lisäksi maakuntakaavan pohjana eivät ole olleet riittävät tutkimukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan "maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin."

Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat.

Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaava perustuu virheellisiin laskelmiin asukasluvun kasvusta, 17 300 uutta asukasta vuoteen 2025 mennessä Näin korkea asukasluvun kasvu on epärealistinen. Tällaiseen väestökehitykseen pitäytyminen johtaa epärealistisiin ja toteutumattomiin maankäytön suunnittelu- ja aluevarauksiin asuntorakentamiseen ja yritysten sijoittumiseen alueelle sekä vaarantavat ympäristönsuojelutavoitteiden saavuttamisen.

Vaihemaakuntakaava ei ota huomioon, että Uudenmaan maakuntakaavassa varaudutaan yli 400 000 uuden asukkaan sijoittamiseen Uudenmaan maakunnan alueelle, jotka sijoittuvat ratayhteyksien varrelle. Hämeessä tällaisia alueita on juuri pääradan tuntumassa Hyvinkään ja Riihimäen alueella ja nauhana nykyisillä taajama-alueilla. Rataliikenteen mahdollisuudet olisi pitänyt selvittää vaihemaakuntakaavassa ja asutuksen sijoittuminen lähelle rataa.

Vaihemaakuntakaava perustuu puutteellisiin ja virheellisiin selvityksiin. Vaihemaakuntakaava on laadittu siten, että se ei toteuta ja siinä ei ole huomioitu maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vaatimuksia, kuten edellä on osoitettu.

Esimerkiksi Riihimäen seudun kohdalla vaihemaakuntakaavassa turvaudutaan vanhentuneen yleiskaavan sijasta edelleen vanhaan ja ajasta jälkeen jääneeseen kasvusuuntavertailuun vuodelta 2005. Se ei ollut edes laillisesti laadittu asiakirja. Riihimäki oli laiminlyönyt lain edellyttämän asukkaiden kuulemisen. Oikea olisi ollut vedota yleiskaavaan, mutta Riihimäen kaupunki ei ole pitänyt sitäkään ajan tasalla.

Kasvusuuntavertailu oli monessa kohdin vääristynyt ja vanhentunut. Tästä seuraa, että esimerkiksi Kaukolämmön siirtoputkea Ekokemiltä Hyvinkäälle ei ole huomioitu eikä Liikenneviraston lisäraidesuunnitelman YVA-selostuksen mainittuja uusia taajamajunaseisakkeja Monniin ja Arolammille. Vaihemaakuntakaava ei ole huomionnut moottoritien länsipuolella Riihimäen rajaan asti ulottuvaa Lopen kunnan merkittävää työpaikka-aluetta. Se tuo tarpeita pikaiseen alueen kaavalliseen uustarkasteluun ja Lopen ja Riihimäen kaupungin yhteistyöhön. Vaihemaakuntakaavassa ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota tämän alueen akuuttiin yleiskaavoitustarpeeseen.

Alokaskoulutus loppuu Riihimäellä 2015 ja sitä myöten ampumarata käy tarpeettomaksi. Näin avautuvat valtavat alueet ampumamelulta rakentamiselle noin 3 kilometriä Riihimäen keskustasta valmiiksi asemakaavoitetun alueen sisältä.

Tulevat kuntaliitokset on unohdettu maakuntakaavassa. Nauhamainen yhdyskuntarakenne Lopen suuntaan on luontevaa kaavoittaa Riutta-Kormu-Launonen suuntaan.

Riihimäen kaupunki vähättelee lausunnoissaan nykyisen taajamarakenteen tiivistämismahdollisuuksia. Selvitys omakotirakentamisen täydennysmahdollisuuksista taajama-alueella oli puutteellinen. Vaihemaakuntakaavassa olisi pitänyt selvittää esimerkiksi Herajoen, Lasin ja Rautarouvan alueiden merkitys Riihimäen kaupungin maankäyttöön ja yleiskaavoitukseen, siitä huolimatta, ettei kaupunki ole pitänyt ajantasalla yleiskaavaansa.

Riihimäen kaupunki on laatinut osayleiskaavan Kalmun alueelle, joka merkitsee erillisen, palveluja vailla olevan alueen varaamista asuntorakentamiseen irrallaan yhdyskuntarakenteesta. Hämeen liitto on katsonut, että Kalmu on "perusteltu poikkeama" entisestä maakuntakaavasta. Lausuntoa ei ole perusteltu. Kaavan raja-alue vain Kalmuun on virheellistä ja turmiollista kaavapolitiikkaa.

Kalmun etäisyys keskustasta ja yhdyskuntarakenteesta merkitsee, että valtioneuvoston hyväksymiä maankäytön suunnittelun valtakunnallisia tavoitteita ja suuntaviivoja ei Kalmun kohdalla saavuteta. Kalmun kohdalla ei toteudu yhdyskuntarakenteen tiiviys, ympäristösuunnittelun tavoitteet eikä rataliikenteen hyödyntäminen.

Kalmun osayleiskaava on vahvistettu Riihimäen kaupunginvaltuuston päätöksellä 16.1.2012. Kaava ei ole saanut lainvoimaa kaavasta jätettyjen valitusten käsittelyn vuoksi.

Seudullisesti merkittävä 110 kV sähkölinja on unohtunut Riihimäen kohdalla vaihemaakuntakaavasta.

Vaihemaakuntakaava ei toteuta Riihimäen kohdalla yhdyskuntarakenteen toimivuutta, taloudellisuutta eikä ekologista kestävyttä.

Riihimäen seudun suunnittelu olisi tullut ottaa vaihemaakuntakaavassa erityisen tarkasti, kun kyseessä on raja-alue Uuteenmaahan. Riihimäenseutu on Uudenmaan sauma-alue, jonka merkitys Etelä-Suomen aluerakenteessa korostuu kehittyvän metropoliseudun ja Uudenmaan aluekeskusten toimivuudelle on tärkeä. Vaihemaakuntakaavassa tätä koskevia tarkasteluja ei ole riittävästi tehty eikä huomioitu muun muassa pääradan välityskyvyn parantamissuunnitelmissa esiintuotua tarvetta Monnin asemaseudun yli 10 000 asukkaan taajaman synnyttämiseksi raideliikenteen piiriin. Kuntien yhteistyö ei ole ollut yleiskaavallisissa eikä tässä vaihekaavaprosessissa sillä tasolla, jota alueen valtakunnalliset näkökohdat edellyttävät. Korostunut seudun kuntien itsenäisyyspyrkimys on asiallinen este alueen terveen yhteiskunnallisen suunnittelun tiellä.

Kaava-asioista olisi tullut keskustella ja suunnitella yhdessä Riihimäen seudun kuntien, Hyvinkään kaupungin ja Uudenmaan liiton kanssa. Tämä on laiminlyöty ja se näkyy puutteellisena ja lainvastaisena vaihemaakuntakaavana.

Riihimäen kaupunginhallituksessa on kesken lunastusluvan hakeminen Kalmun maille. Jos kaupunginhallitus tulee hakemaan lunastuslupaa, ympäristöministeriön ei tule sitä myöntää. Riihimäki on laiminlyönyt keskustan tiivistämismahdollisuudet ja lisäksi yleiskaava-alueella on vapautunut asuntorakentamiseen sopivia alueita.

6. Hyvinkään kaupunginhallitus

Hyvinkään kaupunki vaatii, ettei ympäristöministeriö vahvista seuraavin osin Hämeen liiton maakuntavaltuuston hyväksymää 1. vaihemaakuntakaavaa:

1) Asuntovaltainen taajama-alue (Ar 765)

- alue tulee palauttaa voimassa olevan maakuntakaavan mukaiseksi soran ja hiekanottoalueeksi (EOhvl 33)

2) Työpaikka-alue (TP 773)

- alue tulee palauttaa arvokkaan geologisen harjumuodostuman alueeksi (MYg)
- 3) Teollisuus- ja varastoalueen (T 41) maankäyttömerkintä
- tämän osalta hyväksytty kaava tulee palauttaa uudelleen valmistelevalle
- T-maankäyttömerkintä tulee poistaa niiltä osilta, joita ei ole vielä rakennettu ja teollisuuskäyttöön rakennetuille alueille tulee antaa suunnittelumääräys: Alueen kaavoituksessa ja toteuttamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseen ja ympäristön suojaamiseen.

Hyvinkään Vesi on Hyvinkään kaupungin liikelaitos. Hyvinkään kaupunki asianosaisena vaatii, että kaava jätetään vahvistamatta vaatimuksessa esitetyn osin, koska se ei näiltä osin täytä maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön vaatimuksia valtakunnallisten alueiden käytön toteuttamisen osalta. Näiden alueiden maankäytön tulee jäädä vaatimuksessa esitetyn mukaiseksi.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Hämeen maankuntavaltuuston hyväksymässä 1. vaihemaakuntakaavassa on Hyvinkään kaupungin liikelaitoksen Hyvinkään Veden Erkylän vedenottamon välittömään läheisyyteen käytössä olevalle soranottoalueelle merkitty asumista (Ar 765), jotka yhdessä työpaikka-alueen (TP 773) sekä teollisuus- ja varastoalueen (T 41) kanssa muodostavat riskin pohjavesialueelle.

Valittaja viittaa kaavaehdotuksesta antamaansa lausuntoon, jossa todetaan, että Erkylän vedenottamon ja Rauhanummen hautausmaan väliselle alueelle on merkitty asumista 65 hehtaarin suuruiselle soranottoalueelle. Hyvinkään Veden Erkylän vedenottamon vedenottokaivoista yksi sijaitsee ottamisalueella ja kolme muuta sen välittömässä läheisyydessä, 180–190 metrin etäisyydellä ottamisalueesta. Erkylän vedenottamo on ainoa Hyvinkään kaupungin luonnollista pohjavettä käyttävä vedenottamo, jonka ympäristö ei ole voimakkaasti rakennettua. Hyvinkään Vesi on tehnyt pitkäjänteistä työtä kaupungin keskustaajaman tuntumassa riskialttiilla alueella sijaitsevien vedenottamoiden pohjaveden suojelemiseksi. Erkylän vedenottamon raakaveden laadun ja määrän turvaamisella on keskeinen merkitys alueen vedenhankinnan kannalta.

Lausunnossa kaavaehdotuksesta todetaan myös, että ottamisalueelle esitetty maankäyttö asumisen alueena tulee poistaa pohjaveden suojelemisen vuoksi. Alue tulee merkitä soran ja hiekanottoalueeksi (EOh) ja alueen jälkikäyttöksi tulee merkitä metsätalous Ventoniemen Sora Oy:n maainesten ottosuunnitelmaan liittyvän jälkihoitosuunnitelman sekä siihen liittyvän lupamääräyksen mukaisesti (Khall 326 § 15.9.2009, Hämeenlinnan HO 30.9.2010). Samoin lausunnossa todetaan, että Hikiäntien varressa I-luokan tärkeällä pohjavesialueella teollisuudelle ei tule osoittaa rakentamisalueita eikä uusia työpaikka-alueita tule osoittaa nykyisen lisäksi. Hyvinkään Vesi toimittaa talousvettä muun muassa Hikiän taajamalle. Hyvinkään kaupungilla ja Hausjärven kunnalla on sopimus Monnin alueen liittymisestä Hyvinkään kaupungin vesijohto- ja viemäriverkkoon. Mikäli tätä aiheuttaa jäteveden kapasiteetin ylitys Hyvinkään viemäriverkostossa, tulee Hausjärven kunnan kustannuksellaan huolehtia virtaaman tasaamisesta. Hausjärven Monnin alueella on suunnitteilla monen kunnan yhteinen tekopohjavesihanke, jonka tarkoitus on turvata usean kunnan vedenhankintaa. Imeytys tapahtuisi pääradan itäpuolella, mutta vedenottokaivot sijoittuisivat radan varteen, mikä tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ei aseteta tärkeys- tai kiireellisyysjärjestykseen, vaan ne ovat keskenään samanarvoisia. Soveltamisalan puitteissa kaikki tavoitteet otetaan lähtökohtaisesti huomioon kaavaa laadittaessa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden keskinäinen yhteensovittaminen ja priorisointi tehdään kaavoituksessa tapauskohtaisesti. Tavoitteita joudutaan sovittamaan keskenään yhteen. Tavoitteiden konkretisoimisessa voi käytännössä olla keskenään ristiriitaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Ratkaisut on kuitenkin pyrittävä hakemaan sillä tavoin ja niistä vaihtoehtoista, joissa molemmat tavoitteet voivat toteutua. Mahdolliset ristiriitatilanteet on perusteltava huolella.

Hämeen liitto on antanut vastineen valittajalle. Alueen Ar 765 osalta merkintää on vastineensa perusteltu alueen kuulumisella valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisten erityistavoitteiden piiriin, jossa muun muassa edellytetään maakunnan suunnittelulta yhteistyötä maakuntien liittojen kesken yli maakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden muodostamista ja niiden kehittämisedellytyksiä. Tämä valtakunnallinen tavoite toteutuu Hämeen liiton mielestä vahvasti Riihimäen seudun ja Hyvinkään raja-alueella ja näin myös alueella Ar 765.

Työpaikka-alueen TP 773 osalta Hämeen liitto katsoo, että se on mahdollista toteuttaa tavalla, joka ei muodosta riskiä pohjavedelle. Riskin olemassaoloon vaikuttaa ensikädessä työpaikka-alueelle sijoittuvan toiminnan laatu ja alueelle mahdollisesti tehtävät suojaukset. Alue on Hausjärven elinkeinotoiminnan kannalta strateginen kohde, joka sijaitsee paikallisesti varsin edullisella Hikiäntien risteysalueella. Näistä syistä Hämeen liitto ei ole katsonut sopivaksi poistaa merkintää maakuntakaavaehdotuksesta. Teollisuus- ja varastoalue T41 on voimassa olevan maakuntakaavan mukainen, eikä sen poistaminen tai muuttaminen ole mahdollista tämän kaavakierroksen aikana.

Ympäristöministeriön oppaassa alueidenkäytön tavoitteiden huomioimisesta kaavoituksessa on paitsi selkeästi todettu niiden olevan kaikkien yhtä tärkeitä, myös ilmaistu, että sanamuodolla on määritelty paitsi tavoitteen vaikuttavuus kaavoitustasolla (maakuntakaava; yleiskaava; asemakaava), myös se, että tavoitteet on yhteen sovitettava. Lisäksi tavoitteen sanamuodolla on määritelty niiden ehdottomuus.

Nyt vahvistettavana olevassa vaihemaakuntakaavassa on keskitytty alue- ja yhdyskuntarakenteen, asumisen ja elinkeinotoimintojen sekä liikennejärjestelmän ja teknisen huollon palvelujen kehittämiseen. Luonnonvaroihin, kulttuuriympäristöön ja esimerkiksi luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset ovat kuitenkin kaavansisältöön vaikuttavia tekijöitä vaikka niiden aluevarauksia ei vaihemaakuntakaavassa käsitellä.

Hämeen liiton vastineessa on sivuutettu pohjaveden vaarantaminen kokonaan soranottoalueella. Työpaikka-alueelle ja teollisuus- ja varastoalueelle ei ole pohjaveden suojelemiseksi annettu erityistä määräystä.

Sen sijaan valittaja on osaltaan sekä luonnos- että ehdotusvaiheessa tuonut esiin, että tässä valituksessa vahvistamattomaksi vaadittavalla alueella on Hyvinkään kaupungin vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue. Alueelta toimitetaan vettä myös Hausjärven kunnalle. Lisäksi Monin alueella on suunnitteilla monen kunnan yhteinen tekopohjavesihanke, jonka tarkoitus on turvata usean kunnan vedenhankinta.

Edellä esitetyt erityistavoitteet on esitetty sanamuodoin, joiden mukaan ne on huomioitava kaikissa kaavatasoissa. Sanamuodot on kirjoitettu ehdottomaan sävyyn, joka velvoittaa niiden huomioimiseen. Ei voine ole valtakunnallisten alueiden käytön yhteensovittamistavoitteen mukaista, ettei pohjavesiasiaa päätöksessä valituksen kohteena olevan alueen osalta ole huomioitu ja perusteltu eikä sen suojelemiseksi ole annettu määräyksiä. Kuitenkin on huomattava, että lainsäädännössä esim. ympäristönsuojelulain (86/2000) 8 §:ssä on säädetty pohjaveden pilaamiskiellosta. Pohjaveden vaarantaminenkin on kiellettyä. Nyt soranottoalueelle, jossa pohjaveden suojana on paikoin ohut suojakerros, esitetään mittavaa rakentamista. Näin ollen kaava ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia ja on siltä osin lainvastainen.

Valittajan näkemyksen mukaan huomioiden erityistavoitteiden 4.4. ja 4.3. sanamuodot on Hämeen maakuntavaltuuston päätös maankäyttö- ja rakennuslain vastainen.

7. Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Hämeenlinnan Latu ry. ja Ahveniston asuntoyhdistys ry.

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Hämeenlinnan Latu ry. ja Ahveniston asuntoyhdistys ry. esittävät, että Hämeen maakuntavaltuuston kokouksessa 11.6.2012 päätetyt muutok-

set voimassa olevan maakuntakaavan Tervaniemen-Loimalahden-Hirsimäen virkistysaluevarauksiin VL 6 ja VL 8 sekä ulkoilumetsään MU 19 kumotaan maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:n, 9 §:n ja 28 §:n ja luonnonsuojelulain vastaisina ja samalla jätetään maankäyttö- ja rakennuslain em. pykälien vastaisina niiden päälle hyväksytyt asuntoalueiden varaukset sekä Myllyojan ekologisen käytävän ja Kolkanmäen lähteikön päälle hyväksytyt asuntoalueiden varaukset vahvistamatta. Samalla Kolkanmäen länsipuolen asuntoalueen rajausnuoli tulee poistaa tarpeettomana ja harhaanjohtavana asuntoalueen laajentumien rajaa osoittavana.

Edelleen katsotaan, ettei luonnonsuojeluyhdistystä muistuttajana ole käsitelty tasapuolisesti muiden muistuttajien kanssa ja käsittelyä on pidettävä virheellisenä ja lain vastaisena viitaten maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:ään.

Vaatimuksensa perusteluina valittajat esittävät muun muassa seuraavaa:

Luonnonsuojeluyhdistyksen jättämän muistutuksen käsittely ja esittely tiivistelmänä päätöksenteokoasiakirjoissa eivät ole hyvän hallintotavan mukaista. Muistutuksen sisältöä on esitelty vain yhdellä lauseella päättäjille, vastineessa ei ole käsitelty muistutuksen perusteita ja päätöstä muistutuksen huomioonottamatta jättämisestä ei perustella lainkaan muistutuksen perusteluilla eikä niitä ole vastineessa kumottu. Tässä kohdin yhdistystä muistuttajana ei ole käsitelty tasapuolisesti muiden muistuttajien kanssa ja käsittelyä on pidettävä virheellisenä ja lain vastaisena liittyen maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:ään. Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys edustaa laajoja kansalaispiirejä Hämeenlinnan alueella.

Maakuntakaavan VL6 ja VL 8 sekä MU 19 on muutettu asuntoalueiksi ja virkistysalueiden muutokset eivät perustu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin ympäristöselvityksiin ja -tutkimuksiin ja ovat siten lain vastaisia. Ratkaisussa ei ole myöskään riittävästi huomioitu alueiden käytön ekologista kestävyyttä eikä kaavassa ole kiinnitetty erityistä huomiota maiseman ja luonnonarvojen riittävään vaalimiseen eikä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen. Näiltä osin maakuntakaava on maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vastainen.

Vaihemaakuntakaavassa ei ole otettu huomioon Sampo-Alajärvi -yleiskaavan ja alueen asemakaavan luontoselvitystä eikä kaavan suojelu- ja virkistysaluevarauksia, valtakunnallista ja maakunnallista moreeniselvitystä, eikä uhanalaisten kylmänkukkien kasvupaikkoja Kolkanmäessä ja Hirsimäessä. Kaikki nämä selvitykset puuttuvat vaihemaakuntakaavan lähtöaineistoluettelosta. Maakuntakaavan muutetussa ratkaisussa on olennaisesti supistettu maakunnallisesti merkittävää Tervaniemen virkistysaluetta ja poistettu Alajärven ja Ahveniston välinen nykyinen, vahvistetun maakuntakaavan mukainen erittäin tärkeä ekologinen käytävä ja viherkorridor, joka tukeutuu laajan valuma-alueen osalta keskeiseen Myllyojan laaksoon. Kyseisestä Myllyojasta on Sammon alueella rakennettu Alajärveen ja Sammonmäen moreenialueeseen ulottuva merkittävä ekologista käytävää rikastuttava leveä vesiekologinen luonnonvesiväylä ja ekologinen käytävä lampineen ja koskineen, jota ei ole huomioitu. Koska Tervaniemellä ja Ahvenistolla ja niitä yhdistävällä ekologisella käytävällä on luonnonsuojelun ja virkistyksen kannalta myös merkittävää maakunnallista ja seudullista merkitystä, tulisi sen vahvistaminen ja kehittäminen olla perusteena myös uuden maakuntakaavan ratkaisulle. Jyrätien kohdalla on myös rakennettu kevyenliikenteen alitus, joka on muutettu asuntoalueeksi.

Virkistysalueiden muutosten perusteena on ollut niiden muuttaminen asuntoalueiksi tai asumisen reservialueiksi. Muutokset eivät perustu mihinkään asiakirjoissa esitettyihin selvityksiin, eivätkä ne vastaa liitteenä olevan yleiskaavaluonnoksen ja asemakaavan ja niiden perustaksi tehdyn luontoselvityksen ratkaisuja. Vastineessa niitä perustellaan maakuntakaavan yleispiirteisyydellä. Kuitenkin on kyse vahvistetun maakuntakaavan viherverkon olennaisesta supistamisesta yhdessä Hämeenlinnan kaupunginosassa, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä eikä tasapuolisena. Viheralueiden supistamiseen pitäisi olla erityiset perusteet, jotka kaava-asiakirjoista eivät selviä. Samalla voimassa olevan maakuntakaavan tulkinta vaikeutuu, kun se ei sisällöllisiltä periaatteiltaan ole samanlainen koko kaupunkiseudulla. Loimalahden alueella ei ole voimassa olevaa yleiskaavaa, ai-

noastaan liitteenä oleva alustava luonnos, jonka valmistelu on edennyt hyvin hitaasti. Tervaniemen alue ei sisälly asemakaavaan. Yleiskaavan ja asemakaavan tulee pohjautua maakuntakaavan, joten vahvistetun maakuntakaavan sisällöllä on jatkossa erityinen merkitys kaupunginosan kaavoituksessa. Nyt esitetty maakuntakaavan muutos ei vastaa alustavia tutkittuja yleiskaavan ratkaisuja ja on samalla ohjaamassa uuden yleiskaavan lopullista laadintaa suuntaan, joka on asukkaiden virkistytymisen, luonnonsuojelun ja viherverkon kannalta epätydyttävä ja vahingollinen pitkän aikavälin maankäytön suunnannäyttäjänä. Lisäksi arvokkaisiin luontoperusteisiin perustuvien maakunnallisten virkistysalueiden rajausten tulisi olla rajoiltaan sidottua maankäyttöä ympäristöministeriön ohjeiden mukaisesti, mikä tarkoittaa myös tarkempaa kaavallista rajausta, johon ei yleispiirteisyyden periaatetta voi nyt käytetyllä tavalla soveltaa.

Kolkanmäki on erittäin edustava kumpumoreenialue ja arvokas valtakunnallinen ja maakunnallinen moreenimuodostumien suojelualue. Voimassa olevassa maakuntakaavassa ja sen selostuksen perusteissa Tervaniemen virkistysalueen rajauksen eräs merkittäviä varausperusteita on juuri moreenimuodostuma. Tätä ei ole maakuntakaavan muutoksessa laisinkaan huomioitu, kun alueita on osoitettu asumiseen. Maakunnallisen ja valtakunnallisen moreeniselvityksen aineistot eivät sisälly maakuntakaavaselostuksen lähde- ja selvitysaineistoluetteloon.

Tervaniemen ja Myllyojan väliin jää rehevä suuruohosaniaislehto, jonka kasvilajisto on melko edustava. Metsä on varttunutta kuusimetsää, joka on hoidettua. Tuulenkaatoja on runsaasti. Länshireunalla on ryhmä järeitä haapoja. Kenttäkerroksessa esiintyy mm. mustakonnanmarjaa (*Actaea spicata*), hiirenporrasta, sormisaraa (*Carex digitata*), velholehteä (*Circaea alpina*), kieloa (*Convallaria majalis*), lehtokortetta, jänönsalaattia (*Mycelis muralis*) ja käenkaalia. Pohjakerroksessa esiintyvät mm. rehevien kosteiden lehtojen isolehväsammal (*Plagiomnium medium*), korpiliekosammal (*Rhytidiadelphus subpinnatus*), isokastesammal (*Plagiochila asplenoides*), korpikerrossammal (*Hylocomiastrum umbratum*), lehtohaivensammal (*Cirriphyllum piliferum*), Hämeessä harvinainen etelänhavusammal (*Thuidium delicatulum*) ja ruusukesammal (*Rhodobryum roseum*). Tämä on varattu nykyisessä kaavassa ekologiseksi käytäväksi VL-merkinnällä ja on maakuntakaavan muutoksessa osoitettu asuntoalueeksi.

Samoin Kolkanmäen moreenialueen pohjoislaidan yleiskaavaluonnoksessa varattu Kolkanmäen lähteikkö on osoitettu asuntoalueeksi. Kohteen itäosassa on noin neliömetrin laajuinen avolähde, josta virtaa kapea puro pellonreunan ojaan. Sen lisäksi kohteella on eriasteisia tihkupintoja. Metsä on melko nuorta ja tiheää sekametsää. Kohteella kasvaa mm. tervaleppää (*Alnus glutinosa*) ja kenttäkerroksessa esim. hiirenporrasta (*Athyrium filix-femina*), rentukkaa (*Caltha palustris*), keltasaraa (*Carex (l)ava*), suokeltoa (*Crepis paludosa*), maariankämmeekkää (*Dactylorhiza «leukaa*), ojakellukkaa (*Geum rivale*) ja leskenlehteä (*Tussilago farfara*). Sammallajistoon kuuluvat mm. haprarahkasammal, vaalearahkasammal (*Sphagnum centrale*), purosuikerosammal (*Brachythecium rivulare*), korpilehväsammal (*Plagiomnium ellipticum*), hetealvesammal (*Chiloscyphus polyanthos*), lettolehväsammal (*Rhizomnium pseudopunctatum*), otasammal (*Calliergonella euspidata*), korpipaanusammal (*Calypogeia integrastipula*) ja haarusammal (*Lepidoziu repluns*).

Tervaniemessä, Kolkanmäessä ja Hirsimäessä on valtakunnallisesti erittäin uhanalaisen Hämeen kylmänkukan esiintymiä, jotka tulee jättää rakentamatta. Näitä ei ole kaikilta osin huomioitu maakuntakaavan muutoksessa, jossa nykyinen kylmänkukkien kasvupaikat ja tämän erittäin harvinaisen kasvin potentiaaliset leviämisaalueet huomioiva virkistysaluemerkintä on muutettu asumisen alueiksi tai reservialueiksi. Kolkanmäessä on myös silmällä pidettävän kelta-apilan kasvupaikkoja. Samoin siellä kasvaa masmaloo. Nämä kasvupaikat sijoittuvat osittain suunnitellulle asumisen reservialueelle Kolkanmäen laella.

Edellä kuvatut suojeluarvot sisältyvät kaikki alueen luontoselvityksiin. Ne tulisi lain mukaan ottaa maakuntakaavoituksessa huomioon. Näin ei ole tehty huolimatta lain 9 §:n ja 28 §:n vaatimuksista.

8. Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry vaatii, että Hämeen maakuntavaltuuston kokouksessa 11.6.2012 päätetty Kanta-Hämeen vaihemaakuntakaavan tuulipuistovaraus Forssassa, Tammelas- ja Jokioisilla tulee kumota maakuntakaavasta maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:n, 9 §:n ja 28 §:n sekä luonnonsuojelulain 11 §:n vastaisina ja jättää maakuntavaltuuston päätös näiltä osin vahvistamatta.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Valittaja katsoo, ettei varaus perustu lain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin puiston vaikutuksista Torrjonsuon kansallispuistoalueeseen. Niin ikään kaavaa laadittaessa ei ole tarpeellisessa määrin selvitetty tuulipuiston toteuttamisen ympäristövaikutuksia, yhdyskuntata- loudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Selvityksiä ei ole tehty koko sillä alueella, missä kaavalla on olennaisia vaikutuksia. Viittausta YVA-arvioon ei voida pitää riittävänä, vaan kaa- vaselostuksessa tulisi arvioida vaikutukset maankäyttö- ja rakennuslain näkökulmasta ja samalla avata se miten vaikutukset on arvioitu YVA-selostuksessa ja onko tämä arvio kaikilta osin riittävä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa maakuntakaavassa. Nyt kysymys maankäyttö- ja raken- nuslain 9 § vaatimuksista jää täysin epäselväksi. Ratkaisussa ei ole myöskään riittävästi huomioitu lain 28 §:n edellyttämää alueiden käytön ekologista kestävyttä, maakunnan tarkoituksenmukais- ta alue- ja yhdyskuntarakennetta, ympäristön kannalta kestäviä teknisen huollon järjestelyitä eikä kaavassa ole kiinnitetty erityistä huomiota maiseman ja luonnonarvojen riittävään vaalimiseen ei- kä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyteen.

Torrjonsuo on yksi Suomen merkittävimmistä soidensuojelukohteista ja kuuluu kansainvälisiin Ramsar-alueisiin. Torrjonsuon kautta muuttaa keväällä ja syksyllä kymmeniä tuhansia kurkia, han- hia, joutsenia ja kahlaajia sekä pienempiä lintuja. YVA-arvioinnissa ei ole käsitelty eikä selvitetty tuulipuiston yhteensopivuutta kansallispuistoon ja Natura-alueeseen sekä lintu- ja luontodirekti- vin vaatimukseen riittävästi. Liito-oravakartoitus on edelleen tekemättä ja lajin esiintymisestä esite- tään virheellisiä arveluja. Maakuntakaavan perustelut varaukselle, joissa viitataan vain YVA- selvitykseen, ovat näiltä osin täysin puutteelliset ja riittämättömät.

Kansallispuiston maisema turmeltuu vakavasti, jos kilometrin päähän suon lähimaisemaan tuo- daan 30 korkeaa tornia 2000 hehtaarin alueelle hallitsemaan 3000 hehtaarin kokoisen kansallis- puiston keskeistä pohjoista maisemaa. Kansallispuiston näkymät puiston luontotorneista tärvelty- vät ja yhdelle Suomen arvokkaimmista suokansallispuistoista ja sen erämaiselle luonnolle aiheute- taan vakava ja pysyvä vaurio, joka on myös maamme luontomatkailun kehittämiseksi Helsingin lä- hialueilla selkeä haitta ja vastoin luonnonsuojelulain 11 §:ää vähentäessään kansallispuiston arvoa yleisenä luonnonnähtävyytenä. Maakuntakaavassa ei ole selvitetty lainkaan maisemavaikutuksia ja myös YVA-selostus on näiltä osin selkeästi puutteellinen.

Torrjonsuo laajana alueena on Etelä-Suomen erämaisien luontokohde polkuverkostoihin ja retki- latuineen. Suolla on kaksi lintu- ja näkötornia, joista toinen on maamme korkeimpia luontotorne- ja. Tuulipuiston rakenteet olisivat Torrjonsuon lähimaisemassa merkittävä ympäristöhaitta - teolli- suusalue pilaisi kansallisesti arvotettua luontomaisemaa. Ympäristölliset ja taloudelliset vaikutuk- set Torrjonsuon kansallispuistolle ja Natura-alueelle luontomatkailukohteena ovat merkittäviä. YVA-selostuksessa arviot eläimistöille perustuvat vain lyhytaikaiseen otokseen ja teollisuusalueen haitallinen vaikutus maisemaan on sivuutettu näyttämällä kuvia maisemasta, jossa on tuulipuiston voimalatornit analysoimatta sen enempää vaikutuksia.

Maakunnallinen liittojen tuulivoimaselvitys on täysin riittämätön tuulivoimapuistojen perusselvi- tykseksi, mikä tulee räikeästi esiin Kiimassuon tapauksessa sijoittaa teollisuusalue kansallispuis- tomaisemaan. Tuulivoimala on rakennettua ympäristöä, joka saasteettomana sähköntuotanto- muotona sopii taajamiin. Samalla rakennus- ja huoltokustannuksia saadaan alennettua ja kulutta- jat ovat lähellä. Luonnonsuojelupiiri kannattaa uusiutumattomien energialähteiden korvaamista

uusiutuvilla. Voimalaitokset kuuluvat kuitenkin rakennettuun ympäristöön; niillä ei pidä pilata luontoalueita.

9. Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry

Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry vaatii, että Hämeen maakuntavaltuuston kokouksessa 11.6.2012 päätetty, Kanta-Hämeen vaihemaakuntakaavan tuulipuistovaraus Forssassa, Tammelassa ja Jokioisilla tulee kumota maakuntakaavasta maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:n, 9 §:n ja 28 §:n sekä luonnonsuojelulain vastaisina ja jättää maakuntavaltuuston päätös näiltä osin vahvistamatta lainvastaisina.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Valittaja katsoo, ettei varaus perustu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin puiston vaikutuksista Torrnsuon kansallispuistoalueeseen sekä erityisen merkittävälle myös kansainvälisesti tarkasteltuna linnuston muuttoreitille ja lintudirektiivin pesintä-, levähdys- ja ravintoalueelle. Ratkaisussa ei ole myöskään riittävästi huomioitu lain 28 §:n edellyttämää alueiden käytön ekologista kestävyyttä eikä kaavassa ole kiinnitetty erityistä huomiota maiseman ja luonnonarvojen riittävään vaalimiseen eikä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen.

Torrnsuon on yksi Suomen merkittävimmistä soidensuojelukohteista ja kuuluu kansainväliseen Ramsar-alueisiin. Torrnsuon kautta muuttaa keväällä ja syksyllä kymmeniä tuhansia kurkia, hanhia, joutsenta ja kahlaajia sekä pienempiä varpuslintuja. YVA-arvioinnissa ei ole käsitelty eikä selvitetty tuulipuiston yhteensopivuutta kansallispuistoon ja Natura-alueeseen sekä lintudirektiivin vaatimuksiin riittävästi. Maakuntakaavan perustelut varaukselle, joissa viitataan vain YVA-selvitykseen, ovat näiltä osin täysin puutteelliset ja riittämättömät.

Kansallispuiston maisema järkkyy vakavasti, jos kilometrin päähän suon lähimaisemaan tuodaan 30 korkeaa tornia 2000 hehtaarin alueelle hallitsemaan 3000n hehtaarin kokoisen kansallispuiston keskeistä pohjoista maisemaa. Kansallispuiston näkymät puiston luontotorneista tarveltyvät ja yhdelle Suomen arvokkaimmista suokansallispuistoista ja sen erämaiselle luonnolle aiheutetaan vakava ja pysyvä vaurio, joka on myös maamme luontomatkailun kehittämiseksi Helsingin lähialueilla selkeä haitta.

Torrnsuo laajana alueena on Etelä-Suomen erämaisien luontokohde polkuverkostoinen ja retkilatuineen. Suolla on kaksi lintu- ja näkötornia. Tuulipuisto rakenteet ovat Torrnsuon lähimaisemassa merkittävä ympäristöhaitta, jota ei ole lainkaan käsitelty maakuntakaavassa. Tuulipuiston taloudellisia vaikutuksia ei ole selvitetty eikä tehty kustannus-hyötyanalyysiä Torrnsuon kansallispuistolle mahdollisesti aiheutettavista luontomatkailu- ja imagohaitoista. Tuulipuiston kannattavuus perustuu yhteiskunnan tukeen ja kansainväliseen rahoitukseen ja sähkö myydään valtakunnanverkkoon. Taloudellinen hyöty tuulipuistosta jää Forssan seudulle lyhytaikaiseksi. Sen sijaan ympäristölliset että taloudelliset vaikutukset Torrnsuon kansallispuistolle ja Natura-alueelle ovat pitkäaikaiset ja voivat olla merkittäviä.

Suunniteltu tuulipuisto aiheuttaa asuinympäristössä melu- ja maisemahaittoja ja voi olla myös turvallisuusriski sekä Forssan läntisillä asuinalueilla että Tammelän Häiviän ja Sukulan kylissä. Tuulipuisto tulee aivan asuntoalueisiin kiinni. Tuulipuisto tulee myös suoraan Puolustusvoimien varalaskupaikan nousu ja laskeutumiskaistalle. Maakuntakaavassa on varalaskupaikan suoja-alue, jolla ei saisi rakentaa yli 30 metrin esteitä. Suoja-alue kattaa tuulipuiston alueen laajalta alueelta. Maakuntakaavassa ja YVA-arvioinnissa ei ole käsitelty eikä selvitetty tuulipuiston ja varalaskupaikan yhteensopivuutta.

Maakuntakaavan varausperusteet, joissa viitataan vain YVA-selvitykseen, ovat näiltä osin täysin puutteelliset ja riittämättömät. Lentotoiminnan, erityisesti pimeälentotoiminnan harjoitukset voi-

vat korkeiden ainakin puoleentoistasataan metriin nousevien esteiden vuoksi aiheuttaa onnettomuusvaaraa asuntoalueiden päällä ja voi siten olla mahdollinen turvallisuusriski asukkaille ja haitta kansalliselle turvallisuudelle.

10. Lounais-Hämeen lintuharrastajat ry.

Lounais-Hämeen lintuharrastajat ry. vaatii, että Hämeen maakuntavaltuuston kokouksessa 11.6.2012 päätetty, Kanta- Hämeen vaihemaakuntakaavan tuulipuistovaraus Forssassa, Tammelassa ja Jokioisilla tulee kumota maakuntakaavasta maankäyttö- ja rakennuslain 5, 9 ja 28 §:n sekä luonnonsuojelulain vastaisina ja jättää maakuntavaltuuston päätös näiltä osin vahvistamatta lainvastaisina.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Valittaja katsoo, ettei varaus perustu lain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin puiston vaikutuksista välittömästi alueen eteläpuolella sijaitsevaan Torronsuon-Talpianjärven (IBA-alue) kansallispuistoalueeseen sekä aluetta ympäröiviin tärkeisiin sisämaan lintualueisiin: Lintupaju (FINIBA-alue) länsipuolella, rauhoitettu Pellilänsuon lintukosteikko luoteispuolella, rauhoitettu Loimalammin alue koillispuolella, Pyhäjärven länsipää itäpuolella ja Kalliojärven peltoalue kaakkoispuolella.

Kaatopaikka-alueella ruokailee lähes ympärivuotisesti tuhansittain varis- ja loppilintuja, jotka talvea lukuunottamatta lentävät ruokailemaan myös ympäröiville pelloille tuulimyllyalueen läpi. Aluetta hyödyntävät myös mm. Pellilänsuon ja Pyhäjärven naurulokkikoloniat.

Alue on lintujen muuttoreitillä ja siitä on myös muodostunut yksi em. lintujen muutonaikainen levähdys- ja tankkauspaikka. Runsaat varis- ja loppiparvet houkuttavat paikalle petolintuja mm. merikotkia havaitaan alueella usein.

Valittaja katsoo edellä mainituista syistä kaatopaikka-alueen ympäristön olevan täysin sopimaton alue tuulivoimapuistolle.

11. valittaja E

Asukasvalituksessa Tammelan asukkaat vaativat, että Kanta-Hämeen vaihemaakuntakaavan tuulipuistovaraus Forssassa, Tammelassa ja Jokioisilla tulee kumota maakuntakaavasta ja jättää maakuntavaltuuston päätös näiltä osin vahvistamatta, maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 28 §:n vastaisina.

Vaatimuksensa perusteluina valittaja esittää muun muassa seuraavaa:

Valittaja katsoo, että varauksen vaikutuksia asuinympäristöömme ja luonnonympäristöön ei ole riittävästi selvitetty ja perustelut maakuntakaavaselostuksessa ovat puutteelliset. Maakunnallinen liittojen tuulivoimaselvitys on tekninen ja täysin riittämätön Kiimassuon tuulivoimapuiston perusselvitykseksi. Myös YVA-arviointi on riittämätön ja puutteellinen tuulivoimapuiston rakentamiselle.

Tuulivoimat lisäävät alueen melutasoa. YVA:n meluselvitys ei täytä tulevia suosituksia voimailojen meluhaitoista ja kaavailluista voimalatorneista tulee huomattava osa poistaa jo pelkästään siksi, ettei asumiselle ei aiheuteta kohtuutonta meluhaittaa. Korkeat tuulivoimat aiheuttavat merkittävän muutoksen maisemaan ja häiritsevää välkyntää. Muutokset ovat vaikeasti vältettäviä ja lopullisia. Suunnitellun tuulivoimapuiston sijainti kaupungin eteläpuolella on väärä. Tuulivoimapuistot tulee sijoittaa teollisuusalueilla tai asumattomille alueille. Jo toteutetun Envitech- alueen haitat asuinympäristölle ovat olemassa jatkuvine haju-, liikenne- ym. ongelmineen. Kaikki alueella toistaiseksi toteutetut rakennustoimenpiteet ovat aiheuttaneet rakennusmukavuuden ja asumis-

viihtyisyyden laskua ja asuinalueiden arvon alennusta. Merkittävien lisähaittojen tuominen alueelle tulee huomattavasti pahentamaan tilannetta. Rauhallinen maaseutumaisema ja puutarhamaiset asuinalueet muuttuvat olennaisesti, mikä jokaiselle oman talon rakentaneelle ja hankkineelle on todella merkittävä haitta, jonka vaikutuksia ei ole maakuntakaavassa ja YVA-selostuksessa käsitelty asukkaan näkökulmasta. 500 metrin tai muutaman sadan metrin suojaetäisyyksillä ei ole mitään merkitystä, kun alueelle nousee jopa 170 metriä korkeita torneja. Maakuntakaavan selvitykset ja vaikutusten arviointi ovat näiltä osin puutteellisia ja lakia ei ole noudatettu.

Torrnsuon kansallispuisto ja sen pohjoispuolen metsät ovat asukkaille tärkeitä luontoalueita, jonka maisema järkkyy vakavasti, jos kilometrin päähän suon lähimaisemaan tuodaan 30 korkeaa tornia 2000 hehtaarin alueelle hallitsemaan 3000 hehtaarin kansallispuiston keskeistä pohjoista maisemaa. Kansallispuiston näkymät puiston luontotorneista tärveltyvät ja yhdelle Suomen arvokkaimmista suokansallispuistoista ja sen erämaiselle luonnolle aiheutetaan vakava ja pysyvä vaurio. Samalla se tulee häittämään luontomatkailua ja kurkien ja muiden lintujen muuttoreittiiä sekä levähdys- ja pesimäalueita. Maakuntakaavassa tuulipuiston vaikutuksia kansallispuistoon ei ole käsitelty lainkaan. Myös YVA-selostuksessa arviot linnustolle ja eläimistölle perustuvat vain lyhytaikaiseen seurantaan ja puiston haitallinen vaikutus maisemaan on sivuutettu näyttämällä kuvia maisemasta, jossa on tuulipuiston voimalatornit analysoimatta sen enempää vaikutuksia.

Valittaja on myös vakavasti huolissaan suunnitellusta tuulipuistosta, joka tulee suoraan Puolustusvoimien hävittäjien varalaskupaikan nousu- ja laskeutumiskaistalle. Kyseinen kaista on suoraan asuntoalueen päällä. Maakuntakaavassa on varalaskupaikan suoja-alue, jolla ei tähän saakka voimassa olleen käytännön mukaan saa rakentaa yli 30 metrin esteitä. Kyseinen maakuntakaavassa osoitettu suoja-alue kattaa tuulipuiston alueen suurelta osalta. Maakuntakaavassa ei ole selvitetty eikä käsitelty tuulipuiston ja varalaskupaikan yhteensopivuutta ja niitä vaaratekijöitä, joita voi aiheutua asuntoalueille mm. pimeässä ja huonoissa sääoloissa tapahtuvassa Hornet-hävittäjien harjoitustoiminnassa. Valittaja viittaa 27.1.2011 Tampere-Pirkkalassa tapahtuneeseen Hornet onnettomuuteen, jossa lentäjä teki pimeäharjoituksissa erittäin pahan virhearvioinnin laskeutuessaan terminaalarakennusten eteen, johtuen pimeätekniikan käytön riskeistä ääriolosuhteissa. Tuulimyllyt ovat erittäin korkeita ja voivat olla vaikeasti havaittavissa ääriolosuhteissa. Onnettomuustilanteessa on suuri vaara, että hävittäjä törmää tuulivoimarakenteisiin ja putoaa asuinalueelle aiheuttaen pahaa tuhoa. Yhdysvalloissa keväällä tapahtunut Hornet-onnettomuus asuinalueella kuvaa tällaisen tilanteen vakavuutta. Valittaja ei voi hyväksyä tällaisen asian täydellistä sivuuttamista maakuntakaavassa ja YVA-asiakirjoissa. Lisäksi 2-tien varalaskupaikka on erittäin tärkeä pääkaupunkiseudun puolustukselle ja ääriolosuhteiden harjoittelulle. Tuulipuistoratkaisulla tehdään kallis ja paikkaansa sidottu kansallinen investointi kyseenalaiseksi. Lain 9 §:n mukainen vaikutusten arviointi asumiselle on näiltä osin jäänyt käytännössä kokonaan tekemättä maakuntakaavassa.

Valittaja ei voi hyväksyä sitä, että tuulivoimahankkeen vetäjä julkisesti vähättelee varalaskupaikan merkitystä. Myös lehdissä olleen tiedon mukaan Puolustusvoimat ja Trafi ovat poikkeamassa varalaskupaikan suojakaistan lentoesteperiaatteistaan tuulivoimahankkeen vetäjien ja viranomaisten välisiin neuvotteluihin pohjautuen. Valittaja ei voi pitää tätä omasta turvallisuusnäkökulmastaan perusteltuna eikä oikeana. Näissä asioissa viranomaisilla pitäisi olla nollatoleranssia. Kansalliset tuulipuistotavoitteet voidaan toteuttaa ilman, että vaarannetaan yleinen turvallisuus yksittäisen hankkeen kohdalla.

Maakuntakaavassa viitataan YVA-selostukseen, mutta kaavaselostuksessa ei eri intressien yhteensovittamista ja varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ja kansallispuistoon ole käsitelty juuri lainkaan. Maakuntakaavan selvitykset ovat eri intressien yhteensovittamisessa ja tuulipuiston vaikutuksista ovat riittämättömiä ja varaus on tällä perusteella lainvastainen.

Valittaja viittaa 10.10.2011 päivättyyn Forssa - Jokioinen - Tammela -tuulivoimapuiston teemayleiskaavan meluvaikutusten arviointiin, jossa lopputuloksena todetaan muun muassa, että laskennallinen melutaso lähimpien yksittäisten asuintalojen kohdalla on noin 46 dB (2 kpl), muiden vakituisten asuintalojen kohdalla alitetaan 45 dB. Yli 40 dB melualueella on 30 asuinrakennus-

ta ja 5 loma-asuntoa. Melu ja välkyntä ulottuvat haitallisissa määrin noin 500 metrin päähän voimalasta. Viitataan myös huhtikuussa 2011 julkaistuun ympäristöministeriön raporttiin 'Tuulivoimarakentamisen suunnittelu 19/2011', jossa annetaan suosituksia melun suunnitteluohjeiksi.

Valittaja katsoo, että asumiseen käytettävillä alueilla tulee soveltaa yöajanohjearvoa $L_{A,eq22-7}=40$ dB. Teemayleiskaavaselostuksen mukaan kyseinen ohjearvo ylitetään yli 30 asuinrakennuksen sekä viiden loma-asunnon osalta. Tuulivoimaloiden suunnittelu tulee toteuttaa siten, että myös näiden osalta saavutetaan ohjearvot. Selvityksiä tulee täydentää siten, että arvioidaan myös virkistysalueet, joilla ylitetään keskiäänitaso L_{Aeq} 35 dB. Selvityksiä tulee täydentää myös siten, että arvioinnissa huomioidaan tuulivoimalan äänen spektrin tonaaliset tai kapeakaistaiset taajuuskomponentit sekä äänen impulssimaisuus tai amplitudimodulaatio. Näiden arviointien osalta tulee tulokseen lisätä 5 dB ennen suunnitteluohjearvoon vertaamista. Ulkomaalaisissa tutkimuksissa erityisesti amplitudimodulaation on todettu aiheuttavan suurta häiriötä sekä terveyshaittoja. Lisäksi selvityksiä tulee täydentää siten, että huomioidaan myös pienitaajuiselle melulle esitetyt sisätilojen ohjearvot.

Tuulivoimarakentamisen suunnitteluohjeet huomioiden voidaan todeta tuulivoimapuiston aiheuttavan merkittävän haitan alueen asukkaille sekä virkistysalueille. Tästä syystä sekä meluhaitan arvioinnissa olevien merkittävien puutteiden vuoksi 1.vaihemaakuntakaavaa ei tule hyväksyä.

12. valittaja F

Valittaja asiakumppaneineen (Forssan Pikku-Muolaan ja Paavolan sekä Tammelan Sukulan ja Häiviän asukkaita) vaatii vaihemaakuntakaavan Forssaan, Tammelaan ja Jokioisille sijoittuvan tuulipuistovarauksen kumoamista maakuntakaavasta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 28 §:n vastaisena.

Vaatimuksensa perusteluina valittajat esittävät muun muassa seuraavaa:

Valittajat katsovat, että varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ei ole riittävästi selvitetty ja perusteltu maakuntakaavaselostuksessa.

Tuulivoimalat lisäisivät alueen melutasoa. Meluselvitys ei täytä tulevia suosituksia voimaloiden meluhaitoista. Korkeat tuulivoimalat aiheuttavat merkittävän muutoksen maisemaan ja häiritsevää välkyntää. Muutokset ovat vaikeasti vältettäviä ja lopullisia. Suunnitellun tuulivoimapuiston sijainti kaupungin eteläpuolella on väärä - Jo toteutetun Envitech-alueen haitat asuinympäristölle ovat olemassa. Kaikki alueella toistaiseksi toteutetut rakennustoimenpiteet ovat aiheuttaneet rakennusmukavuuden ja asumisviihtyvyyden laskua ja asuinalueiden arvon alennusta. Merkittävien lisähaittojen tuominen alueelle tulee huomattavasti pahentamaan tilannetta.

Rauhallinen maaseutumaisema ja puutarhamaiset asuinalueet muuttuvat olennaisesti, mikä jokaiselle oman talon rakentaneelle ja hankkineelle on todella merkittävä haitta, jonka vaikutuksia ei ole maakuntakaavassa ja YVA - selostuksessa käsitelty asukkaan näkökulmasta. 500 metrin suojetäisyyksillä ei ole mitään merkitystä, kun alueelle nousee jopa 170 metriä korkeita torneja. Maakuntakaavan selvitykset ovat näiltä osin puutteellisia ja lakia ei ole noudatettu.

Torrnsuon Kansallispuisto ja sen pohjoispuolen metsät ovat asukkaille tärkeitä luontoalueita, jonka maisema järkkyy vakavasti, jos kilometrin päähän suon lähimaisemaan tuodaan 30 korkeaa tornia 2000 hehtaarin alueelle hallitsemaan kansallispuiston keskeistä pohjoista maisemaa. Kansallispuiston näkymät puiston luontotorneista tarveltyvät ja yhdelle Suomen arvokkaimmista suokansallispuistoista ja sen erämaiselle luonnolle aiheutetaan vakava ja pysyvä vaurio.

Samalla se tulee haittaamaan luontomatkailua ja kurkien ja muiden lintujen muuttoreittiä sekä levähdys- ja pesimäalueita.

Valittajat ovat vakavasti huolissaan suunnitellusta tuulipuistosta, joka tulee suoraan Puolustusvoimien hävittäjien varalaskupaikan nousu- ja laskeutumiskaistalle. Kyseinen kaista on suoraan asuntoalueen päällä. Maakuntakaavassa on varalaskupaikan suoja-alue, jolla ei tähän saakka voimassa olleen käytännön mukaan saa rakentaa yli 30 metrin esteitä. Kyseinen maakuntakaavassa osoitettu suoja-alue kattaa tuulipuiston alueen suurelta osalta. Maakuntakaavassa ei ole selvitetty eikä käsitelty asuntoalueille tuulipuiston ja varalaskupaikan yhteensopivuutta ja niitä vaaratekijöitä, joita voi aiheutua asuntoalueille muun muassa pimeässä ja huonoissa sääoloissa tapahtuvassa Hornet-hävittäjien harjoitustoiminnassa. Valittajat viittaavat 27.1.2011 Tampere-Pirkkalassa tapahtuneeseen Hornet onnettomuuteen, jossa lentäjä teki pimeäharjoituksissa erittäin pahan virhearvioinnin laskeutuessaan terminaalarakennusten eteen, johtuen pimeätekniikan käytön riskeistä ääriolosuhteissa. Tuulimyllyt ovat erittäin korkeita ja voivat olla vaikeasti havaittavissa ääriolosuhteissa. Valittajat eivät millään muotoa voi pitää tätä turvallisuusnäkökulmasta perusteltuna eikä oikeana. Näissä asioissa viranomaisilla pitäisi olla nollatoleranssia. Kansalliset tuulipuistotavoitteet voidaan toteuttaa ilman, että vaarannetaan yleinen turvallisuus yksittäisen hankkeen kohdalla.

Maakuntakaavassa viitataan YVA-selostukseen, mutta kaavaselostuksessa ei eri intressien yhteensovittamista ja varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ole käsitelty juuri lainkaan. Maakuntakaavan selvitykset ovat eri intressien yhteensovittamisessa riittämättömiä ja varaus on tällä perusteella lainvastainen.

13. valittaja G

Valittajat vaativat, että Kanta-Hämeen vaihemaakuntakaavan tuulivoimavaraus Forssassa, Tammelassa ja Jokioisilla tulee kokonaan kumota maakuntakaavasta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 28 §:n vastaisina.

Vaatimuksensa perusteluina valittajat esittävät muun muassa seuraavaa:

Varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ei ole riittävästi selvitetty eikä perusteltu maakuntakaavaselostuksessa. Tähän saakka tietoon tulleet ja esitetyt tuulivoimaselvitykset eivät ole puolueettomia, kriittisen tarkastelun kestäviä eivätkä ne ole ottaneet huomioon paikallisten ihmisten asiantuntemusta, mielipiteitä eikä seutukunnan peruuttamatonta muuttamista.

Tuulivoimapuiston vaikutuksien arviointi asukkaiden näkökulmasta on lähtökohtana tälle valitukselle, koska arviomme mukaan kaavailtu tuulivoima-alue tulisi muuttamaan nykyisen asutetun maalaismaiseman täysin toisenlaiseksi eli valtaviin rakennelmien silpomaksi epäterveelliseksi, meluavaksi, kiinteistöjen arvoa alentavaksi osittain käyttökieltoon saatetuksi joutomaa-alueeksi, mistä kukaan ei halua ostaa kotia, eikä kukaan asua.

Tuulivoimapuiston sijoittaminen asutuksen välittömään läheisyyteen harvaanasutussa Suomessa on ainoastaan liiketoimintaa eikä palvele vihreitä arvoja, kestävästä kehitystä eikä täytä inhimillisiä kriteereitä.

Tuulivoimalan haitoista mainittakoon:

- melutason kasvu ja siitä seuraavat terveydelliset haitat kuten stressin sietokyvyn aleneminen, unihäiriöt sekä yleinen viihtyvyyden vähentyminen,
- erittäin huomattava muutos maisemassa johtuen huomattavan korkeista liikkuvista rakennelmista ja rakennettavasta tiestöstä,
- ennalta arvaamaton välkevaikutus,
- kiinteistöjen arvon lasku,
- uusien rakennusten rakennuskielto suoja-alueella,
- sijoittuminen lintujen muuttoreitistön keskiohjelmaan. Alueella on keväisin ja syksyisin satojen joutsenien ja kurkien ja hanhien levähdys- ja ruokailupaikat ja

- mahdolliset pohjavesimuutokset. Alueella on lähdepohjaisia kaivoja, joista käsityksemme mukaan kukaan viranomainen ei ole tehnyt selvityksiä, asukkaille ei ole tehty kyselyjä eikä myöskään mitenkään informoitu mahdollisista muutoksista

Torransuon kansallispuiston ja Natura-alueiden luontoarvojen pysyvä vaurioittaminen sotii vastaan paikallisten asukkaiden tuntemaa kunnioitusta asuin- ja elinympäristöään ja omaa elämäntapaansa kohtaan.

Lisäksi esitämme huolemme Puolustusvoimien varalaskupaikan sijoittumisesta suhteessa tuuli-voima-alueeseen.

Näiden asioiden pohjalta valittajat esittävät hankkeen perusteellista ja kriittistä arviointia ja tuuli-voimapuiston mahdollistavan vaihemaakuntakaavan mitätöimistä.

14. valittaja H asiakumppaneineen

Valittaja asiakumppaneineen (Forssan Pikku-Muolaan ja Pispänmäen asukkaita,) vaatii, että vaihemaakuntakaavan tuulipuistovaraus Forssassa, Tammelassa ja Jokioisilla tulee kumota maakuntakaavasta ja jättää maakuntavaltuuston päätös näiltä osin vahvistamatta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 28 §:n vastaisina.

Vaatimuksensa perusteluina valittajat esittävät muun muassa seuraavaa:

Valittajat katsovat, että varauksen vaikutuksia asuinympäristöömme ja luonnonympäristöön ei ole riittävästi selvitetty ja perustelut maakuntakaavaselostuksessa ovat puutteelliset. Maakunnallinen liittojen tuulivoimaselvitys on tekninen ja täysin riittämätön Kiimassuon tuulivoimapuiston perusselvitykseksi. Myös YVA-arviointi on riittämätön ja puutteellinen tuulivoimapuiston rakentamiselle.

Tuulivoimat lisäävät alueen melutasoa. YVA:n meluselvitys ei täytä tulevia suosituksia voimaloiden meluhaitoista ja kaavailuista voimalatorneista tulee huomattava osa poistaa jo pelkästään siksi, ettei asumiselle ei aiheuteta kohtuutonta meluhaittaa. Korkeat tuulivoimat aiheuttavat merkittävän muutoksen maisemaan ja häiritsevää välkyntää. Muutokset ovat vaikeasti vältettäviä ja lopullisia. Suunnitellun tuulivoimapuiston sijainti kaupungin eteläpuolella on väärä. Tuulivoimapuistot tulee sijoittaa teollisuusalueilla tai asumattomille alueille. Jo toteutetun Envitech-alueen haitat asuinympäristölle ovat olemassa jatkuvine haju-, liikenne- ym. ongelmineen. Kaikki alueella toistaiseksi toteutetut rakennustoimenpiteet ovat aiheuttaneet rakennusmukavuuden ja asumisviihtyisyyden laskua ja asuinalueiden arvon alennusta. Merkittävien lisähaittojen tuominen alueelle tulee huomattavasti pahentamaan tilannetta. Rauhallinen maaseutumaisema ja puutarhamaiset asuinalueet muuttuvat olennaisesti, mikä jokaiselle oman talon rakentaneelle hankkineelle on todella merkittävä haitta, jonka vaikutuksia ei ole maakuntakaavassa ja YVA-selostuksessa käsitelty asukkaan näkökulmasta. 500 metrin tai muutaman sadan metrin suojaetäisyyksillä ei ole mitään merkitystä, kun alueelle nousee jopa 170 metriä korkeita torneja. Maakuntakaavan selvitykset ja vaikutusten arviointi ovat näiltä osin puutteellisia ja lakia ei ole noudatettu.

Torransuon kansallispuisto ja sen pohjoispuolen metsät ovat asukkaille tärkeitä luontoalueita, jonka maisema järkkyy vakavasti, jos kilometrin päähän suon lähimaisemaan tuodaan 30 korkeaa tornia 2000 hehtaarin alueelle hallitsemaan 3000 hehtaarin kansallispuiston keskeistä pohjoista maisemaa. Kansallispuiston näkymät puiston luontotorneista tärveltyvät ja yhdelle Suomen arvokkaimmista suokansallispuistoista ja sen erämaiselle luonnolle aiheutetaan vakava ja pysyvä vaurio. Samalla se tulee haittamaan luontomatkailua ja kurkien ja muiden lintujen muuttoreittiä sekä levähdys- ja pesimäalueita. Maakuntakaavassa tuulipuiston vaikutuksia kansallispuistoon ei ole käsitelty lainkaan. Myös YVA-selostuksessa arviot linnustolle ja eläimistöille perustuvat vain lyhytaikaiseen seurantaan ja puiston haitallinen vaikutus maisemaan on sivuutettu näyttämällä kuvia maisemasta, jossa on tuulipuiston voimalatornit analysoimatta sen enempää vaikutuksia.

Valittajat ovat vakavasti huolissaan suunnitellusta tuulipuistosta, joka tulee suoraan Puolustusvoimien hävittäjien varalaskupaikan nousu- ja laskeutumiskaistalle. Kyseinen kaista on suoraan asuntoalueen päällä. Maakuntakaavassa on varalaskupaikan suoja-alue, jolla ei tähän saakka voimassa olleen käytännön mukaan saa rakentaa yli 30 metrin esteitä. Kyseinen maakuntakaavassa osoitettu suoja-alue kattaa tuulipuiston alueen suurelta osalta. Maakuntakaavassa ei ole selvitetty eikä käsitelty tuulipuiston ja varalaskupaikan yhteensopivuutta ja niitä vaaratekijöitä, joita voi aiheutua asuntoalueille mm. pimeässä ja huonoissa sääoloissa tapahtuvassa Hornet-hävittäjien harjoitustoiminnassa. Valittajat viittaavat 27.1.2011 Tampere-Pirkkalassa tapahtuneeseen Hornet onnettomuuteen, jossa lentäjä teki pimeäharjoituksissa erittäin pahan virhearvioinnin laskeutessaan terminaalarakennusten eteen, johtuen pimeätekniikan käytön riskeistä ääriolosuhteissa. Tuulimyllyt ovat erittäin korkeita ja voivat olla vaikeasti havaittavissa ääriolosuhteissa. Onnettomuustilanteessa on suuri vaara, että hävittäjä törmää tuulivoimarakenteisiin ja putoaa asuinalueellemme aiheuttaen paha tuhoa. Yhdysvalloissa keväällä tapahtunut Hornet-onnettomuus asuinalueella kuvaa tällaisen tilanteen vakavuutta. Valittajat eivät voi hyväksyä tällaisen asian täydellistä sivuuttamista maakuntakaavassa ja YVA-asiakirjoissa. Lisäksi 2-tien varalaskupaikka on erittäin tärkeä pääkaupunkiseudun puolustukselle ja ääriolosuhteiden harjoittelulle. Tuulipuistoratkaisulla tehdään kallis ja paikkaansa sidottu kansallinen investointi kyseenalaiseksi.

Valittajat eivät voi hyväksyä sitä, että tuulivoimahankkeen vetäjä julkisesti vähättelee varalaskupaikan merkitystä. Myös lehdissä olleen tiedon mukaan Puolustusvoimat ja Trafi ovat poikkeamassa varalaskupaikan suojakaistan lentoesteperiaatteistaan tuulivoimahankkeen vetäjien ja viranomaisten välisiin neuvotteluihin pohjautuen. Valittajat eivät voi pitää tätä omasta turvallisuuskäsitelmästä perusteltuna eivätkä oikeana. Näissä asioissa viranomaisilla pitäisi olla nollatoleranssia. Kansalliset tuulipuistotavoitteet voidaan toteuttaa ilman, että vaarannetaan yleinen turvallisuus yksittäisen hankkeen kohdalla.

Maakuntakaavassa viitataan YVA-selostukseen, mutta kaavaselostuksessa ei eri intressien yhteensovittamista ja varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ole käsitelty juuri lainkaan. Maakuntakaavan selvitykset ovat eri intressien yhteensovittamisessa riittämättömiä ja varaus on tällä perusteella lainvastainen.

15. valittaja I asiakumppaneineen

Valittaja asiakumppaneineen (Tammelan Sukulan ja Häiviän asukkaita) vaatii, että vaihemaakuntakaavan tuulipuistovaraus Forssassa, Tammelassa ja Jokioisilla tulee kumota maakuntakaavasta ja jättää maakuntavaltuuston päätös näiltä osin vahvistamatta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 28 §:n vastaisina.

Vaatimuksensa perusteluina valittajat esittävät muun muassa seuraavaa:

Valittajat katsovat, että varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ei ole riittävästi selvitetty ja perustelut maakuntakaavaselostuksessa ovat puutteelliset. Maakunnallinen liittojen tuulivoimaselvitys on tekninen ja täysin riittämätön Kiimassuon tuulivoimapuiston perusselvitykseksi. Myös YVA-arviointi on riittämätön ja puutteellinen tuulivoimapuiston rakentamiselle.

Tuulivoimat lisäävät alueen melutasoa. YVA:n meluselvitys ei täytä tulevia suosituksia voimailoiden meluhaitoista ja kaavailluista voimalatorneista tulee huomattava osa poistaa jo pelkästään siksi, ettei asumiselle aiheuteta kohtuutonta meluhaittaa. Korkeat tuulivoimat aiheuttavat merkittävän muutoksen maisemaan ja häiritsevää välkyntää. Muutokset ovat vaikeasti vältettäviä ja lopullisia. Suunnitellun tuulivoimapuiston sijainti kaupungin eteläpuolella on väärä. Tuulivoimapuistot tulee sijoittaa teollisuusalueille tai asumattomille alueille. Jo toteutetun Envitech-alueen haitat asuinympäristölle ovat olemassa. Kaikki alueella toistaiseksi toteutetut rakennustoimenpiteet ovat aiheuttaneet rakennusmukavuuden ja asumisviihtyisyyden laskua ja asuinalueiden arvon

alennusta. Merkittävien lisähaittojen tuominen alueelle tulee huomattavasti pahentamaan tilannetta. Rauhallinen maaseutumaisema ja puutarhamaiset asuinalueet muuttuvat olennaisesti, mikä jokaiselle oman talon rakentaneelle ja hankkineelle on todella merkittävä haitta, jonka vaikutuksia ei ole maakuntakaavassa ja YVA-selostuksessa käsitelty asukkaan näkökulmasta. 500 metrin tai muutaman sadan metrin suojaetäisyyksillä ei ole mitään merkitystä, kun alueelle nousee jopa 170 metriä korkeita torneja. Maakuntakaavan selvitykset ja vaikutusten arviointi on näiltä osin puutteellisia ja lakia ei ole noudatettu.

Torrnsuon kansallispuisto ja sen pohjoispuolen metsät ovat asukkaille tärkeitä luontoalueita, jonka maisema järkkyy vakavasti, jos kilometrin päähän suon lähimaisemaan tuodaan 30 korkeaa tornia 2000 hehtaarin alueelle hallitsemaan kansallispuiston keskeistä pohjoista maisemaa. Kansallispuiston näkymät puiston luontotorneista tärveltyvät ja yhdelle Suomen arvokkaimmista suokansallispuistoista ja sen erämaiselle luonnolle aiheutetaan vakava ja pysyvä vaurio. Samalla se tulee haittamaan luontomatkailua ja kurkien ja muiden lintujen muuttoreittiä sekä levähdys- ja pesimäalueita. Maakuntakaavassa tuulipuiston vaikutuksia kansallispuistoon ei ole käsitelty lainkaan. Myös YVA-selostuksessa arviot linnustolle ja eläimistöille perustuvat vain lyhytaikaiseen seurantaan. Puiston haitallinen vaikutus maisemaan on sivuutettu näyttämällä kuvia maisemasta, jossa on tuulipuiston voimalatorneja, mutta vaikutuksia ei ole analysoitu enempää.

Valittajat ovat vakavasti huolissaan suunnitellusta tuulipuistosta, joka tulee suoraan Puolustusvoimien hävittäjien varalaskupaikan nousu- ja laskeutumiskaistalle. Kyseinen kaista on suoraan asuntoalueen päällä. Maakuntakaavassa on varalaskupaikan suoja-alue, jolla ei tähän saakka voimassa olleen käytännön mukaan saa rakentaa yli 30 metrin esteitä. Kyseinen maakuntakaavassa osoitettu suoja-alue kattaa tuulipuiston alueen suurelta osalta. Maakuntakaavassa ei ole selvitetty eikä käsitelty tuulipuiston ja varalaskupaikan yhteensopivuutta ja niitä vaaratekijöitä, joita voi aiheutua asuntoalueille mm. pimeässä ja huonoissa sääoloissa tapahtuvassa Hornet-hävittäjien harjoitustoiminnassa. Valittajat viittaavat 27.1.2011 Tampere-Pirkkalassa tapahtuneeseen Hornet onnettomuuteen, jossa lentäjä teki pimeäharjoituksissa erittäin pahan virhearvioinnin laskeutuessaan terminaalirakennusten eteen, johtuen pimeätekniikan käytön riskeistä ääriolosuhteissa. Tuulivoimalat ovat erittäin korkeita ja voivat olla vaikeasti havaittavissa ääriolosuhteissa. Onnettomuustilanteessa on suuri vaara, että hävittäjä törmää tuulivoimarakenteisiin ja putoaa asuinalueellemme aiheuttaen pahaa tuhoa. Yhdysvalloissa keväällä tapahtunut Hornet-onnettomuus asuinalueella kuvaa tällaisen tilanteen vakavuutta. Valittajat eivät voi hyväksyä tällaisen asian täydellistä sivuuttamista maakuntakaavassa ja YVA-asiakirjoissa. Lisäksi 2-tien varalaskupaikka on erittäin tärkeä pääkaupunkiseudun puolustukselle ja ääriolosuhteiden harjoittelulle. Tuulipuistoratkaisulla tehdään kallis ja paikkaansa sidottu kansallinen investointi kyseenalaiseksi. Lain 9 §:n mukainen vaikutusten arviointi asumiselle on näiltä osin jäänyt käytännössä kokonaan tekemättä maakuntakaavassa.

Valittajat eivät voi hyväksyä sitä, että tuulivoimahankkeen vetäjä julkisesti vähättelee varalaskupaikan merkitystä. Myös lehdissä olleen tiedon mukaan Puolustusvoimat ja Trafi ovat poikkeamassa varalaskupaikan suojakaistan lentoesteperiaatteistaan tuulivoimahankkeen vetäjien ja viranomaisten välisiin neuvotteluihin pohjautuen. Valittajat eivät voi pitää tätä omasta turvallisuusnäkökulmastaan perusteltuna eivätkä oikeana. Näissä asioissa viranomaisilla pitäisi olla nollatoleranssia. Kansalliset tuulipuistotavoitteet voidaan toteuttaa ilman, että vaarannetaan yleinen turvallisuus yksittäisen hankkeen kohdalla.

Maakuntakaavassa viitataan YVA-selostukseen, mutta kaavaselostuksessa ei eri intressien yhteensovittamista ja varauksen vaikutuksia asuinympäristöön ja luonnonympäristöön ja kansallispuistoon ole käsitelty juuri lainkaan. Maakuntakaavan selvitykset ovat eri intressien yhteensovittamisessa ja tuulipuiston vaikutuksista ovat riittämättömiä ja varaus on tällä perusteella lainvastainen.

Hämeen liiton vastine ja valittajien vastaselitykset

Hämeen liitto on antanut vastineen lausuntojen ja valitusten johdosta.

Valittajille on annettu tilaisuus vastaselityksen antamiseen Hämeen liiton vastineen johdosta.

Vastaselityksen ovat antaneet:

Pro Alhonkulma ry (1), valittaja A (2), valittaja B (3), valittaja C asiakumppaneineen (4), valittaja D (5), Hyvinkään kaupunginhallitus (6), Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys asiakumppaneineen (7), Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry (8), Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry (9), valittaja E (11), valittaja F asiakumppaneineen (12) ja valittaja H asiakumppaneineen (14)

Valittajat uudistavat asiassa aikaisemmin esittämänsä ja esittävät lisäksi muun muassa seuraavaa:

Pro Alhonkulma ry (1) toteaa esteellisyiden osalta, ettei kunnanvaltuuston jäsenyys tässä tapauksessa ollut peruste esteellisyiden syntymiselle. Esteellisyys syntyi siksi, että kunnanjohtaja tilaisuudessa totesi, että muun muassa kunnanvaltuutetuille on asetettu uhkasakkoa joidenkin liikesalaisuuksien paljastamisen estämiseksi. Myöhemmin on selvinnyt, että asianosaiset eivät ole saaneet asiassa taloudellista hyötyä. Tämä ei kuitenkaan ole ratkaisevaa, vaan se, että asiaan liittyy liikesalaisuuksia, joita on kielletty kertomasta.

Humppilan lentokentän tarpeen osalta valittaja toteaa, että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttäisivät, että ensisijaisesti käytetään olemassa olevaa infrastruktuuria ja vasta toissijaisesti rakennetaan uutta. Lisäksi tavoitteet edellyttävät ekologisempien liikennemuotojen edistämistä.

Valittaja toteaa, että vaihemaakuntakaavan taustaselvityksissä on virheellisyksiä. Humppilaan rakennettavan lentokentän liiketoimintasuunnitelman johtopäätöksissä nykytilasta todetaan, että halpalentoliikennettä varten uutta kenttä ei tarvita, vaan että mahdollinen kasvu olisi rahtiliikenteessä. Rahtiliikenteen kasvu on kuitenkin tapahtunut matkustajalentokoneiden käytön tehostumisen kautta. Liiketoimintasuunnitelmasta puuttuu toiminnalle oleellisia kustannuseriä ja lentokenttäoperaattorin tulot eivät laskelmien mukaan ole riittävät sen toiminnan kattamiseen. Julkaisussa 'Etelä-Suomen lentokenttä Forssan seudulle' todetaan muun muassa, että suomalaisten matkustajien sekä Suomeen suuntautuvan rahtiliikenteen volyymit eivät tarvitse uutta kenttää. Myös saavutettavuuslaskelma osoittaa, ettei Humppilaan tarvita lentokenttää ja kannattavuusarviossa on laskuvirheitä. Julkaisussa 'Lentoliikenneselvitys 2011, Humppilan Ekolentokentän mahdollisuudet globaalissa lentoliikenteessä' ei myöskään arvioida lentokentän tarvetta ja muiden kenttien kapasiteettia, vaan todetaan muun muassa, että riski on ensin otettava ja että kenttä on rakennettava asiakkaitten houkuttelemiseksi, eikä päinvastoin. Lentokentän tarve olisi tullut maankäyttö- ja rakennuslain ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan osoittaa ennen sellaisen merkitsemistä kaavaan ja uudelle lentokentälle tarvetta ei ole.

Luontoselvityksestä puuttuu kevään varhaiset kasvit, lintujen ja lepakoiden kevätmuuton tarkkailu sekä todennäköisesti myös syysmuuton aikaiset havainnot. Lentokentällä saattaa olla vaikutuksia Kaakkosuo-Kivijärven Natura-alueeseen. Selvityksissä ei ole otettu kantaa, tarvitaanko Natura-selvitys vai ei.

Valittaja katsoo, että vaihemaakuntakaavan merkinnät ovat useassa kohdassa lain vastaisia.

Valittaja katsoo, että viimeaikainen kehitys on osoittanut yhdistyksen muutoksenhaussa esittämät toteamukset oikeiksi. Helsinki-Vantaan lentokenttä on saanut lisärahoitusta ja Aviapolis-hanke lisää kentän palvelujen toimivuutta kokonaisuutena. Kentän valttina on sen toimiminen liikenteen

solmukohtana. Pirkkalan lentokentällä on vapaata kiitotiekapasiteettia, ja toiseen kiitotiehen vauraudutaan.

valittaja A (2) toteaa, että vaihemaakuntakaavassa esitetty uusi teollisuusalue, Sääksmäen alue, on täysin erillään nykyisistä alueista. Uusien teiden ja liittymien rakentaminen suunnitellulle alueelle ei ole mahdollista. Kaava-aineistosta puuttuvat alueen maisema- ja luontoselvitykset.

Valittaja huomauttaa, että Hämeen liiton esittämissä pöytäkirjoissa on esiintynyt puutteita valitusosoitteiden ja muutoksenhakuohjeiden osalta. Menettely on ollut lain vastainen. Lisäksi valittaja huomauttaa, että Hämeen liiton hallituksessa istuu hausjärveläinen edustaja Kyösti Arovuori, jonka osuus ei käy ilmi pöytäkirjasta siitä hallituksen kokouksesta, jossa käsiteltiin vastineita vaihemaakuntakaavasta tehtyihin valituksiin.

valittaja B (3) toteaa muutoksenhakumahdollisuuksien osalta, että Hämeen liitto on tiedotteessaan ilmoittanut julkaiseensa pöytäkirjan internet-sivustollaan. Liiton internet-sivuilla olevasta pöytäkirjasta puuttuvat kuitenkin valitusosoitus/muutoksenhakuohjeet. Päätös on siten lainvastainen.

Asiasisällön osalta valittaja toteaa, että kaava-aineistosta puuttuu kokonaan muun muassa luonto-, maisema-, luontoarvojen, liito-orava-, pohjavesi- sekä kulttuuriympäristöjä ja -rakennuksia koskevat selvitykset. Kyse ei ole aluevarauksista vaan selvityksistä, jotka on lain mukaan otettava huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Selvitykset on sisällytettävä kaava-aineistoon ja huomioitava vaihemaakuntakaavaa koskevissa ratkaisuisissa.

Hämeen liitto ei ole kaavan laadintavaiheessa eikä vastineessaan antanut perusteluja sille, miksi Hausjärvelle tarvittaisiin elinkeinojen kehittämisen kohdealue, eikä miksi Sääksmäen alue on valittu ainoaksi sijaintipaikaksi. Liiton toteamus, että vaihtoehtoiset ratkaisut on mahdollista ottaa käsittelyyn vasta seuraavalla kaavakerroksella, ei ole vaihtoehto enää sen jälkeen kun vaihemaakuntakaava ja siinä esitetyt alueet saavat lainvoiman. Valittaja pyytää, että Hausjärven kunnan alueelta poistetaan kokonaan aluevarausmerkintä 'elinkeinojen kehittämisen kohdealue' ja alueelle osoitetaan aluevarausmerkintä MU 'maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisen ulkoilun ohjaamistarvetta'. Kaavamerkintä 'elinkeinojen kehittämisen kohdealue' on epäselvä, eikä liiton vastine anna selkeyttä asiaan. Kaavamerkintä on sen vuoksi selkeytettävä ja merkinnässä ilmaistava, että kyseessä on ainoastaan informatiivinen merkintä.

Lisäksi valittaja esittää muutoksia TP- ja TY-merkintöihin sekä, että Hausjärven kirkonkylän entisen vanhainkodin alue osoitetaan Ats-merkinnällä 'kyläalue, jolla arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön peruspiirteet säilytetään'.

valittaja C asiakumppaneineen (4) toteaa, ettei ole vakuuttunut maakuntakaavan vaikutuksista koskien Pikku-Pappilan suojelukohteen tulevaisuuden käyttömahdollisuutta. Hämeen liitto esittää vastineessaan, että valituksessa esitettyjen vaihtoehtoisten elinkeino- ja teollisuusalueiden suhde kulttuurialueisiin on verrattain samanlainen. Esitetyt vaihtoehdot Riihimäki - Lahti-tien pohjois-/luoteispuolella sijaitsevat useiden satojen metrien, suurimmalta osin yli kilometrin päässä kulttuurialueista ja myös lähimmästä asutuksesta. Ne eivät myöskään sijaitse ensimmäisen luokan pohjavesialueella.

Valittaja edellyttää, että Hämeen liitto merkitsee entisen kunnalliskodin ja Pikku-Pappilan yli satavuotinen asuinpaikka asuinalueeksi (Ats) ja lisäksi, että elinkeinojen kehittämisaikojen osalta tehdään uusi maastotutkimus, tarkennettu tilannearvio ja todenmukainen dokumentointi tässä juridisessa prosessissa. Valittaja vaatii, että ympäristöministeriö palauttaa vaihemaakuntakaavan vähintään mainituilta osin Hämeen liiton jatkovalmisteluun.

valittaja D (5) toteaa, että Riihimäen kaupungin laatima kasvusuuntavertailu on riittämätön tietopohja, joka ei perustu kaupungin yhdyskuntarakenteen ja maankäytön ohjaamisen perusteisiin,

vaan yksinomaan kaupungin maanomistuksen todentamiseen eri alueilla. Maakuntakaavoituksen lähtökohdaksi tulisi olla Riihimäen kaupungin koko kaupunkia koskevat tuoreet selvitykset ja tutkimukset maankäytön tarpeista ja mahdollisuuksista.

Vaihemaakuntakaavan pohja-aineiston osana olleet Kalmun osayleiskaavan selvitykset eivät ole riittäviä. Kalmun kohdalla ei toteudu yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys. Alue ei rakennu kiinni yhdyskuntarakenteeseen. Keskustaan on matkaa 5-8 kilometriä.

Hyvinkään kaupunginhallitus (6) toteaa, että tavoitteena on turvata yhdyskunnan vedenhankinnan kannalta merkittävän pohjavesialueen pohjaveden määrä ja laatu. Rakennetuilla alueilla saadessa läpäisemättömiä pintoja ja hulevesiä muodostuu aivan eri tavalla kuin rakentamattomilla alueilla. Pohjaveden suojaustaso ei parane rakentamalla alueet kuten Hämeen liitto on esittänyt. Uuden asuntoalueen (Ar 765) osoittaminen Monnin kyläalueen taakse 2,5-3 kilometrin päähän mahdollisesta asemasta ei tue hyvää yhdyskuntakehitystä.

Voimassa olevan maakuntakaavan tärkeiden pohjavesialueiden suunnittelumääräys koskee toimenpiteitä ja suojelumääräyksessä esitetään ainoastaan pohjavesiolosuhteita mahdollisesti muutavien toimenpiteiden lausuntomenettely. Pohjavesialueet rajoittavat maa-ainesten ottoa, alueiden käyttöä ja ohjaavat toimintojen sijoittelua. Uusien teollisuus- ja varastoalueiden (T) sekä uusien työpaikka-alueiden (TP) osalta ei ole osoitettu, että valituksessa mainitut TP- ja T- alueet voitaisiin toteuttaa siten, etteivät ne vaaranna pohjaveden määrää tai laatua. Vaikka teollisuus- ja varastoalueiden (T 41) ei sisälly vaihemaakuntakaavakarttaan, aluetta olisi ollut mahdollista tarkistaa, mikäli valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden pohjavesien suojeluun liittyvät näkökohdat olisi otettu paremmin huomioon.

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys asiakumppaneineen (7) toteaa, että Hämeen liiton yleispiirteistämisen ja tiivistämisen periaate huolestuttaa, kun Terveniemen aluetta, joka on yksi kaupungin kolmesta merkittävimästä lähivirkistysalueesta ja arvoltaan maakunnallinen kohde, supistetaan merkittävilta osiltaan. Liiton periaate, jonka mukaan maakuntakaavoituksen funktio on strategisessa yleissuunnittelussa, eikä yksittäisten luontoarvojen yksityiskohtaisessa suunnittelussa on vastoin maankäyttö- ja rakennuslain maakuntakaavan sisältövaatimuksia. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät yhtenäiset luontoalueet.

Hämeen liiton väite, että vahvistetun maakuntakaavan moreenialueita ei supisteta eikä poisteta, ei pidä paikkansa Kolkanmäen kumpumoreenialueen osalta. Kolkanmäki on potentiaalinen paikka, jossa kylmäkukka esiintymällä on mahdollisuus elpyä ja laajentua. Virkistysaluevarauksella voidaan edistää kylmäkukan suojelutavoitteita.

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry (8) toteaa, että Hämeen liiton vastineessa ja kaavaselostuksessa tuulivoimapuistovaruksen perusteluna on vain viittaus tuulivoimapuistoyrityksen teettämiseen YVA-arviointiin sekä kuntien yleiskaavoihin. Kunnatkin näistä ovat suppeita selvityksiä ja suunnitelmia, jotka eivät ole riittäviä aluevarauksen tekoon maakuntakaavassa. Maakuntakaavassa tulisi arvioida näiden selvitysten sisältö laajempaa maakunnallista taustaa vasten. Tuulivoimapuistojen sijoitusmahdollisuuksia maakunnan alueella ja niiden keskinäisiä vertailuja ei ole tehty. Nyt tehty Kiimassuon varaus on ennen aikainen.

Viittaus tuulivoimapuiston sijoittumisesta osin jätehuolto- ja teollisuusalueelle pitää vain pieneltä osin paikkansa. Vain muutama voimala sijoittuu nykyisille alueille.

Hämeen liiton vastineessa todetaan maisema-analyyseistä, että sillä luodaan oman aikamme maisemakuvaa ja toteutetaan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa korostetaan myös, että alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti ja virkistyskäytön kannalta merkittävät yhtenäiset luontoalueet.

Liiton vastineessa perustellaan, että Torrnsuolta tuulipuistoa katseltaessa näkymää rajaa metsävyöhyke, joten näkymiä syntyy paikoitellen alueen ulkoilureiteiltä. Vastineessa väitetään myös, että Kiljamon näkötorresta voimala-alue näkyy suolta pois päin katsottaessa. Väitteet eivät pidä paikkansa, koska kun Torrnsuon länsipäätä tarkastellaan tornista lännen ja luoteen suuntaan ja Taipianjärveä pohjoiseen voimalat hallitsisivat laajasti puiston välitöntä pohjoispuolta. Lisäksi YVA-arvioinnin näkemätarkastelu osoittaa, että pääosalta Torrnsuota lähes kaikki tuulivoimalat tulevat näkymään. Myös Idänpään tornista Torrnsuo avautuu laajana panoraamana, jota tuulivoimalat hallitsivat. Tuulipuisto sijoittuu ylängölle, joka on lähes 50 metriä Torrnsuon pintaa korkeammalla. Maakuntakaavassa olisi tullut arvioida maisemavaikutuksia aluekehityksen ja alueidenkäytön näkökulmasta.

ELY-keskuksen myönteisessä kannassa arvioinnista ei ELY-keskuksella ole esitettävänä mitään muuta faktaa linnuston ja direktiivilajien osalta kuin YVA-arviointi, johon he päätöksensä perustavat. Tuulivoimapuiston sijoittaminen on valtakunnallinen kysymys, jolla on myös Euroopan Unionin ympäristö- ja luonnonsuojelupolitiikkaa sivuavia vaikutuksia. Ympäristö- ja luonnonsuojeluvaatimusten reunaehdoista tulisi olla valtakunnallisesti selkeät suuntaviivat. Torrnsuon kohdalla nämä pitäisi linjata.

Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry (9) toteaa, että kaavaselostuksessa on vain viittaus tuulivoimaloiden aluetta koskevaan YVA-arviointiin sekä kuntien yleiskaavoihin. Vaihe-maakuntakaavan pohjaksi ei ole tehty laajempaa arviointia ja selvitystä tuulipuiston vaikutuksista ympäristö-, sosiaali- ja taloudellisiin seikkoihin.

Hämeen liiton vastineessa todetaan maisema-analyysistä, että sillä luodaan oman aikamme maisemakuvaa ja toteutetaan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Teollinen maisemakuva ei sovi Etelä-Suomen arvokkaimman suokansallispuiston lähimaisemaan. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa korostetaan, että alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät yhtenäiset luontoalueet. Hankkeilla ei saa olla vaikutusta tällaisille yhtenäisille luontoalueille, jota erämainen Torrnsuo maisemineen edustaa. Liiton vastineessaan mainitsema näkymä Kiljamon tornista on harhauttava toteamus. Tornista itään ja Taipianjärven suuntaan tuulipuisto hallitsee maisemaa alle kolmen kilometrin päässä. Samoin Idänpään tornista Torrnsuo avautuu laajana panoraamana, jota tuulivoimalat hallitsivat.

Turbiinitornien lavat muodostavat leveydeltään lähes Torrnsuon mittaisen lentoesteen lintujen pääasiallisessa liikkumissuunnassa. Kun linnut lentävät pimeällä niiden ei ole mahdollista välttyä törmäyksiltä, kun leveys- ja syvyysuunnassa on monista esteistä syntyvä esterintama.

YVA-arvioinnissa on vain viitattu Trafín päätöksiin ja sopimukseen ilmavoimien kanssa. Vaikutuksia asuinalueisiin ei ole mainittu eikä analysoitu. Myös Trafín päätöksestä puuttuu korkeiden lentoesteen vaikutusten ja vaarojen arviointi asuinalueille. Trafi myöntää lausunnossaan, että Puolustusvoimien kantoja ei ole selvitetty ja ilmavoimatkin ovat vain tietoisia luvan käsittelyvaiheista. Lentoestelupa on haettu ja myönnetty vasta vaihemaakuntakaavan hyväksymisen jälkeen. Lisäksi päätös ei ole lainvoimainen.

valittaja E (11) toteaa, että tuulivoimaloiden aluetta koskevat melumallinnukset perustuvat virheelliseen melun lähtöarvoon ja mallinnuksessa käytetyt muuttujat eivät vastaa todellisuutta. Vaihemaakuntakaava tällaisenaan tuulipuiston ympäristön osalta on siten ympäristöministeriön ohjeistuksen vastainen. Valittaja toivoo, että tuulipuistolle vaihemaakuntakaavassa varattu alue supistetaan niin, että sen reunalta on lähimpään asutukseen minimissään kaksi kilometriä.

valittaja F asiakumppaneineen (12) toteaa, että Hämeen liiton väittämät tuulivoimaloiden aluetta koskevan YVA-selvityksen kattavuudesta tai todellisesta käyttökelpoisuudesta arvioitaessa alueen soveltuvuutta tuulivoiman tuotantoon ovat yhtä merkityksellisiä kuin itse selvityksen epämääräiset sanamuodot kuten luultavasti, vähäinen yms.

valittaja H asiakumppaneineen (14) toteaa, että Hämeen liiton väite, jonka mukaan varalaskupaikan ja tuulipuiston yhteisvaikutus on selvitetty YVA-arvioinnissa, on väärä. YVA-arvioinnissa on vain viitattu Trafín päätöksiin ja sopimukseen ilmavoimien kanssa. Vaikutuksia asuinalueisiin ei ole mainittu eikä analysoitu. Myös Trafín päätöksestä puuttuu vaikutusten ja vaarojen arviointi asuinalueille korkeista lentoesteistä. Trafi myöntää lausunnossaan, että Puolustusvoimien kantoja ei ole selvitetty ja ilmavoimatkin ovat vain tietoisia luvan käsittelyvaiheista. Lentoestelupa on haettu ja myönnetty vasta vaihemaakuntakaavan hyväksymisen jälkeen. Lisäksi päätös ei ole lainvoimainen. Valittaja ilmoittaa valittaneensa Trafín päätöksestä hallinto-oikeuteen. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät myös puolustuskäytön selvittämistä maakuntakaavassa.

Vaihemaakuntakaavassa teollisuusalueita laajennetaan lähelle Torronsuota, mitä ei voi hyväksyä tuulivoimaloita teollisuusalueiden laajennusperusteiksi. Kaavasta puuttuu maisema-arviointi.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Kannanotot ministeriöiden lausuntoihin

Puolustusministeriö

Vaihemaakuntakaavassa on suojavyöhykemerkinnöillä sv-a ja sv-b osoitettu alueita, joilla on Puolustusvoimien varaston sijoituksesta johtuva vaara. Suojavyöhyke sv-b -merkintään liittyy rakentamis- ja suunnittelumääräys.

Vaihemaakuntakaavan rakentamismääräyksestä käy selkeästi esille, että ensisijainen rakentamistoiminta suojavyöhykkeellä sv-b tulee olla maa- ja metsätaloutta ja puolustushallintoa palvelevaa rakentamista. Muun rakentamisen osalta on rakentamismääräyksen mukaan puolustushallinnolle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Suojavyöhykemerkintä rakentamismääräykseen ohjaa siten yksityiskohtaisempaa kaavoitusta ja alueiden käyttöä koskevaa viranomaistoimintaa Puolustusvoimien varastotoiminnan jatkuvuuden huomioon ottavalla tavalla. Lisäksi suojavyöhykemerkintään sv-b liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen rakennusluvista ja muista maankäyttösuunnitelmista on pyydettävä puolustusvoimien lausunto.

Ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavan suojavyöhykemerkintään sv-b liittyvissä rakentamis- ja suunnittelumääräyksissä on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla riittävästi otettu huomioon Puolustusvoimien tarpeet. Puolustusministeriön lausunnon johdosta ympäristöministeriö on kuitenkin antanut Hämeen liitolle jäljempänä ilmenevän jatkosuunnitteluohjeen koskien suojavyöhykemerkinnän sv-b määräysten tarkastelua.

Ympäristöministeriö on tehnyt vaihemaakuntakaavaan jäljempänä ilmenevän oikaisunluontoisen korjauksen koskien suojavyöhykemerkintään sv-b liittyvää aluekohtaista suunnittelumääräystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Vaihemaakuntakaavan selostuksessa on tiivistetysti kuvattu vaihemaakuntakaavan toteuttamisen merkittävimpiä vaikutuksia. Kulttuuriympäristöön kohdistuva vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi on esitetty kaavaratkaisun kokonaisvaikutusten arvioinnin yhteydessä. Vaikutukset on arvioitu maankäyttömuodoittain ja arvioinnissa on käsitelty kaavan vaikutuksia maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaisilla aihealueilla. Arviointi perustuu vuoden 2009 'Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt' (RKY) -inventoinnin tietoihin.

Kaavan vaikutuksia selvitettyä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Ympäristöministeriö katsoo, että kulttuuriympäristöön kohdistuva arviointi on laadittu huomioiden maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä suunnitelmana.

Maa- ja metsätalousministeriö

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on otettava huomioon viranomaisten selvitysten mukaiset tulvavaara-alueet ja pyrittävä ehkäisemään tulviin liittyvät riskit. Maa- ja metsätalousministeriö on 20.12.2011 antanut päätöksen vesistöalueiden ja merenrannikon merkittävistä tulvariskialueista, joihin kuuluu muun muassa Riihimäen keskusta Vantaanjoen vesistöalueella. Vaihemaakuntakaavan valmistelu oli silloin edennyt hyvin pitkälle ja maakuntahallitus oli 14.11.2011 päättänyt asettaa kaavaehdotuksen nähtäville. Tämän vuoksi ympäristöministeriö katsoo, että tulevassa maakuntakaavoituksessa tulisi ottaa huomioon maa- ja metsätalousministeriön päätös tulvariskialueista.

Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maakuntakaava sisältää myös logistiikkaan liittyviä alueidenkäytön ratkaisuja. Maakuntatasolla ei ole kuitenkaan tarpeen kiinnittää huomiota puutavaran kuljetuksen ja varastoinnin tarpeisiin, jollei siihen ole ilmennyt erityistä syytä.

Ympäristöministeriön asetus 31.3.2000 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä sisältää monipuolisen valikoiman kaavamerkintöjä maakuntakaavan sisällön esittämiseen. Maakuntakaavan esitystapa on maakunnan liiton päätettävissä maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaisesti. Vaihemaakuntakaava on esitystavaltaan ympäristöministeriön kaavamerkintäasetuksen mukainen ja vastaa maankäyttö- ja rakennuslain maakuntakaavan esitystavalle asettamia vaatimuksia.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Ympäristöministeriö jättää vahvistamatta valtatie 2 valtakunnallisesti merkittävää runkotietä tarkoittavan merkinnän (VT/r) siten kuin jäljempänä vahvistamatta jätettyjä aluevarauksia, kaavamerkintöjä ja kaavamääräyksiä koskevasta kohdasta ilmenee.

Maantielain (503/2005) 4 §:n mukaan liikenne- ja viestintäministeriö määrää, mitkä maantiet ovat valtateitä ja mitkä kantateitä sekä miltä osin ne ovat valtakunnallisesti merkittäviä runkoteitä. Ympäristöministeriö toteaa, ettei liikenne- ja viestintäministeriö toistaiseksi ole tehnyt päätöstä maantielain mukaisista valtakunnallisesti merkittävistä runkoteistä. Valtatiet 3, 10 ja 12 sisältyvät kuitenkin liikenne- ja viestintäministeriön asettaman työryhmän 29.9.2006 tekemään esitykseen valtakunnallisesti merkittäviksi runkoteiksi. Vaihemaakuntakaavassa valtakunnallisesti merkittäväksi runkoteiksi on osoitettu moottoritie 3 merkinnällä MT/r sekä valtatie 10 ja 12 merkinnällä VT/r. Runkoteillä tulee olemaan huomattava vaikutus lähialueen maankäyttöön. Edellä mainittujen maanteiden runkotiemarkintöjen on katsottava perustuvan riittäviin selvityksiin ja niiden on katsottava täyttävän maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vaatimukset ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyjen osalta. Ympäristöministeriön kaavamerkintäasetus ei sisällä määräyksiä runkoteiden merkitsemistavasta. Kaavoissa voidaan tarvittaessa käyttää muitakin kuin asetuksessa esitetyt merkintöjä.

Vaihemaakuntakaavassa osoitettu kehitettävä liikennekäytävä HFP (Helsinki - Forssa - Pori) on kehittämisperiaattemerkintä, jonka kehittämissuosituksessa on esitetty maakunnan pitkän ajanjakson tavoite. Helsinki - Forssa - Pori-radasta on tehty esiselvitys vuonna 2010. Maakuntakaavoituksessa on voitava varautua mahdollisiin pitemmän aikavälin alueidenkäyttötarpeisiin. Kehitettävän liikennekäytävän HFP -merkintään liittyvä tavoite varautumisesta täydentämään liikennejärjestelmää raideyhteydellä on ainoastaan kehittämissuositus, jolla ei ole oikeusvaikutuksia.

Ympäristöministeriö jättää vahvistamatta Humppilan lentoliikenteen alueen LL-1 -merkinnän ja siihen liittyvän melualue me -merkinnän sekä työpaikkatoimintojen ja logistiikan alueen TP/It-merkinnän siten kuin jäljempänä vahvistamatta jätettyjä kaavamerkintöjä ja kaavamääräyksiä koskevasta kohdasta ilmenee.

Forssan, Jokioisen ja Tammelan alueelle osoitettu Tuulivoimaloiden alue (tv) -merkintä on yleispiirteinen merkintä maakuntakaavan edellyttämällä tavalla eikä vaihemaakuntakaavassa esitetä voimaloiden lukumäärää eikä sijaintia. Tuulivoimaloiden sijainti täsmentyy yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, jossa tuulivoimaloiden turvallinen etäisyys liikenneväyliin otetaan huomioon Tuulivoimalan rakentamisesta liikenneväylien läheisyyteen annetun Liikenneviraston ohjeen (8/2012) mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Maakuntakaava on mahdollisuuksien mukaan sovittava yhteen maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa.

Vuonna 2010 laadittiin Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntien liittojen sekä Hämeenlinnan, Lahden ja Kouvolan kaupunkien edunvalvontaan liittyvä Nopeat radat -esiselvitys, johon sisältyy muun muassa alustavat uudet raideliikenteen yhteystarpeet Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntien alueilla. Yhteystarpeista on toistaiseksi laadittu vasta alustavia tarkasteluja eivätkä ne sisälly Liikenneviraston suunnitelmiin. Liikenne- ja viestintäministeriö ei ole vaihemaakuntakaavasta antamassaan lausunnossa nostanut yhteystarpeiden huomioon ottamista esille.

Muun muassa raideliikenteen yhteyksiä sisältävä Päijät-Hämeen maakuntakaavan valmistelu on vasta käynnissä. Kanta-Hämeen liiton harkintavaltaan kuuluu esittää maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita ja rakenteita.

Lausumat valituksista

Pro Alhonkulma ry (1)

valittaja A (2)

valittaja B (3)

valittaja C ym. (4)

Tutkimatta jätetyt vaatimukset

valittaja B (3) ja valittaja C asiakumppaneineen (4)

Hallintolainkäyttölain (586/1996) 27 §:n mukaan valittaja saa valitusajan päättymisen jälkeen esittää vireillä olevassa asiassa ainoastaan sellaisen uuden vaatimuksen, joka perustuu olosuhteiden muutokseen tai valitusajan päättymisen jälkeen valittajan tietoon tulleeseen seikkaan.

valittaja B on vaatinut vaihemaakuntakaavan TP-, TY- ja ATs-merkintöjen vahvistamatta jättämistä vastaselityksessään Hämeen liiton hänen valitukseensa antamaan vastineeseen. Lisäksi hän on vastaselityksessään vaatinut, että ympäristöministeriö määrää osoittamaan Hausjärven kirkonkylän alueella sijaitsevan entisen vanhainkodin/kunnalliskodin alueen talous- ja muine rakennuksiin sekä Pikku-Pappilan talousrakennuksiin ATs-aluevarausmerkinnällä. Myös valittaja C asiakumppaneineen on vaatinut vaihemaakuntakaavan ATs-merkinnän vahvistamatta jättämistä vastaselityksessään Hämeen liiton heidän valitukseensa antamaan vastineeseen.

Ympäristöministeriö jättää valittajan B sekä valittajan C ja hänen asiakumppaneidensa edellä mainitut vaatimukset valitusajan jälkeen tehtyinä tutkimatta.

Esteellisyysväitteet

Pro Alhonkulma ry (1) ja valittaja A (2)

Ympäristöministeriö hylkää väitteet

Perustelut

Esteellisyydestä kunnallisessa päätöksenteossa on säädetty kuntalain (365/1995) 52 §:ssä. Sen mukaan valtuutettu on valtuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain (434/2003) 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua läheistään. Muun luottamushenkilön esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27–30 §:ssä säädetään.

Hallintolain 27 §:n mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen. Mitä virkamiehen esteellisyydestä säädetään, koskee myös monijäsenisen toimielimen jäsentä. Lain 28 §:n i momentin mukaan virkamies on esteellinen

- 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen;
- 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle läheiselleen;
- 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaisten tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 5) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 6) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan; tai
- 7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

Kuntalain 52 §:n mukaan valtuutettu on valtuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä taikka hänen hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua läheistään. Milloin valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn muussa toimielimessä, häneen sovelletaan mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään. Muun luottamushenkilön esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolaissa säädetään.

Läheisellä tarkoitetaan hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momentin mukaan muun muassa virkamiehen puolisoa ja virkamiehen lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa ja virkamiehelle muuten erityisen läheistä henkilöä samoin kuin tällaisen henkilön puolisoa.

- *Eeva Nurmea ja Ilkka Joenpaloa koskevat esteellisyysväitteet*

Mahdollinen uhkasakko (sopimussakko), joka liittyy vaihemaakuntakaavassa osoitettujen Humppilän kuntaan sijoittuvien lentoliikenteen alueen (LL-1) sekä työpaikkatoimintojen ja logistiikan alueen (TP/lit) varausten toteuttamista koskevien hankesuunnitelmien liikesalaisuuksien paljastamiseen, ei ole tehnyt Eeva Nurmea esteelliseksi käsittelemään asiaa maakuntahallituksessa. Eeva Nurmen esteellisyyttä ei ole voinut syntyä myöskään Humppilän kunnan jäsenyyden perusteella tai hänen asuinpaikkansa lentoliikenteen aluevaraukseen nähden etäisen sijainnin perusteella.

Kuntalain 52 §:n mukaan esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään. Eeva Nurmi on ennen maakuntahallituksen kokousta 7.5.2012, jossa on päätetty esittää vaihemaakuntakaavaehdotuksen hyväksymistä maakuntavaltuustolle, antanut esteellisyysilmoituksen, jossa hän on ilmoittanut olevansa esteellinen käsittelemään asiaa maakuntakaavaehdotukseen sisältyvän selvitysalueen (se-1) osalta. Edellä mainitun esteellisyysilmoituksen mukaan Eeva Nurmi omistaa maa-alueet kyseisen selvitysalueen läheisyydessä, joiden pinta-ala on kiinteistörekisteritietojen mukaan noin puolen hehtaari ja noin kymmenen hehtaaria. Hänen poikansa omistaa noin kymmenen hehtaarin suuruisen maa-alueen pinta-alaltaan noin 1 000 hehtaarin suuruisen selvitysalueen reuna-alueella. Eeva Nurmen antaman esteellisyysilmoituksen mukaan hän tai hänen läheisensä ei omista tai hallitse aluevarausten LL-1 ja TP/lit tarkoittamilla alueilla kiinteää omaisuutta.

Maakuntakaavan selvitysaluumerkintää käytetään silloin, kun alueen käyttöä ei ole vielä voitu ratkaista maakuntakaavassa eikä se ole aluevarausmerkintä. Selvitysaluumerkinnän sisältö ja rajaustäsmennyvät vasta tulevassa maakuntakaavoituksessa. Maakuntakaavan merkinnöillä ei ole suoraan maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Nurmen pojan maanomistus on myös vähäistä suhteessa vaihemaakuntakaavassa osoitettuun selvitysalueeseen.

Eeva Nurmelle tai hänen läheiselleen ei voida siten katsoa olleen odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa ratkaisusta maakuntahallituksen kokouksessa 24.10.2011, jossa käsiteltiin vaihemaakuntakaavan palautteet sekä vastineet ja toimenpiteet palautteiden johdosta.

Edellä sanottu huomioon ottaen Eeva Nurmen ei voida katsoa olleen esteellinen käsittelemään maakuntakaavaa koskevaa asiaa myöskään muissa maakuntahallituksen kokouksissa. Asiassa ei ole ilmennyt muitakaan seikkoja, joiden perusteella hänen puolueettomuutensa asian käsittelyssä voitaisiin katsoa vaarantuneen.

Maakuntavaltuuston jäsen Ilkka Joenpalo on maakuntavaltuuston kokouksessa ilmoittanut olevansa esteellinen vaihemaakuntakaavakaavan käsittelyyn Humppilaan osoitetun lentoliikenteen alueen (LL-1) osalta. Joenpalon vaimo omistaa pinta-alaltaan alle yhden hehtaarin suuruisen maa-alueen vaihemaakuntakaavassa osoitetulla noin 500 hehtaarin suuruisella lentoliikenteen alueella. Maakuntavaltuuston kokouspöytäkirjan mukaan Joenpalo on esteellisyysilmoituksensa jälkeen todettu esteelliseksi eikä hän osallistunut asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Ottaen huomioon, että maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, jolla ei ole suoria maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia sekä Joenpalon vaimon lentoliikenteen alueelle sijoittuvan maanomistuksen vähäisyys suhteessa aluevarauksen laajuuteen, ei Joenpalon vaimolle voida katsoa olleen odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa vaihemaakuntakaavan hyväksymispäätöksen johdosta. Kun otetaan lisäksi huomioon, että maakuntavaltuuston kokoukset ovat julkisia, ei Joenpalon läsnäolo valtuuston kokouksessa yleisön joukossa merkitse, että asian käsittelyssä olisi tapahtunut menettelyvirhe.

- *Kyösti Arovuorta koskeva esteellisyysväite*

Kuntayhtymän toimielimen jäsen ei ole jäsenkuntansa edustajana esteellinen käsittelemään sellaista asiaa, joka koskee hänen jäsenkuntaansa. Jäsenyys jäsenkunnan toimielimessä tai kuntayhtymän muussa toimielimessä ei myöskään tee luottamusmiestä esteelliseksi kuntayhtymän muussa toimielimessä. Tämän vuoksi maakuntahallituksen jäsen Kauko Arovuori ei Hausjärven kunnan edustajana ole ollut esteellinen käsittelemään maakuntakaavaa koskevaa asiaa maakuntahallituksessa Hausjärven kuntaa koskevilta osiltaan.

***Valitusosoituksen puuttumista koskeva väite
valittaja A (2), valittaja B (3) ja valittaja C asiakumppaneineen (4)***

Ympäristöministeriö hylkää väitteen.

Perustelut

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 188 §:n 5 momentin mukaan kaavan ja rakennusjärjestyksen hyväksymistä koskevan päätöksen katsotaan tulleen asianosaisten tietoon silloin, kun päätös on kuntalain 63 §:n mukaisesti asetettu yleisesti nähtäville. Kuntalain 63 §:n mukaan valtuuston pöytäkirja siihen liitettyine valitusosoituksineen pidetään tarkastamisen jälkeen yleisesti nähtävänä siten kuin siitä on ennakolta ilmoitettu. Kuntalain 85 §:n 1 momentin mukaan ennen pöytäkirjan nähtävillä pitämistä siitä on lähetettävä jokaisen jäsenkunnan kunnanhallitukselle jäljennös. Jäsenkuntien ja niiden jäsenten katsotaan saaneen kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä tiedon silloin, kun pöytäkirja on tarkastamisen jälkeen asetettu yleisesti nähtäville.

Hämeen liiton maakuntavaltuuston vaihemaakuntakaavan hyväksymistä koskevan päätöksen pöytäkirja valitusosoituksineen on ollut yleisesti nähtävillä 21.6.2012 klo 09.00-15.00 Hämeen liiton virastossa. Pöytäkirjan nähtävilläolosta on ilmoitettu kuntalain 63 §:n mukaisesti ennakoon 19.6.2012 Hämeen liiton ilmoitustaululla. Jäljennökset pöytäkirjasta toimitettiin ennen nähtävilläoloa kuntalain 85 §:n 1 momentin mukaisesti jäsenkuntien kunnanhallituksille.

Hämeen liitto on 19.6.2012 lähettänyt valittajille, kuten kaikille muistutuksen tekijöille, kirjeitse tiedotteen kaavan hyväksymispäätöksestä. Tiedote on antanut lisäinformaatiota muistutusten tekijöille siitä, että maakuntavaltuusto on hyväksynyt vaihemaakuntakaavan 11.6.2012, missä päätökseen voi tutustua ja mistä pöytäkirjanote voidaan pyytää.

Ympäristöministeriö katsoo, että Hämeen liitto on tiedottanut maakuntavaltuuston vaihemaakuntakaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä ja siihen liittyvästä valitusoikeudesta maankäyttö- ja rakennuslain sekä kuntalain edellyttämällä tavalla eikä asiassa ole tapahtunut menettelyvirheitä. Hämeen liiton valittajille lähettämä päätöksen tekemistä koskeva tiedote ja sitä koskevat tiedot liiton internet-sivuilla toimivat vain asiaa koskevana lisäinformaationa.

Valitusten asiaratkaisu

Pro Alhonkulma ry (1)

Ympäristöministeriö jättää vaihemaakuntakaavassa osoitetun Humppilan kuntaan sijoittuvan lentoliikenteen aluevarauksen (LL-1, 780), siihen liittyvän melualue (me)-merkinnän ja työpaikkatoimintojen ja logistiikan aluevarauksen (Tp/lr 783) vahvistamatta ja hyväksyy valituksen siten kuin jäljempänä vahvistamatta jätettyjä kaavamerkintöjä ja kaavamääräyksiä koskevasta kohdasta ilmenee ja hylkää valituksen muilta osin.

Elinkeinojen kehittämisen alue

valittaja A (2), valittaja B (3) ja valittaja C asiakumppaneineen (4)

Ympäristöministeriö hylkää valitukset.

Perustelut

Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Nämä seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.

Vaihemaakuntakaavassa on Elinkeinojen kehittämisen kohdealue -merkinnällä osoitettu elinkeinojen kehittämisen kannalta edullisia vyöhykkeitä, joilla pyritään edistämään elinkeinoelämän integroitumista alueen muuhun maankäyttöön ja joilla pyritään edistämään uusien elinkeinomuotojen kehittymistä sekä linkittymistä ensisijaisesti paikalliseen jo olemassa olevaan elinkeinorakenteeseen liittyen. Kaavamerkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan kohdealueen alueidenkäytössä tulee kiinnittää erityistä huomiota paikan resurssien ja siellä elinkeinoelämää tukevien olemassa olevien rakenteiden, infrastruktuurin ja jo tehdyn pitkäaikaisinvestointien vahvistamiseen elinkeinotoimintaa tukevalla tavalla.

Hausjärvelle, kantatien 54 varteen osoitetun Elinkeinojen kehittämisen kohdealue -merkinnän perusteena on alueen hyvä logistinen sijainti. Alueen soveltuvuutta elinkeinojen kehittämiseen on selvitetty myös osayleiskaavoituksen yhteydessä. Hämeen liitolta saadun tiedon mukaan kohde-

alueen vaihtoehtoiset sijaintipaikat oli alustavasti tutkittu vaihemaakuntakaavan valmistelun ehdotusvaiheessa ja todettu, että vaihtoehtoisten alueiden suhde muun muassa kulttuuriympäristöön on verrattain samanlainen.

Kaavamerkintä Elinkeinojen kehittämisen kohdealue on kehittämisperiaatemarkintä, jolla osoitetaan alueidenkäytön kehittämistarpeet. Merkintä ei ole aluevarausmerkintä ja se on luonteeltaan strateginen. Kohdealueen tarkempi sijainti ja rajausta, aluevarauksentarpeet sekä alueiden käyttöön liittyvät erityiset kysymykset kuten ympäristöarvot sekä liikenteen ja teknisen huollon järjestelyt selvitetään tarkemmin yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja otetaan huomioon yksityiskohtaisemman kaavataso edellyttämällä tavalla. Tällöin otetaan huomioon vaihemaakuntakaavan tavoitteiden mukaiset elinkeinojen kehittämisen linjaukset. Maakuntakaavaa ei laadita kiinteistö- ja maakuntakaavakohtaisesti eikä maakuntakaavalla ole suoraan maanomistajaan kohdistuvia vaikutuksia.

Vaihemaakuntakaavaa koskeva luonnos on ollut maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999) 30 §:n mukaisesti julkisesti nähtävillä vuonna 2011, jolloin on pidetty myös kuntakohtaisia esittelytilaisuuksia. Maakuntakaavaa koskeva ehdotus on ollut maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:n ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 12 §:n mukaisesti julkisesti nähtävillä vuonna 2012. Nähtävilläolojen yhteydessä alueen asukkailla, maanomistajilla ja muilla osallisilla on ollut mahdollisuus esittää asiasta mielipiteensä. Kysymyksessä oleva Elinkeinojen kehittämisen kohdealue -merkintä on hyväksytyssä vaihemaakuntakaavassa sijainniltaan ja laajuudeltaan yhdenmukainen kaavaehdotuksen kanssa.

Ympäristöministeriön asetus 31.3.2000 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytävistä merkinnöistä sisältää monipuolisen valikoiman kaavamerkintöjä maakuntakaavan sisällön esittämiseen ja kehittämisperiaatemarkintä on yksi maakuntakaavamerkintätyyppi, joista asetuksessa esitetään esimerkkejä. Kaavoissa voidaan käyttää muitakin kuin asetuksen mukaisia merkintöjä. Vaihemaakuntakaavan Elinkeinojen kehittämisen kohdealue -merkintä ei siten ole esitystavaltaan ympäristöministeriön kaavamerkintäasetuksen vastainen.

Vahvistettavaksi saatettu maakuntakaava on laadittu vaihemaakuntakaavana ja se käsittää alue- ja yhdyskuntarakenteen, asumisen ja elinkeinotoimintojen sekä liikennejärjestelmän ja teknisen huollon palvelujen kehittämiseen liittyvät ratkaisut. Vaihemaakuntakaava täydentää voimassa olevaa Kanta-Hämeen maakuntakaavaa. Kehittämisperiaatemarkinnat ovat päällekkäisiä muiden maakuntakaavamerkintöjen kanssa. Elinkeinojen kehittämisen kohdealue -merkinnän alueella on näin ollen voimassa Kanta-Hämeen maakuntakaavassa osoitettu maisema-alue ja pohjavesialue ja niihin liittyvät muun muassa maiseman vaalimiseen ja pohjaveden suojeluun koskevat määräykset. Nämä maakuntakaavamerkinnät määräyksineen on otettava huomioon alueen elinkeinotoimintojen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Luonnonvaroihin, kulttuuriympäristöön ja esimerkiksi luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset on vaihemaakuntakaavaa laadittaessa otettu huomioon sen sisältöön vaikuttavina tekijöinä, mutta niiden aluevarauksia ei vaihemaakuntakaavassa käsitellä omana aihealueenaan. Voimassa oleva Kanta-Hämeen maakuntakaava sisältää muun muassa pohjavesivarojen, luonnonsuojeluarvojen, luonnon monimuotoisuuden ja rakennetun ympäristön kokonaisvaltaisen tarkastelun. Voimassa oleva maakuntakaava jää voimaan niiltä osin kuin alueita ei muuteta tai kumota vaihemaakuntakaavassa.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 32 a §:n mukaan kaavoituksen vireille tulosta, tilaisuuden varamisesta mielipiteen esittämiseen kaavaa valmisteltaessa sekä kaavaehdotuksen nähtävillä asettamisesta on mahdollisuuksien mukaan tiedotettava myös sähköisesti. Kaavaehdotus on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti. Maakunnan liitolla ei ole velvollisuutta julkaista muuta kaavan valmisteluun liittyvää aineistoa sähköisesti, mutta kaava-aineistoa koskevat asiakirjat ovat myös siltä osin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti julkisia ja niiden sisällöstä on oikeus saada tieto siten kuin lain 13-16 §:ssä säädetään.

Ympäristöministeriön toimivaltaan ei kuulu velvoittaa maakunnan liittoa toimittamaan asiakirjoja, jotka julkisuuslain mukaan on pyynnöstä toimitettava.

Maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n mukaan ympäristöministeriön on jätettävä maakuntakaava kokonaan tai osittain vahvistamatta, jollei kaava täytä sille 28 §:ssä asetettuja sisältövaatimuksia tai jos päätös on muutoin lainvastainen. Muussa tapauksessa päätös on vahvistettava. Ympäristöministeriön toimivaltaan ei kuulu tehdä valituksissa esitettyjä muutoksia vaihemaakuntakaavaan. Maakuntakaavaa ei voida jättää vahvistamatta sillä perusteella, että jonkin maakuntakaavan mukaisen ratkaisun sijasta jokin toinen vaihtoehtoinen ratkaisu mahdollisesti täyttäisi maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Vaihemaakuntakaavaan ei sisälly valittajan A valituksessaan tarkoittamaa asuntoaluevarausta.

Johtopäätös

Kun otetaan huomioon edellä sanottu, ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa esitetty Elinkeinojen kehittämisen kohdealue -merkintä perustuu riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin ja täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset eikä ole muutoinkaan lainvastainen.

valittaja D (5)

Ympäristöministeriö hylkää valituksen.

Perustelut

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään yhdyskuntien ja elinympäristöjen ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä. Olemassa olevia yhdyskuntarakenteita hyödynnetään sekä eheytetään kaupunkiseutuja ja taajamia. Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueilla varmistetaan alueidenkäytölliset edellytykset asuntorakentamiselle ja sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle. Eheytyvää yhdyskuntarakennetta koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Alueidenkäytön suunnittelulla on huolehdittava, että asunto- ja työpaikkarakentamiseen on tarjolla riittävästi tonttimaata. Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Näistä tavoitteista voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutus selvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että alueen käyttöönotto on kestävä kehityksen mukaista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen. Maakuntakaavassa ratkaistavat asiat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaan kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.

Vaihemaakuntakaavassa Kalmun alue on osoitettu Rakennettava uusi tai rakennetta tiivistävä asuntovaltainen alue -merkinnällä (Ar). Merkinnällä osoitetaan rakennettavia tai tiivistettäviä alu-

eita, joiden kerrosalasta pääosa on tarkoitettu asumiseen. Merkinnän suunnittelumääräyksen mukaan alueen kaavoituksessa ja toteuttamisessa tulee edetä siinä järjestyksessä, että otetaan riittävästi huomioon peruspalvelujen saavutettavuudelle, hyvälle energiataloudelle ja maaperän rakentamiskelpoisuudelle asetettavat kohtuulliset vaatimukset sekä suoritettujen kunnallisteknisten investointien mahdollisimman suuri hyödyntäminen. Vesistöjen rantavyöhykkeet tulee osoittaa ensisijaisesti virkistys- ja puistoalueiksi. Arvokas rakennettu kulttuuriympäristö tulee turvata ja uudisrakentaminen sovittaa maisemaan. Rautateiden ja tiestön melu- ja värinävaikutukset tulee ottaa suunnittelussa huomioon.

Kalmun alue sijaitsee Riihimäen keskustaajaman lounaispuolella, valtatie 3 länsipuolella noin viiden kilometrin päästä Riihimäen keskustasta. Riihimäen kaupunki on laatinut Riihimäen asuntoalueiden kasvusuuntavertailun (Riihimäen uusien asuntoalueiden kasvusuuntavertailu, Riihimäen kaupunki tekninen virasto ja WSP LT-Konsultit Oy, Raportti 15.11.2005) ja selvityksen omakotirakentamisen täydennysmahdollisuuksista taajama-alueilla (Omakotirakentamisen täydennysmahdollisuudet taajama-alueella, Riihimäen kaupunki, Tekninen keskus, Kaavoitusyksikkö, 23.3.2011). Koko Hyvinkään - Riihimäen seudun yhdyskuntarakentamisen laajenemisalueita vuosille 2025 ja 2040 on tarkasteltu yhteistyössä seudun kuntien, Hämeen ja Uudenmaan liittojen sekä seudun muiden toimijoiden kesken (Hyvinkään - Riihimäen seudun maankäytön kehityskuva vuosille 2025 ja 2040, Hyvinkään - Riihimäen seudun kehityskuvatyöryhmä, Hämeen liitto 14.12.2009). Nämä selvitykset sekä Riihimäen kaupungin Kalmua koskevan osayleiskaavoituksen yhteydessä tehdyt selvitykset ovat olleet lähtökohtia vaihemaakuntakaavaa laadittaessa, ja niitä on pidettävä riittävinä.

Riihimäen kaupungin kasvusuuntavertailussa on vertailtu kolmea mahdollisesti asuntoalueiksi sopivaa asemakaavoittamatonta aluetta Kalmun, Riuttan ja Arolammen alueilla. Vertailussa on muun muassa todettu, että Riuttan alueella on todennäköisesti parhaat ja Kalmun alueella toiseksi parhaat edellytykset kytkeytyä olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, ja että luontevinta on kehittää Riuttan ja Kalmun alueita tulevaisuudessa vaiheittain yhdessä. Riuttan alue on voimassa olevassa Kanta-Hämeen maakuntakaavassa osoitettu asuntovaltaiseksi alueeksi Ar.

Riihimäen kaupungin selvityksessä täydennysmahdollisuuksista taajama-alueilla todetaan muun muassa, että Riihimäen taajamarakenteen sisällä voitaisiin teoriassa nykyisen käyttämättömän omakotirakennusoikeuden puitteissa sijoittaa noin 2 700 omakotiasukasta. Lisäksi todetaan, että kaupungin omistamilta alueilta on mahdollista saada omakotitontteja noin kahden vuoden tarpeisiin ja että valtaosa alueista on pieniä ja hajanaisia. Hämeen liitolta saadun tiedon mukaan Riihimäen kaupungin tonttitarjonta on vähäinen ja valittajan esittämät puolustushallinnon ratkaisut Viestirykmentin ja ampumaradan osalta olivat kaavaa laadittaessa kesken.

Kalmun alue sijaitsee valtatie 3 moottoriteliittymän läheisyydessä ja alueelta on yhdystieyhteys noin viiden kilometrin päässä olevaan Riihimäen keskustaan. Alueelta on olemassa yhteys moottoritien pikavuoroliikenteen pysäkeille. Alue on siten liikenteellisesti hyvin tavoitettavissa ja edellytykset joukkoliikenteen järjestämiseen ovat olemassa. Julkisia palveluja ja myös kaupallisia palveluja on muutaman kilometrin etäisyydellä. Kun otetaan huomioon Kalmun lähialueella sijaitsevat palvelut, on katsottava, että vaihemaakuntakaavan laadinnassa on otettu huomioon palveluiden saatavuus.

Olemassa oleva yhdyskuntarakenteen sekä yhdyskuntarakenteen toimivuus ja taloudellisuus on otettu huomioon yleispiirteisen vaihemaakuntakaavan edellyttämällä tarkkuudella. Riihimäen keskusta sijaitsee aivan Kalmun alueen lähituntumassa. Vaikka Kalmun alue ei aivan kiinteästi liity nykyisen Riihimäen kaupungin taajamarakenteeseen, uuden asuntovaltaisen alueen käyttöönotto voidaan toteuttaa kestäväen kehityksen mukaisesti sekä ekologisesti kestäväällä tavalla. Vaihemaakuntakaava edistää siten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista.

Vaihemaakuntakaavan ohjevuosi on 2035. Kaavan alue- ja yhdyskuntarakenteen mitoituksen perustana on liiton Häme 2035 maakuntasuunnitelman väestö- ja työpaikkasuunnite. Ympäristömi-

nisteriö toteaa, että alueen kokonaismitoituksen on katsottava tukeutuvan perusteltuun väestönkehitysarvioon valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti.

Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma alueidenkäytöstä ja siinä otetaan huomioon aikaisemmin tehdyt selvitykset huomioiden kaavan tehtävä ja tarkoitus. Vaihemaakuntakaavassa osoitetut aluevaraukset täsmentyvät yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, jolloin otetaan huomioon muun muassa luonnon- ja elinympäristöarvot. Vaihemaakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen alueella olevat liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikat eivät ole esteenä vaihemaakuntakaavan vahvistamiselle, mutta ne on selvitettävä ja otettava huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaavaa ei laadita kiinteistökohtaisesti eikä kaavalla ole suoraan maanomistajiin kohdistuvia vaikutuksia. Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita riippumatta mahdollisista kuntaliitoksista. Vaihemaakuntakaavan vahvistamisen yhteydessä ei käsitellä osayleiskaavan mahdollisia puutteita tai muita sisältökysymyksiä.

Lunastusluvan edellytysten tutkiminen ei kuulu vaihemaakuntakaavan vahvistamiseen ja mahdollinen lunastuslupa ratkaistaan kunnan hakemuksesta erikseen.

Johtopäätös

Edellä esitetyn perusteella ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa osoitettu Kalmun asuntovaltainen asuntoaluemerkintä (Ar) perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, muun muassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen, maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä alueiden käytön taloudellisuuden ja ekologisen kestävyuden osalta. Vaihemaakuntakaavamerkintä ei ole muutoinkaan lainvastainen eikä maakuntakaavasta tältä osin aiheudu valittajalle maanomistajana kohtuutonta haittaa.

Hyvinkään kaupunginhallitus (6)

Ympäristöministeriö hylkää valituksen.

Perustelut

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden elinympäristön laatua koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien alueelliset vesihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa. Tavoitteiden luonnonvaroja koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa vesivarojen kestävään käyttöön. Lisäksi on maakuntakaavaa laadittaessa kiinnitettävä huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Maakuntakaavassa ratkaistavat asiat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Vaihemaakuntakaavassa on Hausjärven kunnan Monnin alueelle, Hyvinkään kaupungin liikelaitoksen Hyvinkään Veden Erkylän vedenottamon välittömään läheisyyteen osoitettu asuntovaltainen alue Ar 765-merkinnällä Rakennettava uusi tai rakennetta tiivistävä asuntovaltainen alue. Voimassa olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan mukainen soran- ja hiekanottoalue (EOhvl 33), jonka jälkihoidon käyttötavoitteena on virkistys, on esitetty kumottavaksi. Alueella on soranottotoimintaa.

Hyvinkään kaupungin vedenottamon lähialueelle on vaihemaakuntakaavassa myös osoitettu työpaikka-alue TP 773, joka on tarkoitettu monipuoliseksi työpaikka-alueeksi, jossa voi olla toimistoja palvelutyöpaikkoja sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta, logistiikkaa ja varastointia. Voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitettu maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja, arvokas geologinen muodostuma tai maa-aineslain tarkoittama kaunis maisema (MYg), on esitetty kumottavaksi. Alue muodostaa pienialaisen kolmion kahden tien välissä MYg-alueen etelärajalla ja on osa laajempaa maakuntakaavassa osoitettua MYg-aluetta. Työpaikka-aluevarauksen alueella TP 773 sijaitsee asemakaavaan perustuen työpaikkatoimintoja.

Voimassa olevassa maakuntakaavassa on Monnin alueelle, mukaan lukien asuntovaltainen alue Ar 765 ja työpaikka-alue TP 773, osoitettu aluevarausten kanssa päällekkäinen erityisominaisuusmerkintä Tärkeä ja muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue. Merkinnällä osoitetaan vedenhankintaa varten tärkeät pohjavesialueet, luokka 1 ja vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet, luokka 2. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, etteivät ne vaaranna pohjaveden määrää tai laatua. Suojelumääräyksen mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää pohjavesien suojeluun. Ennen mitään pohjavesiolosuhteita mahdollisesti muuttavia toimenpiteitä on kunnan ympäristöviranomaiselle sekä ympäristökeskukselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Merkinnän kehittämissuosituksen mukaan pohjavesialueelle tulisi laatia suojelusuunnitelma.

Voimassa olevassa maakuntakaavassa Monnin alue on aluevarausten kanssa päällekkäismerkinnällä osoitettu myös kaupunkikehittämisen kohdealueeksi, jossa taajama- ja yhdyskuntarakenteen kehittämisen edellytykset tulisi säilyttää pitkällä tähtäimellä.

Vaihemaakuntakaava täydentää voimassa olevaa Kanta-Hämeen maakuntakaavaa. Vaihemaakuntakaavassa osoitetulle asuntovaltaiselle alueelle Ar 765 ja työpaikka-alueelle TP 773 jää edelleen voimaan maakuntakaavan pohjavesialuumerkintä Tärkeä ja muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue suunnittelu- ja suojelumääräyksineen. Määräykset antavat pohjaveden määrää ja laatua suojelevat reunaehdot yksityiskohtaisemmalle suunnittelulle. Ympäristöministeriö katsoo, että voimassa olevan maakuntakaavan pohjavesialueen suunnittelu- ja suojelumääräykset ovat riittävät turvaamaan ympäristönsuojelulain (86/2000) 8 §:n määrittelemän pohjaveden pilaantumiskiellon huomioon ottamisen.

Voimassa olevan maakuntakaavan pohjavesialuumerkintä määräyksineen turvaa siten Hyvinkään Veden Erkylän vedenottamon terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävän saannin asuntovaltaisen alueen Ar 765 ja työpaikka-alueen TP 773 yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Vaihemaakuntakaavan työpaikka-alue on tarkoitettu monipuoliseksi työpaikka-alueeksi, jossa voi olla ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta toimintaa. Aluetta ei ole tarkoitettu toiminnoille, jotka voivat aiheuttaa pohjavesien pilaantumisriskejä.

Valituksessa mainittu teollisuus- ja varastoalue (T 41) ei sisälly vaihemaakuntakaavaan.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa osoitetut, voimassa olevaan Kanta-Hämeen maakuntakaavan kaupunkikehittämisen kohdealueeseen perustuvat merkinnät asuntovaltaista aluetta Ar 765 ja työpaikka-aluetta TP 773 varten täyttävät maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, muun muassa valtakunnallisten alueiden-

käyttötavoitteiden huomioon ottamisen, vesivarojen kestävästä käytöstä, maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten osalta. Vaihemaakuntakaavamerkinnot eivät ole maankäyttö- ja rakennuslain vastaisia valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden pohjavesiä koskevien erityistavoitteiden osalta.

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Hämeenlinnan Latu ry. ja Ahveniston asuntoyhdistys ry. (7)

Käsittelyn virheellisyyttä koskeva väite

Ympäristöministeriö hylkää väitteen.

Perustelut

Maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:n 2 momentin mukaan muistutuksen tehneille, jotka ovat ilmoittaneet osoitteensa, on ilmoitettava perusteltu kannanotto esitettyyn mielipiteeseen. Muistutusten suuren määrän vuoksi niistä on maakuntahallituksen ja maakuntavaltuuston käsittelyn helpottamiseksi yleisesti noudatettavan käytännön mukaisesti laadittu lyhennelmä, josta ilmenevät keskeiset esitetyt asiat. Lisäksi muistutusten sisältö on suullisesti selostettu kokouksissa ja kokouspaikalla on ollut mahdollisuus tutustua muistutuksiin alkuperäisinä. Maakuntahallituksen ja maakuntavaltuuston jäsenillä on katsottava olleen asiaa käsitelleessään riittävät tiedot valittajan muistutuksen sisällöstä. Muistutukseen annettavan kannanoton sisällöstä ei ole tarkempia säännöksiä ja siitä päättää maakuntahallitus. Kannanoton yksityiskohtaisuus voi eri muistutusten osalta vaihdella tapauskohtaisesti asian laadun vuoksi eikä tätä voida pitää virheellisenä käsittelynä ja hyvän hallintotavan vastaisena.

Valituksen asiaratkaisu

Ympäristöministeriö hylkää valituksen.

Perustelut

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa alueiden käytön ekologiseen kestävyys- ja maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen ja virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyteen. Lisäksi on maakuntakaavaa laadittaessa kiinnitettävä huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen. Maakuntakaavassa ratkaistavat asiat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 25 §:n 3 momentin mukaan maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Aluevarauksia osoitetaan vain siltä osin ja sillä tarkkuudella kuin alueiden käyttöä koskevien valtakunnallisten tai maakunnallisten tavoitteiden kannalta taikka useamman kuin yhden kunnan alueiden käytön yhteen sovittamiseksi on tarpeen.

Vaihemaakuntakaavassa on Hämeenlinnan kaupungin Sampo - Alajärven alueelle osoitettu muun muassa asuntovaltaiset alueet A 714 ja A 715 merkinnällä Asuntovaltainen taajamatoimintojen alue sekä asuntovaltaiset alueet Ar 719 ja Ar 724 merkinnällä Rakennettava uusi tai rakennetta tiivistävä asuntovaltainen alue. Asuntovaltainen taajamatoimintojen alue A-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan alueita, joiden kerrosalasta pääosa on tarkoitettu asumiseen. Merkintä sisältää asumiseen, keskustatoimintoihin, palveluihin ja pienialaisiin tuotantotoimintoihin liittyviä rakentamisalueita, liikenneväyliä, virkistys- ja puistoalueita sekä erityisalueita. Rakennettava uusi tai rakennetta tiivistävä asuntovaltainen alue Ar-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan rakennettavia tai tiivistettäviä alueita, joiden kerrosalasta pääosa on tarkoitettu asumiseen.

Vaihemaakuntakaavassa osoitettujen asuntovaltaisten alueiden A 714 ja A 715 vuoksi on voimassa olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan mukaiset kaksi asuntovaltaista taajamatoimintojen aluetta A ja osittain lähivirkistysalue VL6 tarkoitettu kumottavaksi. Vaihemaakuntakaavassa osoitettujen asuntovaltaisten alueiden Ar 719 ja Ar 724 vuoksi on tarkoitettu osittain kumottaviksi voimassa olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan mukainen lähivirkistysalue VL 6 sekä maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta MU 19.

Hämeen liitolta saadun tiedon mukaan vaihemaakuntakaavassa osoitettujen asuntovaltaisten alueiden Ar 719 ja Ar 724 perusteluna on muun muassa Hämeenlinnan kantakaupungin länsiosan kasvavan pientaloasutuksen laajenemissuunnan ja sen palveluvarustuksen tukeminen sekä kaupungin osan yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja eheyttäminen. Vaihemaakuntakaavassa osoitetut asuntovaltaiset alueet A 714 ja A 715 on esitetty yleispiirteisesti, vastaten muutoin voimassa olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan asuntovaltaisten alueiden esitystapaa A.

Vaihemaakuntakaavassa Sampo - Alajärven alueella osoitetuilla asuntovaltaisilla alueilla A 714 ja Ar 724 on kaksi valtakunnallisesti erittäin uhanalaista Hämeen kylmänkukan esiintymää, jotka Hämeen liitolta saadun selvityksen perusteella sijaitsevat asuntovaltaisten alueiden reunoilla, aluevarauksen A 714:n pohjoisreunassa ja Ar 724:n länsireunassa. Tämän lisäksi Sampo - Alajärven alueella on kaksi Hämeen kylmänkukan esiintymää voimassa olevan maakuntakaavan MYg- ja VL-alueilla, joita vaihemaakuntakaavassa ei ole esitetty kumottaviksi ja muutettaviksi asuntovaltaiseen käyttöön.

Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma alueiden käytöstä, ja yleispiirteisyys koskee sekä kaavan sisältöä ja selvityksiä, sen esitystapaa että sen tulkintaa. Ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa Sampo - Alajärven alueelle osoitetut asuntovaltaiset alueet on esitetty tarkkuudella, joka vastaa maakuntakaavan tehtävää yleispiirteisenä alueiden käyttöä koskevana suunnitelmana. Hämeen kylmänkukan esiintymien pinta-alaltaan suppeat alueet eivät konkretisoidu maakuntatasolla erityisinä kaavamerkintöinä eivätkä yleispiirteisesti esitetyillä vaihemaakuntakaavan aluevarausten rajauksilla, vaan kaavaratkaisu täsmentyy yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Hämeen kylmänkukan esiintymät aivan asuntovaltaisten aluevarausten A 714 ja Ar 724 reunalla voidaan ottaa huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Sampo - Alajärven alueen maankäyttö on vaihemaakuntakaavassa esitetty yleispiirteisemmällä tavalla kuin voimassa olevassa maakuntakaavassa esitetyt maankäyttövaraukset. Voimassa olevan maakuntakaavan kapeahkot lähivirkistysaluevaraukset VL 6 asuntovaltaisten aluevarausten A 714 ja A 715 koillispuolella on vaihemaakuntakaavassa osoitettu viheryhteystarvemerkinällä. Merkintään liittyy suunnittelumääräys, jonka mukaan ekologisten käytävien toteuttamismahdollisuus on säilytettävä osoitetun yhteystarpeen toteuttamisen turvaamiseksi. Vastaavasti asuntovaltaisten alueiden A 715 ja Ar 719 välille osoitettu kapeahko lähivirkistysaluevaraus VL 6 on poistettu ja viheryhteys turvattu voimassa olevan maakuntakaavan ulkoilureittimerkinällä. Maakuntakaavassa osoitetaan seudullisesti merkittävät, laajat tai taajamarakenteen ja taajaman viherväylien kannalta tärkeät virkistysalueet ja -tarpeet. Alueiden rajaukset täsmentyvät yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa osoitettu viherverkko on tältä osin esitetty sillä tarkkuudella kuin maakuntakaavalta edellytetään.

Maakuntakaavan tehtävän ja luonteen mukaisesti aluevarausmerkinnät määrittävät alueiden pääasiallisen käyttötarkoituksen. Vaihemaakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaihemaakuntakaavan asuntovaltaiset alueet A ja Ar tarkentuvat kuntakaavoituksessa, jolloin alueet voivat sisältää myös muita käyttötarkoituksia, kuten lähivirkistysalueita, puistoja ja suojelualueita. Paikallisesti merkittäviä alueidenkäyttötarpeita ei osoiteta maakuntakaavassa, vaan ne otetaan huomioon kuntakaavassa. Myös maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n mukaiset yleiskaavan ja 54 §:n mukaiset asemakaavan sisältövaatimukset edellyttävät luonnonarvojen vaalimista ja virkistysalueiden riittävää osoittamista kaavassa. Myös valittajien esille tuomat Tervaniemen ja Myllyojan väliin jäävä rehevä suurruohosaniaislehto ja Kolkanmäen lähteikkö voidaan ottaa huomioon kuntakaavoituksessa.

Sampo - Alajärven alueella olevat valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat on voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitettu merkinnällä MYg Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja, arvokas geologinen muodostuma tai maa-aineslain tarkoittama kaunis maisema. Näille alueille ei vaihemaakuntakaavassa ole osoitettu aluevarauksia.

Johtopäätös

Edellä esitetyn perusteella ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaava perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Vaihemaakuntakaavassa Sampo - Alajärven alueelle osoitetut asuntovaltaiset alueet A 714, A 715, Ar 719 ja Ar 724 täyttävät maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset muun muassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen, alueiden käytön ekologisen kestävyys ja luonnonarvojen vaalimiseen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyden osalta.

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry (8), Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry (9), Lounais-Hämeen lintuharrastajat ry. (10), valittaja E (11), valittaja F (12), valittaja G (13), valittaja H asiakumppaneineen (14) ja valittaja I asiakumppaneineen (15)

Ympäristöministeriö hylkää valitukset.

Perustelut

valittaja E ilmoittaa valittavansa valituksen allekirjoittaneiden Tammelan asukkaiden puolesta. Valituksen on allekirjoittanut vain valittaja E. Ympäristöministeriö on tutkinut valituksen vain valittajan E nimissä tehtynä.

valittaja F ilmoittaa valittavansa valituksen allekirjoittaneiden Tammelan Häiviän - Sukulan asukkaiden puolesta. Valituksen on allekirjoittanut vain valittaja F. Ympäristöministeriö on tutkinut valituksen vain valittajan F nimissä tehtynä.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toimivia yhteysverkostoja ja energiahuoltoa koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin. Energiaverkostoja koskevassa alueidenkäytössä ja alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon muun muassa ympäröivä maankäyttö ja sen kehittämistarpeet sekä lähiympäristö, erityisesti asutus, arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet ja -alueet sekä maiseman erityispiirteet.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laaditta-

essa on kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa ympäristön ja talouden kannalta kestäviin teknisen huollon järjestelyihin sekä maiseman, luonnonvarojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Maakuntakaavassa ratkaistavat asiat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaan kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.

Vaihemaakuntakaavassa on merkinnällä Tuulivoimaloiden alue (tv) Forssan, Jokioisen ja Tammen alueelle osoitettu alue, jolle on mahdollista sijoittaa tuulivoimaloita. Pinta-alaltaan noin 3 000 hehtaarin suuruinen alue sijaitsee Forssan keskustan lounaispuolella, runsaan kilometrin etäisyydellä Torrnsuon kansallispuistosta. Torrnsuo sisältyy kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen eli Ramsar-kohteiden luetteloon ja se kuuluu Natura 2000 -verkostoon (FI0344002, jäljempänä Natura-alue). Torrnsuon sekä alueeseen kuuluvan Talpianjärven suojeluperusteina on muun muassa linnusto.

Tuulivoimaloiden alue -merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen ja linnustoon sekä Jokioisten varalaskupaikan aiheuttamat rajoitukset. Merkintä perustuu Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen tuulivoimaesiselvitykseen vuodelta 2010, alueelle suunnitellun tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (468/1994, YVA-laki) mukaiseen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA-menettely) sekä alueella käynnissä olevan kuntien yhteisen osayleiskaavoituksen aineistoon.

Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen tuulivoimaesiselvitys on esiselvitys, joka antaa yleispiirteisen kuvauksen tuulivoiman rakentamismahdollisuuksista, ja jonka tarkoituksena on paikallistaa potentiaalisia maakunnallisesti merkittäviä tuulivoima-alueiden sijoituspaikkoja. Kiimassuon tuulivoima-alue on todettu potentiaaliseksi alueeksi esiselvityksessä, joka osaltaan toimii vaihemaakuntakaavan lähtökohta-aineistona. Vaihemaakuntakaavassa tuulivoimaa ei käsitellä koko maakunnan osalta. Vaihemaakuntakaavan Tuulivoimaloiden alue -merkinnän ensisijaisina lähtökohtina ovat olleet kuntien yhteisen osayleiskaavan aineisto ja Kiimassuon tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointi.

Tuulivoimaloiden alueesta laaditussa YVA-selostuksessa (Kiimassuon tuulivoimapuisto, Ympäristövaikutusten arviointiselostus, Voimavapriikki Oy 2011) on arvioitu vaikutuksia ilmastoon, maankäyttöön ja kaavoitukseen, maisemaan ja kulttuuriperintöön, maa- ja kallioperään, pohja- ja pintavesiin, kasvillisuuteen ja luontotyyppeihin, linnustoon, luonnonsuojeluun, luonnonalueisiin ja uhanalaisiin lajeihin, luonnonvarojen hyödyntämiseen, metsästykseseen ja metsätalouteen, elinkeinoelämään, ihmisen elinoloihin ja viihtyvyyteen, liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen sekä varustus- ja meluvaikutuksia.

Osana ympäristövaikutusten arviointia on tehty luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukainen arviointi tuulivoimahankkeen vaikutuksista Torrnsuon niihin luonnonarvoihin, joiden suojelemiseksi se on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon (Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arvio vireillä olevan tuulivoimahankkeen vaikutuksista Torrnsuo nimiseen Natura 2000 -alueeseen FI0344002. Suomen Luontotieto Oy 36/2011), jäljempänä Natura-arviointi. Arvioinnissa on todettu, ettei hankkeella ole sellaisia suoria tai välillisiä vaikutuksia, jotka merkittävästi heikentäisivät alueen Natura 2000 -verkostoon kulumisen perusteina olevia luontotyyppejä.

Arvioinnissa on myös todettu, ettei hankkeella ole sellaisia suoria tai välillisiä vaikutuksia, jotka heikentäisivät alueella esiintyvien lintudirektiivin liitteen I lajien elinmahdollisuuksia merkittävästi ja ettei tuulivoimahanke uhkaa liito-oravien eikä ilvesten elinmahdollisuuksia Torronsuon Natura-alueella.

Hämeen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue on yhteysviranomaisena antanut lausunnon YVA-selostuksesta. Lausunnossa on todettu, että arviointiselostus antaa hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista riittävän ja ymmärrettävän kokonaiskuvan ja että arviointiselostusta voidaan pitää riittävänä. Lausunnossa on kuitenkin edellytetty melu-, maisema- ja linnustovaikutusten arviointien tarkennus- ja täydentämistarpeita, jotka tulee esittää hankkeen seuraavissa käsittelevävaiheissa sen kaavoitusprosessien yhteydessä ja Natura-arvioinnin täydennyksenä.

YVA-selostukseen sisältyviä lintujen kevät- ja syysmuuton seurantaselvityksiä vuodelta 2011 on täydennetty Natura-arvioinnin mukaisella lintujen kevätmuuton seurantaselvityksellä vuodelta 2012 (Voimavapriikki Oy:n Forssan tuulipuistohankkeen ympäristöselvitykset. Natura-arvion täydennys. Laulujoutsenen, hanhien ja kurjen kevätmuuton seurantaselvitys 2012. Suomen Luontotieto Oy 8/2012).

Hämeen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen luonnonsuojeluyksikkö on antanut lausunnon Voimavapriikki Oy:n tuulivoimahankkeen vaikutuksista Torronsuon Natura-alueeseen. Lausunnossaan ELY-keskus katsoo, että tehty arviointi- ja lausunnotmenettely osoittaa, että hankkeesta ei aiheudu Torronsuon Natura-alueen luonnonarvoille merkittävää haittaa. ELY-keskus katsoo, että tehtyä arviointia täydennyksineen voidaan pitää sinänsä riittävänä, ja että Natura-alueen eheyttä ja eheyden riittävyttä koskevaa arviointia voidaan tarpeen mukaan täydentää alueelle laadittavien yleiskaavojen hyväksymisprosessin yhteydessä. Natura-alueen eheyden ja eheyden säilymisen osalta alkuperäisessä vaikutusten arvioinnissa jo todetaan, että tuulivoimahankkeella ei ole sellaisia suoria tai välillisiä vaikutuksia, jotka merkittävästi heikentäisivät Torronsuon Natura-alueen suojelun perusteena olevia luontotyyppisiä. Hanke ei sijoitu Natura-alueelle ja lähimmän tuulivoimalaturbiinin etäisyys Natura-alueen rajaan on yli yksi kilometri. Lisäksi todetaan, ettei hankkeen toteutuminen myöskään mahdollista sellaisia toimia, jotka lisäisivät esimerkiksi liikkumista tai yleistä häirintää Natura-alueella. Lisäksi todetaan, ettei hankkeella ole sellaisia suoria tai välillisiä vaikutuksia, jotka heikentäisivät alueella esiintyvien lintudirektiivin liitteen I lajien elinmahdollisuuksia merkittävästi.

Yhteysviranomaisen lausunnossa edellytetyjen maisemallisten vaikutusten arviointien tarkennus- ja täydentämistarpeiden osalta todetaan, että arviointia on tarkennettava alueen kaavojen käsittelyn yhteydessä ELY-keskuksen alueen kaavoista antamista lausunnoista tarkemmin ilmenevällä tavalla. Vaihemaakuntakaavasta antamassa lausunnossa ELY-keskus ei kuitenkaan ole tuonut esille näkemyksiä tuulivoima-alueen maisemavaikutuksista. Lausunnossa todetaan muun muassa, ettei kaavaratkaisuilla ole haitallisia vaikutuksia suojelualuevarausten ja Natura 2000 -verkoston suhteen, ja ettei vaihemaakuntakaavaan näiden osalta ole huomautettavaa.

Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma alueiden käytöstä, eikä vaihemaakuntakaavassa ole esitetty alueelle sijoittuvien tuulivoimaloiden määrää eikä sijaintia. Näin ollen vaihemaakuntakaavan laadinnassa ei myöskään ole ollut mahdollista eikä tarpeen selvittää kaavassa osoitetun tuulivoima-alueen melu- ja välkevaikutuksia. Yhteysviranomaisen lausunnossa edellytetyt meluvaikutusten arviointien tarkennus- ja täydentämistarpeet eivät siten koske yleispiirteisistä vaihemaakuntakaavaa, vaan yksityiskohtaisempaa suunnittelua.

Ympäristöministeriö toteaa, että vaihemaakuntakaavan tuulivoimaloiden aluetta koskevan merkinnän lähtökohtana olleessa tuulivoimahankkeen YVA-menettelyn yhteydessä on arvioitu valittujen esille tuomat vaikutukset. YVA-menettelyn arvioinnissa on muun muassa selvitetty tuulivoima-alueen vaikutuksia Torronsuon kansallispuistoon ja Natura-alueen luonnonarvoihin, asuinympäristöön sekä melu- ja välkevaikutuksia. Lintu- ja luontodirektiivin vaatimukset on pantu täytäntöön luonnonsuojelulainsäädännöllä ja siihen perustuvalla Natura-arvioinnilla.

Korkeina rakennelmina tuulivoimalat näkyvät väistämättä maisemassa. Torronsuon kansallispuisto on muodostettu Etelä-Suomen tyypillisen suoluonnon suojelemiseksi sekä ympäristöntutkimusta ja luonnonharrastusta varten. Torronsuon merkitys luonnonsuojelu- ja virkistysalueena on merkittävä.

YVA-menettelyssä on myös käsitelty tuulivoimaloiden alueen ja Jokioisten varalaskupaikan yhteensopivuutta. Ilmavoimien Esikunta on lausunnossaan YVA-selostuksesta todennut, että selostuksessa on otettu huomioon tutkavaikutusselvitysten tarve ja Jokioisten varalaskupaikan vaikutus tuulivoimapaiston toteuttamiseen sekä toimijan velvoite selvittää erikseen kunkin voimalan es-teettömyys suhteessa ilmavoimien harjoitustoimintaan.

Yhteysviranomaisena toimivan ELY-keskuksen lausunnossa arviointia on pidetty riittävänä. Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäyttöä koskeva suunnitelma eikä se ole YVA-lain 13 §:n tarkoittama hankkeen toteuttamiseen rinnastettava päätös. Mahdollisia YVA-selostuksen tarkennus- ja täydennystarpeita ei voida sellaisenaan käyttää perusteina arvioitaessa yleispiirteisen maakuntakaavan lainmukaisuutta.

Maankäyttö- ja rakennuslain 29 §:n 2 momentin mukaan maakuntakaavan selostuksessa esitetään muun muassa vaikutusten arvioimiseksi tarpeelliset tiedot. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 10 §:n mukaan selostuksessa esitetään muun muassa yhteenveto kaavan vaikutusten arvioimiseksi suoritetuista selvityksistä. Vaihemaakuntakaavan selostuksen liitteeseen 6 sisältyy tiiviisti esitetty tuulivoimaloiden aluetta tarkoittavan merkinnän vaikutusten arviointi ja viittaus alueelle suunniteltua tuulivoimahanketta koskevaan YVA-menettelyyn. Vaihemaakuntakaavaa hyväksyessä on ollut käytettävissä hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointiselostus ja sitä koskeva yhteisviranomaisen lausunto. Näissä oloissa ja ottaen huomioon kaavataso vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointia ja kaavaselostusta voidaan tältä osin pitää riittävänä.

Vaihemaakuntakaavan Tuulivoimaloiden alue -merkintä on osoitettu yleispiirteisen maakuntakaavan edellyttämällä tarkkuudella ja varaus täsmentyy tarkempien selvitysten ja arviointien pohjalta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Tuulivoimaloiden alue -merkintään liittyvään suunnittelumääräykseen sisältyy yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioon otettavat rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen ja linnustoon sekä Jokioisten varalaskupaikan aiheuttamat rajoitukset. Maakuntakaavalla ei ole suoraan maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa otetaan huomioon myös muun muassa pohjavesiolosuhteet ja ympäristönsuojelulain 8 §:n mukainen pohjaveden pilaamiskielto.

Johtopäätös

Edellä esitetyn perusteella ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavassa osoitettu Tuulivoimaloiden alue -merkintä (Tv) perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, muun muassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen, ympäristön ja talouden kannalta kestävien teknisen huollon järjestelyjen, ekologisen kestävyuden sekä maiseman, luonnonvarojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta. Maakuntakaavasta ei voida myöskään katsoa tältä osin aiheutuvan maanomistajalle tai muulle oikeudenhaltijalle kohtuutonta haittaa eikä se ole muutoinkaan lainvastainen.

Vahvistamatta jätetyt kaavamerkinnät ja kaavamääräykset

Valtatien 2 runkotiemerkintä

Ympäristöministeriö jättää valtatieä 2 koskevan valtakunnallisesti merkittävää runkotietä tarkoittava merkinnän (VT/r) maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vastaisena vahvistamatta.

Perustelut

Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin.

Valtatie 2 on vaihemaakuntakaavassa osoitettu runkotieluokkaisena. Maantielain (503/2005) 4 §:n mukaan liikenne- ja viestintäministeriö määrää, miltä osin valta- ja kantatiet ovat valtakunnallisesti merkittäviä runkoteitä. Liikenne- ja viestintäministeriön asettaman työryhmän mietinnössä (LVM 43/2006) on esitetty valtakunnallisesti merkittävät liikenneverkkojen runkoverkot. Esityksen mukaan valtatie 2 ei kuulu maanteiden runkoverkkoon. Työryhmän mietinnössä todetaan muun muassa, että valtatie 2 liikenteellinen merkitys on kohtalainen ja tiejaksolta puuttuu laajempi valtakunnallinen tausta ja helminauhmainen jatkuvuus suurten keskusten välillä. Lisäksi valtatie 2 runkotiestatuksen katsotaan edellyttävän selkeämpää ja laajempaa, useamman suuren keskustan kattavaa roolia valtakunnallisessa verkossa.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei valtatie 2 osoittamiseksi runkotieksi vaihemaakuntakaavassa ole esitetty riittäviä perusteita.

Vahvistamatta jätetty valtatie 2 koskeva, valtakunnallisesti merkittävää runkotietä tarkoittava merkintä (VT/r) on merkitty kaavakarttaan punaisella.

Humppilan lentoliikenteen alue (LL-1, 780) ja melualue (me)

Ympäristöministeriö jättää vaihemaakuntakaavassa Humppilan kuntaan osoitetun lentoliikenteen alueen (LL-1, 780) ja siihen liittyvän melualueen (me) maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastaisina vahvistamatta ja hyväksyy tältä osin Pro Alhonkulma ry:n valituksen jäljempänä mainituilla perusteilla tehtynä.

Perustelut

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan tarvittaviin liikenneyhteyksiin varaudutaan kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia pääliikenneyhteyksiä ja -verkostoja. Alueidenkäytön suunnittelussa on osoitettava sijaintipaikka Helsingin seudun lentokentälle tätä koskeviin selvityksiin ja vaikutusarviointeihin perustuen. Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia lentoasemia suunniteltaessa ja olemassa olevia kehitettäessä tulee ottaa huomioon asutus ja muut melulle herkäät toiminnot.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueidenkäytön ekologiseen kestävytyteen, ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan on perustuttava riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Lentoliikenteen alue

Vaihemaakuntakaavassa Humppilan kuntakeskuksen itäpuolelle valtatie 2 varrelle on osoitettu Lentoliikenteen alue (LL-1, 780) ja siihen liittyvä melualue (me). Vaihemaakuntakaavan Lentoliikenteen alue -merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan Humppilaan sijoittuva logistiikka- ja lentoliikenteen aluekokonaisuus. Kohteelle on erikseen osoitettu alueen meluselvitykseen perustuva 55dB Lden(07-22) mukainen meluvyöhyke. Alueilla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Lentoliikenteen alueen merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan alueen käyttöönottoa suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen ja alueelle sijoittuvan toiminnan ympäristölle aiheuttamien häirtatekijöiden minimointiin sekä erityisesti suojeltavien luonto- ja ympäristöarvojen säilymiseen. Alueen tarkemman suunnittelun ja toteuttamisen tulee perustua riittäviin luontoselvityksiin ja ympäristövaikutusten arviointiin. Merkintää koskevan rakentamismääräyksen mukaan alueelle saa rakentaa alueen lentotoimintaa ja työpaikka-alueita palvelevia rakennuksia tai rakenteita. Lentoliikenteen alue -merkintään liittyvän suunnittelusuosituksen mukaan aluevarauksen tarpeellisuus tulee arvioida uudelleen viimeistään kymmenen vuoden kuluttua 1. vaihemaakuntakaavan lainvoimaiseksi tulosta, ellei alue ole pääosin toteutunut maakuntakaavan tarkoittamalla tavalla.

Vaihemaakuntakaavassa osoitetun melualuemerkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vyöhykkeitä, joilla melua aiheuttavan toiminnan meluhaittojen vähentämiseksi on tarpeen ohjata tai rajoittaa alueiden käyttöä. Merkinnällä osoitetaan lentokentän Lden(07-22)55 dB melualueen likimääräinen raja. Merkintään liittyy maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Melualuemerkintää koskevan rakentamismääräyksen mukaan osa-alueella on sallittua lentotoimintaa ja tähän kytkeytyvään työpaikka-alueeseen liittyvä rakentaminen. Alueelle ei tule sijoittaa uutta asumista tai muita melulle herkkiä toimintoja. Määräys ei koske olemassa olevaa rakennuskantaa tai maa- ja metsätalouden harjoittamista koskevaa rakentamista.

Lentoliikenteen alueen varaus perustuu kolmeen lentokentän toimintamahdollisuuksiin ja liiketoimintamallia tarkastelemaan selvitykseen; Etelä-Suomen lentokenttä Forssan seudulle, SITO Oy 2008, Humppilaan rakennettavan lentokentän liiketoimintasuunnitelma, FCG Planeko Oy 2009 ja Lentoliikenneselvitys 2011 - Humppilan Ekolentokentän mahdollisuudet globaalissa lentoliikenteessä, Airtouch Oy 2011.

Selvitysten perusteella Humppilan lentokentän pääasiallinen tarkoitus olisi toimia kansainvälisen rahtiliikenteen kenttänä. Lentokentän yhteydessä toimisi logistiikka-alue. Rahtilentotoiminnan lisäksi kentällä voisi selvitysten mukaan olla Malmin lentoasemalta siirtyviä harraste- ja koulutuslentotoimintaa sekä liikelentoja. SITO:n selvityksessä toisaalta todetaan, että yleisilmailu, jota Malmin lentoaseman toiminnat pääosin ovat, on luonteeltaan paikallista, eikä sitä voida siirtää pois Helsingin seudulta. Näin ollen Forssan seudulle perustettava lentokenttä ei voisi toimia Malmin lentoasemaa korvaavana kenttänä. Kentän toimintojen käynnistymisessä ja rahoituksessa olisi FCG Planeko Oy:n vuoden 2009 selvityksen mukaan kuitenkin aluksi tarkoitus tukeutua Malmin lentoaseman toimintojen osittaisen Humppilaan siirtymisen mukanaan tuomaan rahoitukseen.

Selvitykset keskittyvät tarkastelemaan lentokentän toimintaedellytyksiä Humppilassa vaihemaakuntakaavassa osoitetulla alueella sekä lentokentälle valittavaa liiketoimintamallia. Selvitysten perusteella vaihemaakuntakaavassa esitetty alue olisi kolmesta tutkitusta vaihtoehdosta (Forssan Isomäen alue, Forssan pohjoisosa maantien 284 varrella sekä Humppila valtatie 2 ja Turku - Toijala-radan lähialue) soveltuvin lentokentän sijaintipaikaksi Forssan seudulla. Selvitysten mukaan Humppilan lentokenttä olisi mahdollista varustaa riittävän pitkällä, yli 3 000 metrin pituisella kiitotiellä, mikä mahdollistaisi suurimpienkin rahtikoneiden operaatiot kentältä.

Suomen lentokenttäverkosto muodostuu 27:sta lentoasemasta, joista 25 on Finavia Oyj:n hallinnassa ja kaksi kunnallisia. Liikenne- ja viestintäministeriössä on parhaillaan käynnissä lentoliikennestrategian laadinta. Strategia valmistunee vuonna 2014, ja siinä arvioidaan muun muassa Suomen lentoasemaverkoston tarkoituksenmukaisuutta. Voimassa olevassa, vuonna 2009 laaditussa lentoliikennestrategiassa ja vuonna 2012 laaditussa liikennepoliittisessa selonteossa todetaan muun muassa, että Suomen lentoasemaverkosto on väestömäärään ja maan kokoon nähden varsin tiheä. Liikennepoliittisen selonteon mukaan jo nykyisen tiheän lentoasemaverkoston säilyttämisessä on haasteita. Strategiasta tai selonteosta ei käy ilmi, että Suomessa olisi tarvetta uusille kansainvälisen liikenteen lentoasemille.

Liikenne- ja viestintäministeriön vaihemaakuntakaavasta antamaan lausuntoon liitettyssä Finavia Oyj:n lausunnossa todetaan, että ennustettavissa olevan kysynnän mukainen kapasiteetti on myös rahtiliikenteen osalta kehitettävissä Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Myös muiden Etelä-Suomen lentoasemien kapasiteettia on tarjolla ja kehitettävissä kysynnän mukaisesti ilman suuria investointeja.

Vaihemaakuntakaava-aineistoon kuuluvissa lentokenttävarausta koskeissa selvityksissä on perusteltu kenttävarausta pääasiassa alueen sopivuudella lentokentän sijaintipaikaksi sekä hankkeen positiivisilla vaikutuksilla alueen elinkeinoelämälle. Selvityksissä ei ole tarkasteltu Humppilan lentokentän asemaa Suomen lentoasemaverkostossa.

Ympäristöministeriö toteaa, että Humppilan lentoliikenteen aluevarauksen toteuttamisaikataulua ei ole maakuntakaavamääräyksiin sidottu sen edellyttämien liikenneverkon parannustoimien toteuttamiseen.

Lentoliikenteen alueen varaukseen liittyvä lentomelun selvittäminen

Lentokentän toimintaedellytyksiä ja liiketoimintamallia käsittelevissä vaihemaakuntakaavaan liittyvissä selvityksissä on pidetty tärkeänä yölentomahdollisuutta ja kentän ympärivuorokautista aukioloa sekä mahdollisen koulutuslentotoiminnan että rahtiliikenteen kannalta. Lentokenttää varten on teetetty meluselvitys (Insinööritoimisto Heikki Helimäki, Helimäki Akustikot 2010), jossa on mallinnettu lentomelun leviämistä erilaisilla lähtöoletuksilla.

Vaihemaakuntakaavaan merkitty melualue (L_{den} 55 dB) kuvaa lentomeluselvityksen mukaan tilannetta, jossa päivittäisiä operaatioita on yhteensä 20 (10 laskua ja 10 nousua), mutta ne ajoittuvat päivä- ja ilta-aikaan. Melualuearajauksen oletuksena on siis, että yöaikaan välillä 22-07 ei ole lainkaan operaatioita.

Yöaikaan tapahtuvat operaatiot muuttaisivat lentomeluselvityksen mukaan merkittävästi melualueen laajuutta. L_{den} 55 dB melualue pitenisi 12 kilometristä 23:een ja levenisi 1,1 kilometristä 1,5:een.

Vaihemaakuntakaavassa osoitetun melualueen rajauksen ei voida siten katsoa vastaavan kaava-asiakirjoista ilmenevien tavoitteiden mukaista lentoliikenteen toteuttamista. Melualueutta koskevaa selvitystä on siten pidettävä puutteellisena. Lentoliikenteen alueen mahdollistaman lentokenttähankkeen toteuttaminen tulisi edellyttämään sen toimintaa säätelevää ympäristölupaa. Ympäristöluvassa määritellään toiminnan ehdot mukaan lukien lento-operaatioiden sallitut ajankohdat. Maakuntakaavaan merkitty melualue ei kuitenkaan sido ympäristölupaviranomaisen lupaharkintaa.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö katsoo, että selvitysten perusteella ei voida arvioida maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla, täyttääkö Humppilan lentoliikenteen aluevaraus (LL-1, 780) ja siihen liittyvä melualueen merkintä (me) valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon

ottamista koskevat vaatimukset edistämällä niiden toteutumista ja täyttääkö maakuntakaava tältä osin maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset vaatimukset ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyjen osalta.

Vahvistamatta jätetty lentoliikenteen alue (LL-1, 780) ja siihen liittyvä melualue (me) on merkitty kaavakarttaan sekä kaavan Merkinnät, määräykset ja suositukset -osioon punaisella.

Humppilan Työpaikkatoimintojen ja logistiikan alue (Tp/lit 783)

Ympäristöministeriö jättää vaihemaakuntakaavassa Humppilan kuntaan osoitetun työpaikkatoimintojen ja logistiikan alueen (Tp/lit 783) maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vastaisena vahvistamatta ja hyväksyy tältä osin Pro Alhonkulma ry:n valituksen jäljempänä mainituilla perusteilla tehdyt.

Perustelut

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien tavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikennedyteyhteyksien äärelle. Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen.

Vaihemaakuntakaavassa valtatie 2 varrelle, Humppilaan on osoitettu lentoliikenteen aluevaraukseen rajautuva työpaikkatoimintojen ja logistiikan alue (Tp/lit 783). Vaihemaakuntakaavan työpaikkatoimintojen ja logistiikan alue -merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan monipuoliset työpaikka-alueet, joissa voi olla toimisto- ja palvelutyöpaikkoja sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta, logistiikkaa ja varastointia.

Työpaikkatoimintojen ja logistiikan aluevaraus sijoittuu noin neljä kilometriä Humppilan keskustajamasta kaakkoon, tukeutuen liikenteellisesti valtateihin 2 ja 9, Turku - Toijala-rataan sekä kaavassa osoitettuun lentoliikenteen aluevaraukseen. Aluevaraus perustuu Forssan seutua ja Humppilaa koskeviin vihreän logistiikan kehittämisen selvityksiin. Raportissa Vihreä logistiikka ja sen kehittäminen Forssan seudulla, Simo Kotoaro, raportti 12.8.2010, on yleisesti käsitelty kestävästä kehityksestä ja vihreää logistiikkaa, sekä vertailtu Forssan seudun erilaisia logistiikkahankkeita Suomen logistiikkastrategiaehdotukseen. Logistiikan kehittämistä Humppilan alueella on käsitelty verkosivuaaineistossa Humppila Eco Airport ja Logistic Centre - uutta ekologistiikka tulevaisuuden tarpeisiin (www.hea.fi). Aineistossa tarkastellaan eri liikennemuotojen, uusiutuvan energiatuotannon ja innovatiivisen yritysalueen kokonaisuutta. Humppilaan osoitetulle uudelle lentokenttä- ja yritysalueelle on esitetty muun muassa maaliikenneasema, tullialueita ja -varastoja, teollisuus- ja tuotantokeskittymä sekä sisäämmunta-areena. Tarkastelussa Humppilan uutta logistiikkakeskusta ja Humppilan uutta lentokenttää on käsitelty toisiaan tukevana kokonaisuutena.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että vaihemaakuntakaavassa osoitettu, noin 400 hehtaarin suuruinen rakentamaton työpaikkatoimintojen ja logistiikan alue on huomattavan laaja alue, joka sijoittuisi

irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta eikä siten tukisi yhdyskuntarakenteen eheyttämistä.

Kun lisäksi otetaan huomioon, että ympäristöministeriö vahvistamispäätöksessään on jättänyt vahvistamatta Humppilaan osoitetun lentoliikenteen aluevaruksen (LL-1, 780) ja sen että lentoliikenteen aluevaraus sekä työpaikkatoimintojen ja logistiikan aluevaraus selvitysten perusteella ovat toisiaan tukevia aluevarauksia, työpaikkatoimintojen ja logistiikan aluevarauksen (Tp/lt 783) osoittamiselle ei ole perusteita.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä työpaikkatoimintojen ja logistiikan aluevarauksen (Tp/lt 783) osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen kannalta. Kaavaratkaisu ei maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla ota valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Vahvistamatta jätetty työpaikkatoimintojen ja logistiikan alue (Tp/lt 783) on merkitty kaavakarttaan sekä Merkinnät, määräykset ja suositukset -osioon punaisella.

Hämeenlinnan Tiiriön keskustatoimintojen alue C 732

Ympäristöministeriö jättää vaihemaakuntakaavassa Hämeenlinnan kaupunkiin osoitetun Tiiriön keskustatoimintojen alueen (C 732) merkinnän maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastaisena vahvistamatta.

Perustelut

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien yleistavoitteiden mukaan kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on varmistettava henkilöautoliikenteen tarvetta vähentävä sekä joukko-liikennettä, kävelyä ja pyöräilyä edistävä liikennejärjestelmä. Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä selvitettävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen.

Kaavan tulee maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 5 momentin nojalla maakuntakaavan sisältövaatimukseen liittyvät seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Selvitysten perusteella on voitava varmistua siitä, että maakuntakaava täyttää sille asetetut sisältövaatimukset.

Vaihemaakuntakaavassa keskustatoimintojen alueita (C) on osoitettu Hämeenlinnan keskusta-alueelle ja Tiiriöön, Riihimäelle sekä Forssaan. Merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä on osoitettu seudullisesti merkittävien keskustusten keskustahakuisten asumis-, palvelu-, hallinto- ja muiden

toimintojen alueita ja niihin liittyvine liikennealueineen ja puistoinen. Alueelle voidaan sijoittaa myös seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä. Merkintää koskevan suunnittelu- määräyksen mukaan alueella yhdyskuntarakenteen kaupunkimaisuus on varmistettava tiivistämällä ja täydentämällä olemassa olevaa kaupunkirakennetta kestävin periaattein. Alueen kehittäminen, maankäyttö ja rakentaminen edellyttävät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaikutusten arviointia. Alueen suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen liikennejärjestelyihin ja hankkeiden toteutuksen ajoittamiseen. Alueen suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota hyvään rakennustapaan, tasapainoisen kaupunkikuvan toteuttamiseen, monipuolisen palvelurakenteen edistämiseen ja arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön vaalimiseen. Keskusta-alueilla tulee kiinnittää erityistä huomiota kävelypainotteisiin ratkaisuihin ja kävelykeskustojen kehittämiseen.

Tiiriön alue sijaitsee noin kolme kilometriä Hämeenlinnan keskustasta luoteiseen. Alue on kokonaan erilaisten päivittäistavarakaupan ja erikoistavarakaupan toimintojen aluetta. Yhden kilometrin säteellä Tiiriön alueesta asuu noin 1 670 henkilöä ja kahden kilometrin säteellä noin 7 970 henkilöä.

Voimassa olevassa Kanta-Hämeen maakuntakaavassa Tiiriön alue on osoitettu kauppakeskusten alueeksi (KM). Merkinällä on osoitettu seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksikköjen sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia alueita.

Vaihemaakuntakaavaselostuksessa on muun muassa todettu, että Tiiriön alueen muuttaminen keskusta-alueeksi tukee seutukeskuksen palveluvyöhykkeen ja Tiiriön alueen sisäisiä kehittämismahdollisuuksia sekä osoittaa selkeästi Hämeenlinnan keskustatoimintojen alueen kasvusuunnan. Lisäksi on todettu, että tulevaisuudessa Tiiriön aluetta on tarkoitus tiivistää ja täydentää kerrostalomaisella asutuksella ja että samalla suurten kauppakeskusten saavutettavuus paranee ja tarve yksityisauton käyttöön vähenee. Todetaan myös, että nykyisen Tiiriön hajautuneen yhdyskuntarakenteen haittavaikutukset voidaan tehokkaasti torjua ja kehittää Tiiriön muodostama reuna-alue korkeatasoiseksi "uudeksi kaupungiksi" vanhan kaupunkirakenteen viereen.

Voimassa olevaan maakuntakaavaan nähden Hämeenlinnan keskustatoimintojen aluetta on vaihemaakuntakaavassa laajennettu luoteeseen Tiiriöön päin noin 40 hehtaarin verran.

Keskustatoimintojen alueen merkintä kuuluu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä annetun ympäristöministeriön asetuksen (31.3.2000) mukaisiin aluevarausmerkintöihin. Merkintöjen soveltamista koskevan ympäristöministeriön julkaiseman Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset -oppaan (Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000, opas 10) mukaan keskustatoimintojen alueen merkinnällä osoitetaan keskustahakuisten palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen alueita niihin liittyvine liikennealueineen ja puistoinen. Alueelle sijoittuu yleensä myös asumista. Vaikka merkinnän kuvaus sellaisenaan on väljä, keskustatoimintojen aluetta on merkinnän yleisesti omaksuttujen käyttöperiaatteiden mukaisesti pidettävä monipuolisten palvelujen alueena.

Kun otetaan huomioon, että vaihemaakuntakaavan perusteluina Tiiriön alueen osoittamiseksi keskustatoimintojen alueeksi ovat muun muassa alueen monipuolistaminen asutuksella sekä Hämeenlinnan keskustatoimintojen kasvusuunnan osoittaminen, kaavaratkaisu perusteluineen ei vastaa kaavamerkintäasetuksen mukaista tarkoitusta eikä vaihemaakuntakaavan keskustatoimintojen alueen kuvausta seudullisesti merkittävästä keskustahakuisten asumis-, palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen keskuksesta. Alueen monipuolistaminen yksinomaan asutuksella ei myöskään mahdollista alueen kehittymistä luonteeltaan seudullisesti merkittäväksi ja monipuoliseksi keskustahakuisten toimintojen alueeksi. Sitä eivät tue myöskään voimassa olevassa maakuntakaavassa ja vaihemaakuntakaavassa Tiiriön alueen läheisyyteen osoitetut taajamatoimintojen alueiden ohella merkittävät virkistys-, työpaikka- ja kauppakeskusten alueet. Sijaintinsa vuoksi Tiiriö Hämeenlinnan keskusta-alueesta erillisenä ei sen kanssa muodosta yhtenäistä keskustatoimintojen aluetta. Hämeenlinnan keskustan kasvusuunta on vaihemaakuntakaavassa osoitettu laajentamalla voi-

massa olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan Hämeenlinnan keskustatoimintojen aluetta luoteeseen, ei kuitenkaan Tiiriöön asti.

Johtopäätös

Vaihemaakuntakaava-asiakirjoihin ei sisälly selvitysaineistoa, jonka perusteella olisi mahdollista arvioida Tiiriön kehittämistä keskustatoimintojen alueeksi sekä sen vaikutuksia Hämeenlinnan keskustan palveluihin ja niiden saavutettavuuteen. Näin ollen ei siten voida varmistua siitä, täyttykö vaihemaakuntakaava sille maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentissa asetetut sisältövaatimukset maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen osalta eikä siitä, edistääkö Tiiriön keskustatoimintojen alue valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista eheytyvää yhdyskuntarakennetta koskevien tavoitteiden osalta maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava Tiiriön keskustatoimintojen alue -merkinnän osalta perustu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittamiin riittäviin selvityksiin.

Vahvistamatta jätetty Tiiriön keskustatoimintojen alue C 732 on merkitty kaavakarttaan punaisella.

Seutukeskuksen palveluvyöhyke (C-v km) ja eräät vähittäiskaupan suuryksiköt (KM, kme ja KMe)

Ympäristöministeriö jättää Seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkinnän (C-v km) hallintolain 44 §:n vastaisena vahvistamatta sekä vähittäiskaupan suuryksiköiden merkinnät Rastikangas (kme) Janakkalassa, Merkos-P (KM) ja Merkos-L (kme) Riihimäellä, Autokeidas (kme) Forssassa ja Humpilan lasitehtaan alue (kme) Humppilassa sekä Hämeenlinnan Kirstulan KMe-merkinnän suunnitelumääräyksen, joka koskee erikoistavarakaupan osuutta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n, 71 b §:n ja 71 c §:n vastaisina vahvistamatta.

Perustelut

Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta koskevien yleistavoitteiden mukaan yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä siten, että henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle. Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on varmistettava henkilöautoliikenteen tarvetta vähentävä sekä joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä edistävä liikennejärjestelmä. Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä selvitettävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen. Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta. Näistä tavoitteista voi-

daan poiketa, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että alueen käyttöönotto on kestävä kehityksen mukaista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin mukaisten maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueidenkäytön ekologiseen kestävyys, ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 5 momentin nojalla maakuntakaavan sisältövaatimukseen liittyvät seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Selvitysten perusteella on voitava varmistua siitä, että maakuntakaava täyttää sille asetetut sisältövaatimukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain 71 a §:n mukaan vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan yli 2000 kerrosneliömetrin suuruista vähittäiskaupan myymälää. Siirtymäsäännöksen mukaisesti tätä säännöstä sovelletaan paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaan 16.4.2015 alkaen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n 1 momentin mukaisten vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevien erityisten sisältövaatimusten mukaan, osoitettaessa maakunta- tai yleiskaavassa vähittäiskaupan suuryksiköitä on sen lisäksi, mitä maakunta- ja yleiskaavasta muutoin säädetään, katsottava, että suunnitellulla maankäytöllä ei ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen; alueelle sijoittuvat palvelut ovat mahdollisuuksien mukaan saavutettavissa joukkoliikenteellä ja kevyellä liikenteellä sekä suunniteltu maankäyttö edistää sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitalliset vaikutukset mahdollisimman vähäiset. Maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n 2 momentin mukaan maakuntakaavassa tulee esittää merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja. Lisäksi vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus on osoitettava maakuntakaavassa riittävällä tarkkuudella.

Maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n 1 momentin mukaan vähittäiskaupan suuryksiköiden ensisijainen sijaintipaikka on keskusta-alue, ellei muu sijainti kaupan laatu huomioon ottaen ole perusteltu.

Vähittäiskaupan suuryksiköt vaihemaakuntakaavassa

Vaihemaakuntakaava mahdollistaa merkitykseltään seudullisten vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittamisen kaavassa osoitetuille keskustatoimintojen alueille (C ja Cs), alakeskusalueille (Ckm ja Ckms), alakeskuskohteille (ca) sekä kauppakeskusten vähittäiskaupan suuryksikköalueille (KM), vähittäiskaupan suuryksikkökohteille (km) sekä erikoistavarakaupan suuryksikön tai paljon tilaa vaativan kaupan alueille ja kohteille (KMe ja kme).

Kauppakeskusten vähittäiskaupan suuryksikköalueen KM-merkinnällä on osoitettu Riihimäen Merkos-P -alue ja vähittäiskaupan suuryksikkökohde km-merkinnällä Hämeenlinnan Hätilä ja Tuulonen. KM- ja km-merkinnät mahdollistavat kaikkia kaupan laatuja käsittävän liiketilan toteuttamisen. Erikoistavarakaupan suuryksikön tai paljon tilaa vaativan kaupan alueen KMe-merkinnällä on osoitettu Hämeenlinnan Kirstula ja Harvialantie sekä Riihimäen Portti. Vastaavalla kme-kohdemerkinnällä on osoitettu Riihimäen Merkos-L ja Merkos-I, Lopen kt 54, Janakkalan Rastikangas, Forssan Sortohaka, Pilvenmäki ja Autokeitaan alue, Humppilan Lasitehtaan alue sekä Ypäjän Forssantien liittymä / Ypäjän keskusta.

Keskustatoimintojen alueiden kaupallisten palveluiden enimmäismitoitusta ei ole määritelty Hämeenlinnan maakuntakeskukselle eikä Forssan ja Riihimäen seudullisille kaupunkikeskuksille. Muille keskusta-alueille on määritelty kaupallisten palveluiden enimmäismitoitus, joka vaihtelee keskuksen aseman ja koon mukaan. Keskusta-alueiden ulkopuolisille vähittäiskaupan suuryksiköiden alueille ja kohteille on määritelty kaupallisten palveluiden kerrosalan enimmäismitoitukset, jotka mahdollistavat vähittäiskaupan rakentamisen yhteensä 462 500 kerrosneliömetrillä. Enimmäismitoituksessa ovat mukana sekä olemassa olevat liiketilat että lisärakentamismahdollisuudet.

Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on tehty Kanta-Hämeen vähittäiskaupan palveluverkkoselvitys (FCG Finnish Consulting Group Oy, 24.8.2010). Palveluverkkoselvityksessä on arvioitu Kanta-Hämeen oman väestön ja maakunnan ulkopuolelta tulevan ostovoiman kasvuun perustuva laskennallinen vähittäiskaupan liiketilan lisätarve vuoteen 2035 mennessä. Seutukunnittaisten ostovoiman siirtymien pohjalta laskettu liiketilan lisätarve vuosina 2009-2035 Kanta-Hämeessä on yhteensä noin 458 000 - 500 000 kerrosneliometriä, josta päivittäistavara-kaupan osuus on noin 58 000 - 65 000 kerrosneliometriä, paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan osuus noin 132 000 - 144 000 kerrosneliometriä ja muun erikoistavaran kaupan osuus noin 168 000 - 291 000 kerrosneliometriä. Liiketilan lisätarve on arvioitu myös seutukunnittain. Forssan seudulla lisätarve on noin 67 000 - 74 000 kerrosneliometriä, Hämeenlinnan seudulla noin 264 000 - 286 000 kerrosneliometriä ja Riihimäen seudulla noin 127 000 - 140 000 kerrosneliometriä. Autokauppa on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Kaavaselostuksen liitteenä on vähittäiskauppaa koskeva alueittainen suuryksikötulkinta, joka sisältää keskustatoimintojen kohteiden sekä keskusta-alueiden ulkopuolelle sijoittuvien vähittäiskaupan suuryksiköiden kohdekohtaisen tulkinnan, toteutuneen tilanteen, kaavatilanteen ja vaikutusten arvioinnin.

Suuryksiköiden toteutunut tilanne huomioon ottaen vaihemaakuntakaavassa osoitetut keskusta-alueiden ulkopuoliset vähittäiskaupan suuryksiköt mahdollistavat noin 320 000 kerrosneliömetrin lisärakentamisen. Keskusta-alueille tyypillisesti sijoittuvien kaupan toimialojen lisärakentamisen osuus on noin 152 600 kerrosneliometriä. Tämä on vajaa puolet palveluverkkoselvityksen mukaisesta laskennallisesta koko maakunnan keskusta-alueille tyypillisesti sijoittuvan vähittäiskaupan liiketilan lisätarpeen määrästä vuoteen 2035 mennessä. Kun otetaan huomioon, että erälle keskusta-alueiden ulkopuolisille vähittäiskaupan suuryksiköiden alueille on toteutettu paljon tilaa vaativan erikoiskaupan liiketilaa, joka kaavaratkaisun mukaan voidaan kehittää keskusta-alueille tyypillisesti sijoittuviksi vähittäiskaupan liiketiloiksi, nousee keskustahakuisen vähittäiskaupan lisärakentamisen määrä maakunnassa noin kahteen kolmasosaan maakunnan laskennallisesta lisätarpeesta.

Vaihemaakuntakaavassa keskustatoimintojen alueiden ulkopuolelle osoitettuja vähittäiskaupan suuryksiköitä on perusteltu muun muassa sillä, että ne pääasiassa sijaitsevat joukkoliikenteellä saavutettavissa olevilla seutukeskusten palveluvyöhykkeillä ja että keskustojen maapinta-ala säästyy asumiselle. Vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa todetaan muun muassa, että keskusta-alueiden rooli kaupan ja palveluiden keskuksina vahvistuu ja alueiden palveluiden tarjonta lisääntyy.

- *Seutukeskuksen palveluvyöhyke (C-v km)*

Vaihemaakuntakaavassa on osoitettu Seutukeskuksen palveluvyöhyke -osa-aluemerkinnällä (C-v km) kehityskäytävät Forssan, Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkiseuduille. Seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkinnän kuvauksen mukaan Seutukeskuksen palveluvyöhyke -osa-alue-alue-merkkinnällä osoitetaan keskusta-alueiden välisiä hyviin liikenneyhteydsväyliin tukeutuvia maakunnallisia tai seudullisia asumisen ja joukkoliikenteen kehityskäytäviä. Lisäksi kuvauksessa on todettu, että vyöhykkeelle voidaan sijoittaa asemakaavoitukseen perustuen myös keskusta-alueiden ulkopuolisia seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä.

Seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkintää koskevassa suunnittelumääräyksessä määritelty seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja on 5 001 kerrosneliometriä lukuun ottamatta paljon tilaa vaativaa kauppaa, jonka alaraja on 10 001 kerrosneliometriä. Tilaa vaativalla kaupalla tarkoitetaan rautakauppaa, autokauppaa, puutarhakauppaa tai muuta vastaavaa paljon tilaa vaativaa vähittäiskauppaa. Suunnittelumääräyksessä on myös todettu, että vyöhykkeellä oleviin keskusta-alueiden ulkopuolisiin seudullisesti merkittäviin paljon tilaa vievän vähittäiskaupan suuryksiköihin on osoitettava toimivat joukkoliikenneyhteydet, jotka kytkeytyvät tarvittaessa kevyen liikenteen väylien avulla suuryksikköön.

Seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkintään liittyvässä suosituksessa on todettu, että yli 2 000 kerrosneliömetrin päivittäistavarakaupan yksiköt tulisi sijoittaa taajamarakenteeseen.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö katsoo, että seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkintää koskeva suunnittelumääräys ja kuvaus ovat sisällöllisesti keskenään ristiriidassa vaikeuttaen merkinnän tulkintaa. Suunnittelumääräyksessä on maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisesti määritelty merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja tarkoituksena nostaa maankäyttö- ja rakennuslaissa määritellyn seudullisesti vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja (2 000 kerrosneliometriä). Seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkinnän kuvaus mahdollistaa vyöhykkeelle keskusta-alueiden ulkopuolisten myös seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittamisen. Vaikka merkinnän kuvaus ei ole oikeusvaikutteinen, sillä on kuitenkin merkitystä kaavan tulkintaohjeena.

Vähittäiskauppaa koskevien mitoitustarkastelujen ja muun asiaa koskevan kaava-aineiston perusteella on ilmeisesti tarkoitettu, että vyöhykkeelle ei saa sijoittaa seudullisesti merkittäviä, vaan ainoastaan paikallisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksikköjä.

Maakuntakaavassa esitetty merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajan tarkoituksena on ohjata kuntakaavoitusta määrittelemällä, minkä koon alittavia vähittäiskaupan suuryksiköitä kunta voi omassa kaavoituksessaan sijoittaa maakuntakaavan keskustatoimintojen alueen ja maakuntakaavaan merkittyjen km-merkintöjen ulkopuolelle, mikäli sijoittamisen muut edellytykset täyttyvät. Ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavan seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkinnän kuvauksen mahdollistama keskusta-alueiden ulkopuolisten myös seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittaminen aiheuttaa epäselvyyttä suhteessa merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajan esittämiseen. Epäselvyyttä lisää myös suunnittelumääräyksen maininta palveluvyöhykkeellä olevista keskusta-alueiden ulkopuolisista seudullisesti merkittävistä paljon tilaa vievän vähittäiskaupan suuryksiköistä.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkinnän (C-v km) osalta hallintolain 44 §:n mukaista selkeyden vaatimusta.

Vahvistamatta jätetty seutukeskuksen palveluvyöhyke -merkintä (C-v km) on merkitty kaavakarttaan sekä kaavan Merkinnät, määräykset ja suositukset -osioon punaisella.

- Janakkalan Rastikankaan kme-merkintä

Vaihemaakuntakaavassa Janakkalan Rastikankaalle on osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö kme-merkinnällä Erikoistavarakaupan suuryksikkö tai paljon tilaa vaativan kaupan kohde. Vaihemaakuntakaavan kme-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävän erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjen käytössä olevia, kuntakaavoituksella suunniteltuja sekä sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia kohdealueita. Kohdealueelle voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa osoittaa myös seudullisesti merkittäviä erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suur-

yksikköjä. Rastikankaan kme-merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön yksikkökoko ei saa ylittää Janakkalan Rastikankaan kohdealueella 5 000 kerrosneliometriä. Kohdealue voi sisältää enintään yhden yksikön.

Rastikankaalle vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkinällä osoitettu alue sijaitsee noin viisi kilometriä Turengin keskustasta länteen valtatie 3 sekä Turenkiin ja Hämeenlinnaan johtavien seutu-ten risteyksen läheisyydessä. Kaavaselostuksen mukaan alue on kaupallisten palveluiden osalta toteutumaton. Kohteen välittömässä läheisyydessä sijaitsee työpaikka- ja logistiikkatoimintoja.

Rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan vuonna 2012 alle kahden kilometrin etäisyydellä Rastikankaalle osoitetusta vähittäiskaupan suuryksiköstä asui 231 henkilöä, alle kolmen kilometrin etäisyydellä 569 henkilöä ja alle viiden kilometrin etäisyydellä 3 287 henkilöä. Lähimmässä keskuksessa, Turengin keskustaajamassa asuu noin 7 800 asukasta. Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu vuodelta 2012 tilastoja vähittäiskaupan sijaintirakennusten kerrosaloista. Kyseessä olevien suuntaa antavien tietojen mukaan Turengin keskusta-alueen muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan määrä vuonna 2012 oli noin 6 900 kerrosneliometriä.

Vaihemaakuntakaavassa Rastikankaan kohdealueelle esitetty enimmäismitoitus voi kme-merkinnän kuvauksen mukaan toteutua paljon tilaa vaativana erikoistavarakauppana tai muuna erikoistavarakauppana. Vaihemaakuntakaavan mahdollistama 5 000 kerrosneliometrin muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan liiketilan määrä on merkittävä suhteessa Turengin keskustan olemassa olevaan muuta kuin tilaa vaativan erikoistavarakaupan noin 6 900 kerrosneliometriin.

Kaavaselostukseen liittyvän vaikutusten arvioinnin mukaan Rastikankaan ollessa seutukeskuksen palveluvyöhykkeen ulkopuolella, lähiympäristön työpaikkojen ja asutuksen palvelut paranevat. Arvioinnissa on myös todettu, että toisaalta alueelle mahdollisesti toteutuvan kaupan voidaan katsoa syövän Turengin keskustan elinvoimaa.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että Rastikankaan vähittäiskaupan suuryksikkö sijoittuisi irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Vähittäiskaupan suuryksikön sijainti irrallaan olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta ja asutuksen painopistealueista ei tukisi yhdyskuntarakennetta ja sen eheyttämistä. Suuryksikön toteuttaminen lisäisi henkilöautoliikenteen tarvetta eikä tukisi joukkoliikennettä, kävelyä eikä pyöräilyä edistävää liikennejärjestelmää. Tarve- ja vaikutusselvityksin ei ole osoitettu, että kyseisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen olisi kestävä kehityksen mukaista.

Kun otetaan huomioon, että vaihemaakuntakaavan mukaan Rastikankaan vähittäiskaupan suuryksikköön olisi mahdollista sijoittaa merkittävästi muuta kuin sellaista vähittäiskauppaa, joka sen laatu huomioon ottaen voi sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle, sijaintipaikkaa ei voida pitää perusteltuna. Vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamisella olisi todennäköisesti haitallisia vaikutuksia Turengin keskustan kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä Janakkalan Rastikankaan kme-merkinnällä osoitetun vähittäiskaupan suuryksikön osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyiden kannalta. Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla otettu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Suunnitellulla maankäytöllä voidaan katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Suunnitellulla maankäytöllä ei edistetä sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitat mahdollisimman vähäiset. Vaihemaakuntakaavan ei

siten tältä osin voida katsoa täyttävän myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisia maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevia erityisiä sisältövaatimuksia eikä maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n mukaista sijoittumista koskevaa ensisijaisuusvaatimusta.

Edellä mainituin perustein ympäristöministeriö jättää Janakkalan Rastikankaan kme-kohdemerkinnän lainvastaisena vahvistamatta. Vahvistamatta jätetty vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkintä on merkitty kaavakarttaan punaisella.

- *Riihimäen Merkos-P -alueen KM-merkintä 826*

Vaihemaakuntakaavassa on Riihimäen keskustan lounaispuolelle, moottoritien varrelle osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö KM-merkinnällä Kauppakeskusten alue, vähittäiskaupan suuryksikkö. Vaihemaakuntakaavan KM-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikköjen käytössä olevia, kuntakaavoituksella suunniteltuja sekä sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia alueita. Alueelle voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa osoittaa myös seudullisesti merkittävä vähittäiskaupan suuryksikkö. Suunnittelumääräyksen mukaan alueen maankäytön ja rakentamisen mitoitus, sijainti ja laajuus on määriteltävä yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa siten, että alueet muodostavat kestävän ja toiminnallisesti yhtenäisen kokonaisuuden osana seudun palvelu- ja yhdyskuntarakennetta. Alueen suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen liikennejärjestelyihin, saavutettavuuteen sekä maisemallisiin näkökohtiin. Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön enimmäiskerrosala on 50 000 kerrosneliometriä.

Vähittäiskaupan suuryksikkö Merkos-P sijaitsee runsaan kahden kilometrin päässä Riihimäen keskustasta valtatie 3 ja seututie 130 välisellä alueella. Rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan vuonna 2012 alle kilometrin etäisyydellä Merkos-P -alueen vähittäiskaupan suuryksiköstä asui 285 henkilöä, alle kahden kilometrin etäisyydellä 5 235 henkilöä.

Kaavaselostuksen ja Hämeen liitolta saatujen lisätietojen mukaan alue on kaupallisten palveluiden osalta jo osin toteutunut. Alueella on tällä hetkellä noin 12 800 kerrosneliometriä päivittäistavarankauppaa, noin 6 900 kerrosneliometriä paljon tilaa vaativaa erikoistavarankauppaa ja noin 3 500 kerrosneliometriä muuta erikoistavarankauppaa.

Vaihemaakuntakaavan Merkos-P -alueen enimmäismitoitus mahdollistaa 26 800 kerrosneliometriä uutta liiketilaa, joka KM-merkinnän kuvauksen mukaan voi olla kaikkia kaupan laatuja käsittävää liiketilaa. Lisäksi on otettava huomioon, että jo toteutuneet paljon tilaa vaativan kaupan liiketilat, 6 900 kerrosneliometriä, voivat kehittyä päivittäistavarakaupan liiketilaksi taikka muuksi erikoistavarakaupan liiketilaksi.

Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu vuodelta 2012 tilastoja vähittäiskaupan sijaintirakennusten kerrosaloista. Kyseessä olevien suuntaa antavien tietojen mukaan Riihimäen keskusta-alueen päivittäistavarankaupan määrä oli noin 16 600 kerrosneliometriä vuonna 2012. Palveluverkkoselvityksessä arvioidun Riihimäen seudun päivittäistavarakaupan liiketilan lisätarve vuosina 2009-2035 on noin 18 000 - 21 000 kerrosneliometriä.

Kun otetaan huomioon, että uusi liiketila käsittää kaikki kaupan laadut, vaihemaakuntakaavan mahdollistama 26 800 kerrosneliometrin uuden liiketilan määrä on merkittävä suhteessa Riihimäen keskusta-alueen jo olemassa olevaan päivittäistavarakaupan määrään ja koko Riihimäen seudun päivittäistavarakaupan liiketilan lisätarpeeseen vuoteen 2035 mennessä.

Kaavaselostukseen liittyvän vaikutusten arvioinnin mukaan hypermarketin voidaan katsoa olevan joillekin kuluttajaryhmille, kuten vanhuksille ja nuorisolle, sosiaalisten kontaktien paikka. Tällä ominaisuudella on Suomen pohjoisessa ilmastossa merkittävä vaikutus. Riippumatta paikalle pääsyn kulkutavasta tällä ominaisuudella on positiivinen vaikutus. Negatiivisuus liittyy väestökeskitymän (keskustan) ulkopuolisuuteen. Vaikutusten arvioinnissa todetaan myös, että toisaalta kol-

mostien vaikutus lisää kontakteja ulkopaikkakuntalaisiin sekä vähentää keskustan ulkopuolisten asuinalueiden asukkaiden tarvetta kulkea keskustaan asti.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että Merkos-P vähittäiskaupan suuryksikön sijainti irrallaan olemassa olevasta Riihimäen keskustaajaman yhdyskuntarakenteesta ja asutuksen painopistealueista ei tukisi yhdyskuntarakennetta ja sen eheyttämistä. Suuryksikön toteuttaminen lisäisi henkilöautoliikenteen tarvetta eikä tukisi joukkoliikennettä, kävelyä eikä pyöräilyä edistävää liikennejärjestelmää. Tarve- ja vaikutus selvityksin ei ole osoitettu, että kyseisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen olisi kestävä kehityksen mukaista.

Kun otetaan huomioon, että vaihemaakuntakaavan KM-merkintää koskevan kuvauksen mukaan Merkos-P -alueen vähittäiskaupan suuryksikön kerrosalan enimmäismitoitus kattaa kaikki kaupan laadut, mahdollistaen toteutuksen esimerkiksi kokonaan päivittäistavarakauppana keskusta-alueen ulkopuolelle, sijaintipaikkaa ei voida pitää perusteltuna. Vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamisella olisi todennäköisesti haitallisia vaikutuksia Riihimäen keskusta-alueen kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä Riihimäen Merkos-P -alueen KM-merkinnällä osoitetun vähittäiskaupan suuryksikön osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyiden kannalta. Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla otettu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Suunnitellulla maankäytöllä voidaan katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Suunnitellulla maankäytöllä ei edistetä sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitat mahdollisimman vähäiset. Vaihemaakuntakaavan ei siten tältä osin voida katsoa täyttävän myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisia maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevia erityisiä sisältövaatimuksia eikä maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n mukaista sijoittumista koskevaa ensisijaisuusvaatimusta.

Edellä mainituin perustein ympäristöministeriö jättää Riihimäen Merkos-P -alueen KM-merkinnän 826 lainvastaisena vahvistamatta. Vahvistamatta jätetty vähittäiskaupan suuryksikön KM-merkintä on merkitty kaavakarttaan sekä kaavan Merkinnät, määräykset ja suositukset -osioon punaisella.

- Riihimäen Merkos-L -alueen kme-merkintä

Vaihemaakuntakaavassa Riihimäen keskustan lounaispuolelle on osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö kme-merkinnällä Erikoistavarakaupan suuryksikkö tai paljon tilaa vaativan kaupan kohde. Vaihemaakuntakaavan kme-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävän erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjen käytössä olevia, kuntakaavoituksella suunniteltuja sekä sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia kohdealueita. Kohdealueelle voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa osoittaa myös seudullisesti merkittäviä erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjä. Merkos-L -kohteen kme-merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön yksikkökoko ei saa ylittää Riihimäen Merkos-L kohdealueella 10 000 kerrosneliometriä. Kohdealue voi sisältää enintään yhden yksikön.

Merkos-L -alueelle osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö sijaitsee noin kolmen kilometrin päässä Riihimäen keskustasta. Kohdealue sijoittuu Riihimäen keskustaajaman ulkopuolelle, valtatie 3 länsipuolelle. Kaavaselostukseen liittyvän vähittäiskaupan suuryksikkötulkinnan mukaan alue on kaupallisten palveluiden osalta toteutumaton. Rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan

vuonna 2012 alle kilometrin etäisyydellä Merkos-L -alueelle osoitetusta vähittäiskaupan suuryksiköstä asui 90 henkilöä, alle kahden kilometrin etäisyydellä 3 133 henkilöä ja alle kolmen kilometrin etäisyydellä 8 833 henkilöä.

Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu vuodelta 2012 tilastoja vähittäiskaupan sijaintirakennusten kerrosaloista. Kyseessä olevien suuntaa antavien tietojen mukaan Riihimäen keskusta-alueen muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan määrä oli noin 23 900 kerrosneliometriä vuonna 2012.

Vaihemaakuntakaavassa on Merkos-L -kohteen lisäksi Riihimäen keskusta-alueen ulkopuolelle osoitettu myös kolme muuta vähittäiskaupan suuryksikköä: Merkos-I, Riihimäen Portti sekä Merkos-P, joka kuitenkin jää vahvistamatta siten kuin edellä ilmenee. Merkos-I on Riihimäen keskustaajamassa sijaitseva, osittain toteutunut erikoistavarakaupan kohde kme, jonka vaihemaakuntakaavan mukainen enimmäismitoitus on 20 000 kerrosneliometriä. Riihimäen Portti on Riihimäen keskustaajaman ulkopuolella sijaitseva, kaupallisten palveluiden osalta toteutumaton pääosin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan alue KMe, jonka vaihemaakuntakaavan enimmäismitoitus on 20 000 kerrosneliometriä.

Kaavaselostukseen liittyvän kauppaa koskevan vaikutusten arvioinnin mukaan Merkos-L -kohteen kokonaisarvio on negatiivinen. Arvioinnissa on kuitenkin todettu, että keskustojen ulkopuoliset erikoistavarakaupan kauppapaikat säästävät keskustojen maapinta-alaa asumiselle. Vaikutusten arvioinnissa on myös todettu, että muu kuin tilaa vievä erikoiskauppa tulisi ohjata keskustaan ja että Merkos-L -kohteen tapauksessa kohdemerkintä on varaus, jolla turvataan Riihimäen tarvetta keskusta-alueen asuntotuotannon tonttivarauksiin. On arvioitu, että Riihimäen asuntotonttivaranto riittää vuoteen 2014.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että Merkos-L vähittäiskaupan suuryksikön sijainti irrallaan olemassa olevasta Riihimäen keskustaajaman yhdyskuntarakenteesta ja asutuksen painopistealueista ei tukisi yhdyskuntarakennetta ja sen eheyttämistä. Suuryksikön toteuttaminen lisäisi henkilöautoliikenteen tarvetta eikä tukisi joukkoliikennettä, kävelyä eikä pyöräilyä edistävää liikennejärjestelmää. Tarve- ja vaikutus selvityksin ei ole osoitettu, että kyseisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen olisi kestävän kehityksen mukaista.

Kun otetaan huomioon, että vaihemaakuntakaavan mukaan Merkos-L -kohdealueen vähittäiskaupan suuryksikköön olisi mahdollista sijoittaa merkittävästi muuta kuin sellaista vähittäiskauppaa, joka sen laatu huomioon ottaen voi sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle, sijaintipaikkaa ei voida pitää perusteltuna. Vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamisella olisi todennäköisesti haitallisia vaikutuksia Riihimäen keskustan kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä Riihimäen Merkos-L -alueen kme-merkinnällä osoitetun vähittäiskaupan suuryksikön osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyiden kannalta. Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla otettu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Suunnitellulla maankäytöllä voidaan katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Suunnitellulla maankäytöllä ei edistetä sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitat mahdollisimman vähäiset. Vaihemaakuntakaavan ei siten tältä osin voida katsoa täyttävän myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisia maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevia erityisiä sisältövaatimuksia eikä maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n mukaista sijoittumista koskevaa ensisijaisuusvaatimusta.

Edellä mainituin perustein ympäristöministeriö jättää Riihimäen Merkos-L -alueen kme-kohdemerkinnän lainvastaisena vahvistamatta. Vahvistamatta jätetty vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkintä on merkitty kaavakarttaan punaisella.

- *Forssan Autokeitaan kme-merkintä*

Vaihemaakuntakaavassa Forssan keskustan luoteispuolelle valtateiden 2 ja 10 risteykseen on osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö kme-merkinnällä Erikoistavarakaupan suuryksikkö tai paljon tilaa vaativan kaupan kohde. Vaihemaakuntakaavan kme-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävän erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjen käytössä olevia, kuntakaavoituksella suunniteltuja sekä sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia kohdealueita. Kohdealueelle voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa osoittaa myös seudullisesti merkittäviä erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjä. Forssan Autokeitaan kme-merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön yksikköko-ko ei saa ylittää Forssan Autokeitaan kohdealueella 20 000 kerrosneliömetriä. Kohdealue voi sisältää enintään yhden yksikön.

Autokeitaan vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkinnällä osoitettu kohdealue sijaitsee runsaan kolmen kilometrin päässä Forssan keskustasta. Kohdealue sijoittuu Forssan keskustaajaman välittömään läheisyyteen, mutta yhdyskuntarakenteen ulkopuolelle. Rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan vuonna 2012 alle kilometrin etäisyydellä Autokeitaalle osoitetusta vähittäiskaupan suuryksiköstä asui 162 henkilöä, alle kahden kilometrin etäisyydellä 2 634 henkilöä ja alle kolmen kilometrin etäisyydellä 5 473 henkilöä.

Kaavaselostuksen ja Hämeen liitolta saatujen lisätietojen mukaan alue on kaupallisten palveluiden osalta jo pääosin toteutunut. Alueella on noin 11 000 kerrosneliömetriä paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan liiketilaa ja noin 7 400 kerrosneliömetriä muun erikoistavaran kaupan liiketilaa.

Vaihemaakuntakaavassa Autokeitaan kohdealueelle esitetty enimmäismitoitus mahdollistaa 1 600 kerrosneliömetriä uutta liiketilaa, joka kme-merkinnän kuvauksen mukaan voi toteutua paljon tilaa vaativana erikoistavarakauppana tai muuna erikoistavarakauppana. On kuitenkin otettava huomioon, että jo toteutuneet paljon tilaa vaativan kaupan liiketilat, noin 11 000 kerrosneliömetriä, voivat kehittyä muuksi erikoistavarakaupan liiketilaksi.

Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu vuodelta 2012 tilastoja vähittäiskaupan sijaintirakennusten kerrosaloista. Kyseessä olevien suuntaa antavien tietojen mukaan Forssan keskusta-alueen muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan määrä vuonna 2012 oli noin 13 100 kerrosneliömetriä. Palveluverkkoselvityksessä arvioidun Forssan seudun vähittäiskaupan liiketilan lisä-tarve vuosina 2009-2035 on noin 67 000 - 74 000 kerrosneliömetriä, josta paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan osuus on noin 20 000 - 21 000 kerrosneliömetriä ja muun erikoistavarakaupan osuus on noin 39 000 - 44 000 kerrosneliömetriä.

Vaihemaakuntakaavassa on Autokeitaan lisäksi osoitettu Forssan keskustaajaman alueelle, keskusta-alueen läheisyyteen kme-kohdemerkinnällä Sortahaan ja Pilvenmäen vähittäiskaupan suuryksiköt, joiden kaavassa esitetty yksikkökohtainen enimmäismitoitus on 20 000 kerrosneliömetriä. Kaavan mahdollistama muun kuin tilaa vaativan erikoistavarakaupan liiketilan lisäys, sisältäen paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan kehittymismahdollisuudet muuksi erikoistavarakaupaksi, on Sortohaassa noin 8 500 kerrosneliömetriä ja Pilvenmäessä noin 20 000 kerrosneliömetriä. Vaihemaakuntakaavan Forssan keskusta-alueen läheisyyteen mahdollistama muu kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan liiketilan lisäys, yhteensä noin 41 100 kerrosneliömetriä, on siten merkittävä verrattuna Forssan keskusta-alueen olemassa olevaan muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan noin 13 100 kerrosneliömetriin sekä koko Forssan seudun arvioituun muuta

kuin paljon tilaa vaativan erikoiskaupan liiketilan noin 39 000 - 44 000 kerrosneliömetrin lisätarpeeseen.

Kaavaselostukseen liittyvässä vaikutusten arvioinnissa on muun muassa todettu, että logistiikka sekä lomalaisten ja kesäasukkaiden erityiset sosiaaliset tarpeet ja palvelut on ollut jo aiemmin tarkoituksenmukaista yhdistää paikallisen autokauppakeskittymän yhteyteen varsinaisen keskusta-alueen ulkopuolelle. Tässä erityistapauksessa on kaupan laadusta johtuviin syihin nojaten katsottu tarpeelliseksi venyttää tulkintaa pitkän matkan tavaraliikenteen logistiikkaetappipalveluiden parantamiseksi. Etappi palvelee valtakunnan logistiikkaa ja on tästä syystä vaikutuksiltaan tavanomaista maakuntatasoista kauppapaikkaa merkittävämpi.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että Autokeitaan vähittäiskaupan suuryksikön sijainti irrallaan olemassa olevasta Forssan keskustaajaman yhdyskuntarakenteesta ja asutuksen painopistealueista ei tukisi yhdyskuntarakennetta ja sen eheyttämistä. Suuryksikön toteuttaminen lisäisi henkilöautoliikenteen tarvetta eikä tukisi joukkoliikennettä, kävelyä eikä pyöräilyä edistävää liikennejärjestelmää. Tarve- ja vaikutusselvityksin ei ole osoitettu, että kyseisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen olisi kestävän kehityksen mukaista.

Kun otetaan huomioon, että vaihemaakuntakaavan mukaan Autokeitaan vähittäiskaupan suuryksikköön olisi mahdollista sijoittaa merkittävästi muuta kuin sellaista vähittäiskauppaa, joka sen laatu huomioon ottaen voi sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle, sijaintipaikkaa ei voida pitää perusteltuna. Vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamisella olisi todennäköisesti haitallisia vaikutuksia Forssan keskustan kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä Autokeitaan kme-merkinnällä osoitetun vähittäiskaupan suuryksikön osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyiden kannalta. Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla otettu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Suunnitellulla maankäytöllä voidaan katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Suunnitellulla maankäytöllä ei edistetä sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitat mahdollisimman vähäiset. Vaihemaakuntakaavan ei siten tältä osin voida katsoa täyttävän myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisia maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevia erityisiä sisältövaatimuksia eikä maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n mukaista sijoittumista koskevaa ensisijaisuusvaatimusta.

Edellä mainituin perustein ympäristöministeriö jättää Autokeitaan kme-kohdemerkinnän lainvas-
taisena vahvistamatta. Vahvistamatta jätetty vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkintä on merkitty kaavakarttaan punaisella.

- Humppilan lasitehtaan alueen kme-merkintä

Vaihemaakuntakaavassa Humppilan keskustan pohjoispuolelle valtatie 2 varrelle on osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö kme-merkinnällä Erikoistavarakaupan suuryksikkö tai paljon tilaa vaativan kaupan kohde. Vaihemaakuntakaavan kme-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävän erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjen käytössä olevia, kuntakaavoituksella suunniteltuja sekä sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia kohdealueita. Kohdealueelle voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa osoittaa myös seudullisesti merkittäviä erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjä. Humppilan lasitehtaan alueen kme-merkintää koske-

van suunnittelumääräyksen mukaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön yksikkö ei saa ylittää Humppilan lasitehtaan alueella 10 000 kerrosneliometriä. Kohdealue voi sisältää enintään kaksi yksikköä.

Humppilan lasitehtaan alueen vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkinnällä osoitettu kohdealue sijaitsee noin kahden kilometrin päässä Humppilan keskustasta valtatie 2 itäpuolella. Kohdealue sijoittuu Humppilan keskustaajaman välittömään läheisyyteen, mutta yhdyskuntarakenteen ulkopuolelle. Rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan vuonna 2012 alle kilometrin etäisyydellä Humppilan lasitehtaan alueelle osoitetusta vähittäiskaupan suuryksiköstä asui 266 henkilöä, alle kahden kilometrin etäisyydellä 925 henkilöä ja alle kolmen kilometrin etäisyydellä 1 636 henkilöä. Humppilan keskustaajamassa on noin 1 500 asukasta.

Kaavaselostuksen mukaan alue on kaupallisten palveluiden osalta jo osin toteutunut. Alueella on noin 10 000 kerrosneliometriä muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarankaupan liiketilaa. Vaihemaakuntakaavassa Humppilan lasitehtaan kohdealueelle esitetty enimmäismitoitus mahdollistaa 10 000 kerrosneliometriä uutta liiketilaa, joka kme-merkinnän kuvauksen mukaan voi toteutua paljon tilaa vaativana erikoistavarakauppana tai muuna erikoistavarakauppana.

Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu vuodelta 2012 tilastoja vähittäiskaupan sijaintirakennusten kerrosaloista. Kyseessä olevien suuntaa antavien tietojen mukaan koko Humppilan kunnan muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarankaupan määrä vuonna 2012 oli noin 3 700 kerrosneliometriä.

Vaihemaakuntakaavan mahdollistama 10 000 kerrosneliometrin muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarankaupan liiketilan lisäys on merkittävä suhteessa Humppilan kunnan olemassa olevaan muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarankaupan noin 3 700 kerrosneliometriin. Kaavan mahdollistama liiketilan lisäys on merkittävä myös koko Forssan seudun arvioituun muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoiskaupan liiketilan noin 39 000 - 44 000 kerrosneliometrin lisätarpeeseen nähden.

Kaavaselostuksessa on muun muassa todettu, että alueeseen liittyy oletettua kasvupotentiaalia, joka on kytköksissä vaihemaakuntakaavaratkaisussa esitettyyn Humppilan lentokenttään ja kakkostien merkityksen kasvuun. Kaavaselostukseen liittyvässä vaikutusten arvioinnissa on muun muassa todettu, että kuntakeskuksesta erillään oleva vilkkaan valtatie varressa oleva lähinnä erikoistavarakauppaan keskittynyt kohde palvelee jo nykyisin ylimaakunnallistasoista kauppaa. Tiettyissä asiakasryhmissä ja kauppatavaroissa ja kauppatavoissa on vahvoja sosiaalisia vaikuttimia.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että Humppilan lasitehtaan alueen vähittäiskaupan suuryksikkö ei tukeutuisi olemassa olevaan läheiseen Humppilan kuntakeskukseen. Vähittäiskaupan suuryksikön sijainti irrallaan olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta ja asutuksen painopistealueista ei tukisi yhdyskuntarakennetta ja sen eheyttämistä. Suuryksikön toteuttaminen lisäisi henkilöautoliikenteen tarvetta eikä tukisi joukkoliikennettä, kävelyä eikä pyöräilyä edistävää liikennejärjestelmää. Tarve- ja vaikutusselvityksin ei ole osoitettu, että kyseisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen olisi kestävä kehityksen mukaista.

Kun otetaan huomioon, että vaihemaakuntakaavan mukaan Humppilan lasitehtaan alueen vähittäiskaupan suuryksikköön olisi mahdollista sijoittaa merkittävästi muuta kuin sellaista vähittäiskauppaa, joka sen laatu huomioon ottaen voi sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle, sijaintipaikkaa ei voida pitää perusteltuna. Vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamisella olisi todennäköisesti haitallisia vaikutuksia Humppilan kuntakeskuksen kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä Humppilan lasitehtaan alueen kme-merkinnällä osoitetun vähittäiskaupan suuryksikön osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyiden kannalta. Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla otettu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Suunnitellulla maankäytöllä voidaan katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Suunnitellulla maankäytöllä ei edistetä sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitat mahdollisimman vähäiset. Vaihemaakuntakaavan ei siten tältä osin voida katsoa täyttävän myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisia maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevia erityisiä sisältövaatimuksia eikä maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n mukaista sijoittumista koskevaa ensisijaisuusvaatimusta.

Edellä mainituin perustein ympäristöministeriö jättää Humppilan lasitehtaan alueen kme-kohdemerkinnän lainvastaisena vahvistamatta. Vahvistamatta jätetty vähittäiskaupan suuryksikön kme-merkintä on merkitty kaavakarttaan punaisella.

- *Hämeenlinnan Kirstulan KMe-merkinnän suunnitelmääräys koskien erikoistavarakaupan osuutta*

Vaihemaakuntakaavassa Hämeenlinnan keskustan luoteispuolelle valtatie 3 ja pääradan varrelle on osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkö KMe-merkinnällä Erikoistavarakaupan suuryksikkö tai paljon tilaa vaativan kaupan alue. Vaihemaakuntakaavan KMe-merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävän erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikköjen käytössä olevia, kuntakaavoituksella suunniteltuja sekä sijoittamiseen soveltuvia keskustatoimintojen ulkopuolisia alueita. Alueelle voidaan yksityiskohdaisemmassa kaavoituksessa osoittaa myös seudullisesti merkittävä erikoistavarakaupan tai paljon tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikkö. Kirstulan alueen KMe-merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön yksikkökoko ei saa ylittää Hämeenlinnan Kirstulassa 170 000 kerrosneliometriä. Tämän alueen päämaankäyttö tulee osoittaa autokaupan tai muiden vastaavien suuryksiköiden tarpeisiin. Erikoistavarakaupan osuus yksikön kerrosalasta voi olla korkeintaan 30 %.

Kirstulan vähittäiskaupan suuryksikön KMe-merkinnällä osoitettu alue sijaitsee noin neljän kilometrin päässä Hämeenlinnan keskustasta valtatie 3, kantatie 57 ja pääradan muodostaman kolmion alueella. Alue sijoittuu Hämeenlinnan keskustaaajaman välittömään läheisyyteen, mutta yhdyskuntarakenteen ulkopuolelle. Rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan vuonna 2012 alle kilometrin etäisyydellä Kirstulaan osoitetusta vähittäiskaupan suuryksiköstä asui 469 henkilöä, alle kahden kilometrin etäisyydellä 4 303 henkilöä ja alle kolmen kilometrin etäisyydellä 8 241 henkilöä.

Kaavaselostuksen mukaan alue on kaupallisten palveluiden osalta pääosin toteutumaton. Alueella on noin 4 500 kerrosneliometriä autokaupan liiketilaa. Vaihemaakuntakaavassa Kirstulan alueelle esitetty enimmäismitoitus mahdollistaa 165 500 kerrosneliometriä uutta liiketilaa. KMe-merkinnän suunnittelumääräyksen mukaan valtaosa voi toteutua autokaupan tai muiden vastaavien suuryksiköiden tarpeina ja 30 prosenttia eli 51 000 kerrosneliometriä muuna kuin paljon tilaa vaativana erikoistavarakauppana.

Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu vuodelta 2012 tilastoja vähittäiskaupan sijaintirakennusten kerrosaloista. Kyseessä olevien suuntaa antavien tietojen mukaan Hämeenlinnan keskusta-alueen muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan määrä vuonna 2012 oli noin 33 700 kerrosneliometriä.

Vaihemaakuntakaavan Hämeenlinnan keskusta-alueen läheisyyteen mahdollistama muuta kuin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan liiketilan 51 000 kerrosneliömetrin lisäys pelkästään Kirstulan alueelle on erittäin merkittävä verrattuna Hämeenlinnan keskusta-alueen olemassa olevaan 33 700 kerrosneliömetriin.

Johtopäätös

Ympäristöministeriö toteaa, että Kirstulan vähittäiskaupan suuryksikköä koskevan suunnittelumääräyksen mahdollistama 30 prosentin erikoistavarakaupan osuus eli 51 000 kerrosneliömetriä Hämeenlinnan keskustaajaman olemassa olevan yhdyskuntarakenteen ulkopuolella ja irrallaan asutuksen painopistealueista ei tukisi yhdyskuntarakennetta ja sen eheyttämistä. Suuryksikön toteuttaminen tällä tavalla lisäisi henkilöautoliikenteen tarvetta eikä tukisi joukkoliikennettä, kävelyä eikä pyöräilyä edistävää liikennejärjestelmää. Tarve- ja vaikutusselvityksin ei ole osoitettu, että kyseisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen muun kuin autokaupan tai vastaavan kaupan osalta olisi kestävä kehityksen mukaista.

Vaihemaakuntakaavan mukaan olisi mahdollista sijoittaa Kirstulan vähittäiskaupan suuryksikköön merkittävästi muuta kuin sellaista vähittäiskauppaa, joka sen laatu huomioon ottaen voi sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle. Vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamisella tällä tavalla olisi todennäköisesti haitallisia vaikutuksia Hämeenlinnan keskustan kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei vaihemaakuntakaava täytä Kirstulan KMe-merkinnällä osoitetun vähittäiskaupan suuryksikköä koskevan suunnittelumääräyksen erikoistavarakaupan osuuden osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyiden kannalta. Vaihemaakuntakaavaa laadittaessa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla otettu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista. Suunnitellulla maankäytöllä voidaan katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Suunnitellulla maankäytöllä ei edistetä sellaisen palveluverkon kehitystä, jossa asiointimatkojen pituudet ovat kohtuulliset ja liikenteestä aiheutuvat haitat mahdollisimman vähäiset. Vaihemaakuntakaavan ei siten tältä osin voida katsoa täyttävän myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaisia maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevia erityisiä sisältövaatimuksia eikä maankäyttö- ja rakennuslain 71 c §:n mukaista sijoittumista koskevaa ensisijaisuusvaatimusta.

Edellä mainituin perustein ympäristöministeriö jättää Kirstulan KMe-merkinnän suunnittelumääräyksestä erikoistavarakaupan kerrosalaa koskevan osan lainvastaisena vahvistamatta. Vahvistamatta jätetty suunnittelumääräyksen osa on merkitty kaavan Merkinnät, määräykset ja suositukset -osioon punaisella.

Oikaisunluonteinen korjaus

Ympäristöministeriö on tehnyt vaihemaakuntakaavaan seuraavan maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 6 momentin mukaisen oikaisunluonteisen korjauksen:
Suojavyöhykemerkintään sv-b liittyvä aluekohtainen suunnittelumääräys on muutettu muotoon ”alueen rakennusluvista ja muista maankäyttösuunnitelmista on pyydettävä puolustusvoimien lausunto”.

Oikaisunluonteinen korjaus on tehty punaisella.

Korjauskehotus

Ympäristöministeriö kehottaa Hämeen liittoa tarkistamaan Liikennejärjestelyjen kehittämisen kohdealue -merkinnän kehittämisperiaatemerkin käyttötarkoitustaan vastaavaksi siten, että kuvauksesta poistetaan lause ”Kehittämisen kohdealueella eritasoliittymän tarkka sijainti on ratkaisematta ja sen toteuttaminen edellyttää maakuntakaavaa tarkempaa suunnittelua”.

Maakuntakaavan vahvistaminen

Ympäristöministeriö katsoo, että Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaava muilta kuin edellä vahvistamatta jätetyiltä osin täyttää sille maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetetut sisältövaatimukset. Koska maakuntakaavan vahvistamiselle muilta osin ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 3 momentista johtuvaa estettä, ympäristöministeriö vahvistaa vaihemaakuntakaavan. Samalla ympäristöministeriö vahvistaa vaihemaakuntakaava-aineistoon kuuluvassa Kanta-Hämeen maakuntakaavasta 1. vaihemaakuntakaavalla kumottavat alueet, viivat ja kohteet -kartassa kumottaviksi esitettävät Kanta-Hämeen maakuntakaavan merkinnät.

Maakuntakaavan voimaantulo

Ympäristöministeriö määrää maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n perusteella Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Jatkosuunnitteluohjeet

Ympäristöministeriö kehottaa Hämeen liittoa tulevassa maakuntakaavoituksessa selvittämään suojavaikemerkintään sv-b liittyvien määräysten tarkistamistarvetta yhteistyössä puolustushallinnon kanssa.

Jatkotoimenpiteet

Hämeen liiton on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 93 §:n mukaisesti kuulutettava maakuntakaavan voimaantulosta.

Hämeen liiton tulee lisäksi lähettää maakuntakaava tiedoksi maankäyttö- ja rakennusasetuksen 95 §:n mukaisille viranomaisille otettavaksi huomioon suunnittelussa, päätöksenteossa sekä alueiden käyttöä koskeviin toimenpiteisiin ryhdyttäessä.

Oikeusvaikutukset

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 1 momentin mukaisesti maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 2 momentin mukaisesti viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus on voimassa maakuntakaavamerkin ja määräykset sisältävässä maakuntakaavan osassa mainituilla alueilla. Alueella, jolla rakentamisrajoitus on voimassa, ei lupaa rakennuksen rakentamiseen saa myöntää siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteutumista.

Sovelletut oikeusohjeet

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) 4 § 3 mom., 9 §, 17 §, 24 § 2 mom., 25 §, 27 §, 28 §, 29 §, 30 § 1 mom., 31 §, 33 §, 62 §, 65 §, 71 b §, 71 c §, 188 § 3 mom., 197 §:n 1 mom. ja 201 §
Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999) 1 §, 9 §, 10 §, 12 §, 30 §, 32 a §, 93 §:n 1 mom. ja 95 §:n 1 mom.

Ympäristöministeriön asetus (31.3.2000) maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä

Kuntalaki (365/1995) 52 §, 63 §, 85 §, 90 §, 92 § ja 100 §

Hallintolaki (434/2003) 27 §, 28 §, 44 §:n 1 mom.

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) 65 § ja 66 §

Ympäristönsuojelulaki (86/2000) 8 §

Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §

Ympäristöministeriön asetus ympäristöministeriön maksullisista suoritteista (83/2013) 3 §

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Asunto- ja viestintäministeri

Pia Viitanen

Erityisasiantuntija

Agneta Nylund

LIITE

Valitusosoitus

Oikaisuvaatimusohje

MAKSU JA JAKELU

Päätös, maksutta

Hämeen liitto, Niittykatu 5, 13100 Hämeenlinna

Pro Alhonkulma ry, Kuumantie 246, 31640 Humppila

Päätösjäljennös saantitodistuksella, maksu 200 euroa (laskutetaan erikseen)

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Hämeenkatu 2 A 6 as 2, 13200 Hämeenlinna
valittaja C

Hyvinkään kaupunki, Kankurinkatu 4-6, 05800 Hyvinkää
valittaja F ym.

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry. ym., Hämeenkatu 2 A 6 as. 2, 13200 Hämeenlinna
valittaja H ym.

valittaja I ym.

valittaja A
valittaja E
Lounaisen Sisä-Suomen luonnonsuojeluyhdistys ry, Entuntie 14, 31640 Humpvila
Lounais-Hämeen lintuharrastajat, Koulukatu 16 B 17, 30100 Forssa
valittaja D
valittaja G
valittaja B

Yhteisissä valituksissa päätös on toimitettu valituksessa ilmoitetulle yhdyshenkilölle. Jollei yhdyshenkilöä ole ilmoitettu, päätös on toimitettu valituksen ensimmäiselle allekirjoittajalle tai vastaselityksen ensimmäiselle allekirjoittajalle, mikäli sen allekirjoittaja on muu kuin valituksen ensimmäinen allekirjoittaja. Päätöksen vastaanottajan on hallintolainkäyttölain (586/1996) 55 §:n 2 momentin sekä hallintolain (434/2003) 56 §:n 2 momentin nojalla ilmoitettava tämän päätöksen tiedoksisaannista valituksen muille allekirjoittajille. Ilmoittamisen laiminlyönnistä tai sen viivästy-
misestä voi ilmoitusvelvolliselle hallintolain 68 §:n 1 momentin nojalla seurata korvausvelvolli-
suus.

Tiedoksi

Sisäministeriö
Puolustusministeriö
Valtiovarainministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Ympäristöministeriön luontoympäristöosasto

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Ympäristöministeriön päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Siltä osin, kun ympäristöministeriö on jättänyt maakuntakaavan vahvistamatta, muulla kuin maakunnan liitolla tai kunnalla ei ole oikeutta hakea muutosta (maankäyttö- ja rakennuslain 191 § 3 momentti). Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa korkeimman hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen antopäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Valituksen tulee olla perillä virka-aikana eli viimeistään klo 16.15. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin muutosta haetaan, mitä muutoksia vaaditaan tehtäväksi ja millä perusteella muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmä on valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- ympäristöministeriön päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiamiehen valtakirja, mikäli valituksen on laatinut valittajan valtuuttama asiamies
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo toimitettu viranomaiselle.

Valituksen toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse, toimittaa lähtin välityksellä tai sähköpostilla. Valituskirjelmä on toimitettava niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Muutoksenhakijalta peritään korkeimmassa hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 226 euroa (laki 1213/2010). Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Korkeimman hallinto-oikeuden

postiosoite: PL 180, 00131 Helsinki
käyntiosoite: Fabianinkatu 15, Helsinki
puhelinvaihe: 029 56 40200
telekopio: 029 56 40382
sähköpostiosoite: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

OIKAISUVAATIMUSOHJE

Jos maksuvelvollinen katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, hän voi vaatia siihen oikaisua ympäristöministeriöltä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava ympäristöministeriölle (6) kuukauden kuluessa maksun määräämisestä.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava

- oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite
- vaatimus maksun muuttamiseksi
- oikaisuvaatimuksen perustelut

Oikaisuvaatimus on oikaisuvaatimuksen tekijän tai oikaisuvaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja postiosoite.

Oikaisuvaatimukseen on liitettävä maksun määräämisen perusteena oleva asiakirja alkuperäisenä tai jäljennöksenä.

Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriö

postiosoite:	PL 35, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamon käyntiosoite:	Fabianinkatu 6 A, Helsinki
puhelinvaihe:	02952 50000
telekopio:	(09) 1603 9320
sähköpostiosoite:	kirjaamo.ym@ymparisto.fi